

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav hudební vědy

hudební věda

Jitka Žižková

**Repertoár jednohlasých písní adventního a vánočního období
v rukopisech Jana Táborského z Klokotské Hory**

**Repertoire of songs for one voice of Advent and Christmas
period in manuscripts from the workshop of
Jan Taborsky from Klokotska Hora**

Disertační práce

vedoucí práce - Doc. PhDr. Jaromír Černý, CSc.

2007

..

Prohlašuji, že jsem disertační práci vykonala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Praze 26. března 2007

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PhDr. Jaromíru Černému, CSc. za odborné vedení celé práce, cenné podněty a trpělivost. Rovněž bych chtěla poděkovat Mgr. Janu Valtovi a Ing. Petru Matouškovi, Ph.D. za obětavou pomoc při převedení notové části katalogu do elektronické podoby, své rodině za podporu a pochopení i všem, kteří jakýmkoliv způsobem přispěli k napsání této práce.

Příloha č. 1

Příloha č. 2

Příloha č. 3

Příloha č. 4

Příloha č. 5

Příloha č. 6

Příloha č. 7

Příloha č. 8

Příloha č. 9

Příloha č. 10

Příloha č. 11

Příloha č. 12

Příloha č. 13

Abstrakt

Předkládaná práce, věnovaná repertoáru jednohlasých duchovních písní v rukopisných zpěvnících Jana Táborského z Klokotské Hory, se snaží zodpovědět otázku, zda skutečnost, že pocházejí z jedné písařské dílny, významněji ovlivnila skladbu repertoáru adventního a vánočního oddílu či nikoliv. Pojednání o vývoji české hymnologie, zaměřené na středověkou a renesanční duchovní píseň, poukazuje na ne zcela optimální stav bádání v této oblasti. Zejména absence publikovaných katalogů nápěvů a kritických edicí významných pramenů je dosud velkou překážkou výzkumu, který by měl směřovat dále než k pokrytí bílých míst v základní heuristice. Přesto zde poukazujeme na práce, které jistá srovnání nabízejí a umožňují, ať už se jedná o studie v odborných periodikách či práce diplomové a disertační.

Osobu pražského měšťana, renesančního vzdělance a majitele písařské dílny Jana Táborského z Klokotské Hory sledujeme nejen v kontextu doby, v níž žil, s přihlédnutím k složité situaci vazeb i antagonismů mezi utrakvisty, novoutrakvisty a Jednotou bratrskou, ale i jako námět studií muzikologické či obecně historické literatury.

Následuje výčet a charakteristika dochovaných rukopisů, prokazatelně vzniklých v jeho dílně, čímž se dostáváme k volbě pramenné základny: k chrudimskému graduálu z roku 1530, klatovskému graduálu z roku 1537, kancionálu vodňanskému, který vznikl v průběhu let 1537 - 1543 a konečně základnímu prameni naší práce, teplickému kancionálu z r. 1566.

Malý exkurz přibližuje historický vývoj adventního a vánočního období a jeho vymezení v rámci liturgického roku a zároveň jasně vymezuje hranice sledovaných souborů duchovních písní. Vypracování katalogu nápěvů základního pramene předchází charakteristika a zdůvodnění výběru dalších rukopisů použitých ke komparaci: hradeckých zpěvníků II A 6, II A 11, II A 14, II A 19 a tisku Rohova kancionálu, který - byť s jinou konfesijní příslušností - vykazuje v oblasti nápěvů značnou podobnost se zpěvníky utrakvistickými. Soubor pramenů, s nímž repertoár Táborského kancionálů srovnáváme, je dále doplněn o katalog rorátních písní, který v rámci své diplomové práce vypracovala Z. Bahnová a který přináší odkazy na další prameny 16. století. Kromě výběru výše uvedených zpěvníků zde stanovujeme i zásady, podle kterých byl katalog nápěvů Tep 1566 zpracován a upozorňujeme na úskalí, která zvolené téma přináší: jedná se zejména o problém rytmické struktury písní v souvislosti s nejednoznačným způsobem notace, vztahu nápěvu a textu (otázky poměru subdistinkcí a "taktů") a problém adaptace nápěvu v případě kontrafaktur. Rovněž konkrétně vymezujeme sledované soubory adventního a vánočního repertoáru v jednotlivých zpěvnících.

Závěrečná část je věnována kolaci pramenů a vyhodnocení stanovených hypotéz: vztahy mezi rukopisy Táborského jsou z hlediska sledovaného repertoáru volnější, než jsme předpokládali. Pouze třináct nápěvů adventních a jeden vánoční bylo zařazeno ve všech čtyřech zpěvnících, nejužší vazba byla zjištěna v adventním oddílu Tep 1566 a Vod 1543, byť je vzájemně dělí mnohem větší časový odstup než Chr 1530, Kla 1537 a Vod 1543. Zároveň se ukázaly zajímavé souvislosti mezi repertoárem rukopisu Chr 1530 a Franusovým kancionálem (HK II A 6) a Kla 1537 a latinským kancionálem II A 19. Vánoční repertoár Tep 1566 pak vykazuje nejvíce paralel s českým kancionálem II A 14 a přes konfesijní odlišnost i s Rohovým kancionálem.

Abstract

The presented work dealing with the repertoire of sacred songs for one voice in handwritten hymnbooks of Jan Taborsky from Klokotska Hora tries to answer the question whether the fact that they come from one clerical workshop influenced considerably the composition of the repertoire of the Advent and Christmas section or not. The essay about the development of the Czech hymnology, oriented for a medieval and Renaissance sacred song, points out the state of research in this field, which is not quite optimal. Mainly the absence of published catalogues of melodies and critical editions of significant sources is still a big obstacle of the research, which should head farther than for covering of white gaps in the basic heuristics. Nevertheless we point out some works here which offer and enable certain comparisons regarding both studies in specialized periodicals and degree works or PhD thesis.

We follow the Prague citizen, Renaissance educated person and the owner of a clerical workshop Jan Taborsky not only in the context of the times when he lived taking account of the complicated situation of connections and antagonisms among the Utraquists, New Utraquists and Fraternal Unity {Jednota bratska}, but also as a topic of studies of musicological or generally historical literature. A list and characteristics of preserved manuscripts clearly created in his workshop follows, by which we get to a choice of the source basics: Chrudim gradual from 1530, Klatovy gradual from 1537, Vodnany hymn-book, which was created during 1537-1543 and finally the basic source of our work – Teplice hymn-book from 1566.

A small excursion brings nearer the historical development of Advent and Christmas period and its demarcation within the bounds of a liturgical year and at the same time it clearly marks the boundaries of the monitored collections of sacred songs. The characteristics and the reasons for a choice of other manuscripts used for the comparison - Hradec hymnbooks II A 6, II A 11, II A 14, II A 19 and a printed work of Roha hymn-book, which despite a different denominational affiliation shows a considerable similarity with hymnbooks of the Utraquists in the field of tunes - precede elaboration of a catalogue of basic source tunes. The collection of sources with which we compare the repertoire of Taborsky hymn-books is farther completed by a catalogue of the Advent mass songs, which elaborated Z. Bahnova in her degree work and which brings references to other sources from the 16th century. Besides the choice of the above mentioned hymnbooks we also set here the principles, according to which the catalogue of tunes Tep 1566 has been elaborated and we warn about the difficulties, which the chosen topic brings: it is mainly the problem of rhythmical structure of songs in connection with an unclear way of notation, relation of a tune and a text {questions of the proportion of sub distinctions and `bars`} and the problem of tune adaptation in case of counter-craftsmanship. We also demark particularly the followed collections of the Advent and Christmas repertoire in single hymnbooks.

The final part deals with collation of sources and evaluation of the set hypothesis: the relations among the manuscripts of Taborsky are freer, regarding the followed repertoire than we supposed. Only 13 Advent tunes and one Christmas tune were put in all four hymnbooks, the closest relationship was found out in the Advent section Tep 1566 and Vod 1543, although they are mutually separated by a longer time interval than Chr 1530, Kla 1537 and Vod 1543. At the same time interesting connections have appeared between the repertoire of the manuscript Chr 1530 and Franus hymn-book {HK II A 6} and Kla 1537 and the Latin hymn-book II A 19. The Christmas repertoire Tep 1566 shows the most parallels with the Czech hymn-book II A 14 and despite a denominational difference also with Roha hymn-book.

Obsah

Obsah	4
Úvod	5
Současný stav bádání	7
Stručný vhled do problematiky české hymnologie.....	7
Problematika repertoáru duchovní písně v rukopisech Jana Táborského.....	11
Rukopisy z dílny Jana Táborského	15
Jan Táborský a jeho doba	15
Historické pozadí	15
Charakteristika osobnosti Jana Táborského z Klokotské Hory	17
Varhaník Jan Táborský	20
Rukopisné zpěvníky z dílny Jana Táborského	26
Repertoár jednohlasých adventních a vánočních písní v rukopisech z dílny Jana Táborského	33
Exkurz: Vánoční okruh a jeho místo v kontextu liturgického roku	33
Advent	34
Vánoční oktáv	35
Repertoár rukopisů	37
Katalog.....	46
.....	Chyba! Záložka není definována.
Soupis použitých pramenů a literatury	119
Přílohy	Chyba! Záložka není definována.
Akrostichy Jana Táborského	Chyba! Záložka není definována.

Úvod

Předkládaná práce je logickým pokračováním práce diplomové¹, jež se zabývala vnějším i vnitřním popisem kancionálu teplického literátského bratrstva z roku 1566, který s velkou pravděpodobností vznikl v písařské dílně Jana Táborského z Klokotské Hory. Jednalo se ovšem o postižení obecné struktury pramene, tedy o výzkum, který většinu otázek položil, ale nezodpověděl. I zde zůstáváme na samých hranicích základní heuristiky. Jak název napovídá, hlavním cílem bylo vysledovat všechny dostupné rukopisné kodexy z dílny Táborského, porovnat s údaji v literatuře a zjistit, zda lze najít společné rysy repertoáru duchovní písně pod redakcí Táborského. Komparace s obdobnými soubory jiné provenience pak měla zodpovědět otázku, nakolik se v této souvislosti jeví repertoár Táborského rukopisů jako svým způsobem výlučný nebo zda odpovídá dobovému úzu. Tedy potvrdit či vyvrátit tezi o zásadním významu Táborského dílny pro rozvoj duchovní písně 16. století. Na první pohled zbytečným, ale neméně důležitým cílem bylo i potvrzení příslušnosti teplického kancionálu k dílně Táborského, protože ač je od prvních badatelských prací z konce 19. století v této souvislosti zmiňován², přímé důkazy, které jsou běžné ve většině ostatních dochovaných zpěvníků, jako je akrostich a znak nebo charakteristické iniciály Táborského, poznámka o písaři, atd., zde chybí. I na tuto otázku by mělo pomoci najít odpověď zmíněné porovnání repertoáru.

Práce je rozdělena do tří proporčně nestejných částí: první se zabývá stavem bádání o daném tématu s krátkou charakteristikou vývoje české hymnologie zaměřené na tvorbu 15. a 16. století, druhá shrnuje poznatky o životě Jana Táborského a přibližuje historické okolnosti období, v němž vznikaly jeho sborníky. Konkrétní údaje o stavu a charakteru jednotlivých rukopisů nás pak dovedou k reprezentativnímu výběru čtyř z nich: chrudimskému graduálu z roku 1530 (**Chr 1530**), klatovskému z roku 1537 (**Kla 1537**), vodňanskému z let 1542 – 43 (**Vod 1543**) a konečně výše uvedenému teplickému (**Tep**

---

¹ Žižková, J.: Kancionál literátského bratrstva v Teplicích z roku 1566, dipl. Práce, FFUK Praha 1994

² Orel, Konrád i Tadra: konkrétní odkazy viz kapitola o Janu Táborském, zde je pro nás důležitá poznámka o dvou dílech teplického graduálu...

1566). Ten pro nás zůstává základním pramenem i v části třetí, ve které dochází k vzájemnému srovnání striktně vymezeného souboru jednohlasých písní adventního a vánočního období³. Toto omezení mělo přinést možnost hlubšího ponoru do zvolené problematiky a vyhnout se vzhledem k rozsahu práce neúnosnému kvantitativnímu nárůstu. Z našeho pohledu zásadním přínosem práce je transkripcie písní teplického kancionálu (tedy nikoliv edice, cílem bylo přinést co nejpřesnější obraz originálního zápisu jednotlivých písní, např. otázka rytmu zůstává záměrně otevřena a je pouze naznačena doporučená možnost uchopení), vytvoření notových rejstříků incipitů nápěvů uvedených souborů a kolace použitých pramenů. Stěžejní literaturu k danému tématu uvádíme v první kapitole a v soupisu použitých pramenů a literatury⁴, podle potřeby i v konkrétní části práce. Abecední rejstřík textových incipitů řazený v příloze by měl usnadnit orientaci v shromážděném repertoáru, doplňkem na dokreslení pak je obrazová příloha obsahující některé písně v originální podobě.

---

³ malý exkurs do vývoje adventního okruhu liturgického roku ozřejmí jak zvolení právě tohoto souboru písní, tak vymezení jeho hranic

⁴ u děl, citovaných více než jednou, uvádíme zkratku, se kterou pak v textu dále pracujeme

I. Současný stav bádání

I.1 Stručný vhled do problematiky české hymnologie

Úvodem této kapitoly si dovolme několik citací:

...“Přípravné práce byly velmi stíženy. Schází nám souborné vydání písní a jejich variantů textových i hudebních na podkladu historicko-kritickém, jakému se těší jiní národové kulturní...”

D. Orel: Český kancionál, rok 1922⁵

...“Naše muzikologie má dosud velmi daleko k syntetickému obrazu českých hudebních dějin v celé jejich šíři...Jednu z nejcitelnějších mezer tohoto typu ve starší době pak představuje český jednohlasý zpěv: disproporce mezi nepřehledným množstvím i důležitostí dochovaného materiálu a našimi znalostmi je tu větší než kdekoliv jinde...”

J. Kouba, rok 1965⁶

...“Dokladem paradoxní situace v české muzikologii je fakt, že publikovaný zde soupis hudebních rukopisů Muzea v Hradci Králové přichází dlouho poté, co jejich repertoár již byl do značné míry základnou hudebně historických prací a edičních pokusů starších generací muzikologů, zvláště Dobroslava Orla...”

J. Černý, rok 1966⁷

...“Opatrné výrazy jako „pokus“, „naznačit“ jsou namístě. Z našich písňových pramenů přelomu 16. a 17. století je jich totiž víc zcela nezpracovaných než těch, které jsou alespoň zčásti známé, a vydáno je velmi málo...”

M. Horyna, rok 2001⁸

Jaká je tedy skutečně situace hymnologie v kontextu české hudební vědy? Je tristní, jak naznačují – byť záměrně vyhocené – výše uvedené citace?

---

⁵ Orel:ČK, s. VIII

⁶ Kouba,J.: Nejstarší český tištěný kancionál z roku 1501 jako hudební pramen, In: Acta universitatis Carolinae – Philosophica et Historica, Praha 1965, č. 2, s. 89

⁷ Černý,J.: Soupis hudebních rukopisů muzea v Hradci Králové, In: MM XIX/1966, s. 9 - 10

⁸ Horyna,M.: Česká vícehlasá píseň před Adamem Michnou, In: HV 38/1-2, Praha 2001, s. 58

Když si uvědomíme, že první a poslední citaci dělí téměř osmdesát let, zdá se, že stav pramenné základny zůstává po téměř čtyři badatelské generace prakticky nezměněn. Přitom spojení hudby a slova bylo atraktivní již v dobách českých vlastenců v první třetině 19. století a důraz na česká specifika byl nosným tématem historiků od sedmdesátých let 19. století až přinejmenším do počátku 2. světové války.

Netřeba asi připomínat úlohu českého jednohlasého zpěvu jako fenoménu, který v určitých obdobích zajišťoval kontinuitu hudební tradice a specifické postavení duchovní písně v 15. století i ve století následujícím, které Z. Winter nazýval „zlatou dobou měst českých“. Právě práce Z. Wintera a F. Tady⁹ přinesly na sklonku 19. století mimo jiné i první vědecky pojaté informace o literátských bratrstvech a podnítili tak zájem badatelů dalších vědních odvětví. Jedním z paradoxů české hymnologie zůstává, že dodnes nejvíce citovaným a dosud v podstatě jediným vydaným systematickým soupisem české duchovní písně je Jirečkova *Hymnologia bohemia*¹⁰, která rovněž vznikla již koncem sedmdesátých let 19. století (!) a navíc postrádá podstatnou složku sledované formy – tedy nápěv.

Zakladatelský význam mají práce K. Konráda a posléze Z. Nejedlého a D. Orla¹¹, které, ač vedeny z různých ideologických stanovisek, mají jedno společné: značné množství mnohdy detailních informací o sebraném materiálu. Společným je však bohužel i fakt, že z hlediska odborných výstupů jsou již dnes spíše dokladem dobových znalostí o zmíněném období a je nutno je revidovat. Za zmínku stojí i studie O. Hostinského, v souvislosti s naší prací zejména jeho „36 nápěvů světských písní českého lidu z 16. století“ (1. vydání Praha 1892). Přes všechny nedostatky daly ve své době solidní základ dalšímu hymnologickému bádání.

Z 20. a 30. let 20. století pak pochází studie J. Huttera o české středověké notaci a některé úžeji zaměřené práce, např. disertace F. Paly¹² a Tobolkova stať „Pavel Severýn

---

⁹ viz seznam použité literatury, nově o literátských bratrstvech např. Šmahel, F.: *Mezi středověkem a renesancí*, Argo, Praha 2002, či diplomové práce zaměřené na konkrétní bratrstvo a jeho hudební prameny – např. Brabec, K.: *Hudební památky latinského a českého literátského bratrstva v Klatovech ze 16. století*, Praha 1948, Daněk, L.: *Dějiny literátského bratrstva v Prachaticích*, disertace, Praha 1970 nebo Maýrová, K.: *Hudební prameny literátského bratrstva v Rokycanech ze 16. a začátku 17. století*, Praha 1980 nebo Horyna, M.: *Hudba a hudební život v Českém Krumlově do poloviny 16. století*, MM 31, 1984, s. 265 - 306

¹⁰ Jireček, J.: *Hymnologia bohemia. Dějiny církevního básnictví českého až do 18. století*, Praha 1878

¹¹ viz seznam použité literatury: problematika práce s Orlovou edicí Fransova kancionálu je všeobecně známá, jenom připomeneme, že jako zdroj pramenného materiálu je použitelná pouze po porovnání s originálem a korigování nepřesných zápisů

¹² Pala, F.: *Německé písně českobratrské a jejich poměr k písním českým*, rkp. disertace FF UK, Praha 1920

z Kapí Hory a jeho tisk: Písně chval Božských z roku 1541¹³. Válka bohužel přerušila ambiciózní projekt A. Škarky a V. Helferta *Hymnorum thesaurus Bohemicus*¹⁴, jehož cílem bylo vytvoření souborné edice hymnografického materiálu českých pramenů. Součástí měl být jak rejstřík písňových textů, tak nápěvů¹⁵. Poválečné období tematicke duchovního zpěvu příliš nepřálo. Zlom nastává až na sklonku padesátých let příchodem další badatelské generace, v naší oblasti reprezentované zejména V. Plockem a F. Mužíkem¹⁶, teprve šedesátá léta však přináší vlnu zájmu o problematiku písně 15. a 16. století zásluhou dvou výrazných osobností, které hluboce ovlivňují další vývoj české hymnologie: Jana Kouby a Jaromíra Černého¹⁷. Jestliže již práce F. Mužíka zásadním způsobem mění dosud tradovaný Nejedlého pohled na český středověk a renesanci¹⁸, práce obou zmíněných historiků posouvají tento obor na evropskou úroveň. Jejich inspirativní příklad podnítil vznik celé řady diplomových a disertačních prací, ať již věnovaných stěžejním památkám typu Jistebnického kancionálu¹⁹ nebo kodexu Speciálník²⁰, liturgickému zpěvu či konkrétním písňovým formám²¹ a osobnostem²². Je třeba se zmínit i o studiích a diplomových pracích mimopražských, z našeho pohledu velmi podnětné jsou práce S. Tesaře²³. Mluvíme-li tedy v souvislosti s pramennou

---

¹³ příloha k vydání faksimile Rohova kancionálu z roku 1927

¹⁴ Škarka, A.: *Hymnorum thesaurus Bohemicus*, jeho plán a realizace. In: Cyril, ročník 73/1948, 73n. a Helfert, V.: *Thesaurus cantiorum ecclesiarum bohemicarum*. Rukopis. Praha 1942 - 1944

¹⁵ více v souvislosti s pracemi S. Tesaře, kapitola 3

¹⁶ zde zmiňme alespoň Plockovy „Zásady popisu rukopisů psaných ve starých notačních systémech“ a Mužíkův „Úvod do kritiky hudebního zápisu“, neboť vyrovnaly dluh české muzikologie v oblasti sjednocení pravidel pro základní heuristickou práci. Výčet ostatních prací by mohl být námětem samostatné studie. Výběr obou autorů viz seznam použité literatury

¹⁷ velká část prací J. Černého a J. Kouby úzce souvisí s tématem naší práce, je tedy uvedena v soupisu použité literatury, stručně lze vymezit pole působnosti obou badatelů na jednohlasou píseň u Kouby se zaměřením na bratrské tisky, na kontext českého a německého prostředí, ale z našeho pohledu i na velmi podnětný fenomén koled v předbělohorských pramenech, u Černého pak vícehlasé formy od chorálu přes moteta až ke konduktovým typům ve středověkých a renesančních pramenech a jejich souvislost s vývojem evropského vícehlasu

¹⁸ zejména nejstarší české písňové prameny jsou uváděny do kontextu evropského vývoje, uveďme např. studie věnované písním *Hospodine, pomiluj ny*, *Buoh všemohúci* či *trnavskému rukopisu* – viz seznam literatury

¹⁹ Vlhová, H.: *Sekvence Jistebnického kancionálu*, 1989, Kozina, J.: *Proprium missarum de sanctis*, Kozinová, M.: *Proprium missarum de tempore* – oba 1994 z hlediska liturgického zpěvu, Frei, J.: *Písně Jistebnického kancionálu*, 1996

²⁰ Např. Vanišová, D.: *Vícehlasé písňové skladby z 2. poloviny 15. a počátku 16. století ve Speciálníku královéhradeckém*, 1981, Petrusová, J.: *Kodex Speciálník v kontextu soudobé světské tvorby*, 1996 a Mráčková, L.: *Části mešního ordinária v kodexu Speciálník a jejich evropský kontext*, 1998

²¹ např. Veverková, J.: *K problematice české motetové kompozice 2. poloviny 16. století*, 1977 nebo *Bahnová, Z.: České roráty v 2. polovině 16. století*, 1997

²² Např. Všetěčková, M.: *Jan Trojan Turnovský*, 1975, Sršňová, M.: *Ondřej Chrysoponus Jevičský*, 1978 a Soušková, D.: *Pavel Spongopaeus Jistebnický*, 1984

²³ diplomová práce i disertace je věnována analýze jednohlasých písní 16. století se zvláštním důrazem na repertoár bratrských kancionálů a metodám jejich klasifikace a systematizace, úplný bibliografický údaj viz seznam použité literatury. Významná je i jeho role pedagogická: pod jeho vedením vzniklo rovněž

základnou, ať už z hlediska počtu dochovaných nápěvů či textových variant, o nedostatečném základním výzkumu, tak již zásluhou J. Černého a J. Kouby byla zmapována většina dochovaných českých pramenů obsahujících jednohlasé a vícehlasé písně a výše uvedené práce, zvláště regionálně zaměřené, případné mezery dále doplňují. Problém je tedy jinde: v absenci *publikovaného* katalogu písňových nápěvů a kritických edicí jednotlivých kancionálů a graduálů²⁴. Pokud tato situace trvá, každý pokus o zaplnění bílých míst začíná zdoluhavým objevováním objeveného. Řešení možná naznačují tři projekty, využívající moderní informační technologie²⁵: jednak Hymnorum Thesaurus Bohemicus, databáze českých duchovních písní tištěných kancionálů 16. – 17. století, která navazuje na projekt A. Škarky (databáze vznikla převodem původní Škarkovy kartotéky) a v současné verzi se alespoň v jednom případě²⁶ objevuje i záznam melodie, hudební databáze projektu Clavis monumentorum litterarum *Clavis nigra*, zahrnující vícehlasé skladby z českých pramenů 15. a 16. století, notované černou menzurální notací²⁷. Třetím hymnologickým zdrojem by se mohl stát digitální katalog, vznikající pod vedením S. Tesaře v Ústavu HV Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně pod názvem Codex hymnologicus Bohemiae. Měl by obsahovat abecední soupis textových incipitů písní (Fontes monodici Bohemiae et Moravice) a soupis notových incipitů (Melodiarum hymnologicum Bohemiae). Navazuje rovněž na záměry A. Škarky a V. Helferta, pouze místo řazení nápěvů podle

---

mnoho prací, ať již bakalářských či diplomových, které se přímo týkají našeho tématu, např. Zácha, R.: Kodex MI 406 Státní vědecké knihovny v Olomouci jako pramen poznání středověké duchovní písně, Olomouc 1997, Frýbortová, B.: Latinské jednohlasé písně Chrudimského graduálu z roku 1530, Olomouc 2001, Srbková, M.: Písňová část Mladoboleslavského graduálu 1572 literátského bratrstva v Mladé Boleslavi, Olomouc 2001, Gemsová, A.: Kolínský kancionál jako pramen poznání české duchovní písně 1. čtvrtiny 16. století, Olomouc 1997, Hochmalová, P.: Latinské cantiones a jejich česká kontrafakta v pramenech 15. a 16. století, Olomouc 1997 a další. Paradoxem zůstává, že uvedené práce jsou méně dostupné než samy originální rukopisy...

²⁴ a to nemluvě o „praktickém“ využití zpracovaných materiálů: koneckonců již Orlova heuristická práce měla praktické vyústění v Českém kancionálu a z našich zkušeností vyplývá, že považuje-li hudební veřejnost za samozřejmé, že jsou dostupná vydání děl evropské renesance, v oblasti české tvorby je situace značně odlišná: kromě Pohankovy antologie z r. 1958, v mnoha směrech již zastaralé, edici české vokální polyfonie 2. poloviny 16. století J. Snížkové z roku 1969, které by bylo také co vytknout, a edici Černého Hudba české renesance z roku 1982 nebylo donedávna co nabídnout, nepočítáme-li vydání Jevíšského Bicinií – ed. M. Sršňová a M. Horyna (Supraphon, Praha 1989) a vícehlasých písní z kodexu Speciálník – ed. D. Vanišová (Supraphon, Praha 1990). V souvislosti s Jistebnickým kancionálem je třeba zmínit kritickou edici jeho chorální části (Jistebnický kancionál: MS. Praha, Knihovna Národního muzea, II C 7: Kritické edice. 1. svazek, Graduale. ed. J. Kolár, A. Vidmanová, H. Vlhová - Worner - gen. edit. D. R. Holeton a H. Vlhová - Worner, 1. vydání, Brno 2005). Nyní se vydáním Historické antologie hudby v českých zemích (do cca 1530) ed. J. Černý a kol. (KLP 2005) situace změnila a znalost písňového repertoáru 15. a 16. století snad přestane být výčetem naučených dat a jmen...

²⁵ nemáme zde na mysli již etablované mezinárodní projekty typu RISM, RILM, RIdIM či RIPM, s jejichž dostupností jsou jisté problémy a navíc, s výjimkou katalogu RISM, souvisí s naším tématem jen okrajově

²⁶ „Jesliček“ Bedřicha Bridela z roku 1658 – formát PDF

²⁷ jejími autory jsou J. Žůrek a J. Černý a název je jak poukazem na černou menzurální notaci, tak podle J. Žůrka i symbolickým oceněním přínosu J. Černého české hymnologii

melodické příbuznosti využívá intervalového kódu²⁸. Problémem je však i zde veřejná dostupnost databáze.

1.2 Problematika repertoáru duchovní písně v rukopisech Jana Táborského

Jestliže se předchozí část pohybovala v obecné rovině české hymnologie, nyní se podívejme na konkrétní práce, které mají vztah k problematice repertoáru kancionálů z dílny Jana Táborského z Klokotské Hory. Východiskem pro základní heuristiku nám byla práce D. Orla *Jana Táborského proza o Mistru Janovi z Husince*, jehož údaje o počtu dochovaných rukopisů přejala diplomová práce J. Pudilové²⁹ a statě Barryho F. H. Grahama³⁰. Pudilová i Graham publikovali soupisy kancionálů vzešlých z Táborského dílny, byť je posuzovali ze zcela rozdílných hledisek. Podle vlastního životopisu Táborského existovalo v roce 1565 dvacet rukopisných kodexů a nejméně tři prokazatelně ještě poté zhotovil³¹. J. Pudilová uvádí deset dochovaných (a známých v roce 1973), Graham třináct³². Shoda panuje v případech osmi z nich: chrudimského (1530), svatovítského (1551 – 2), čáslavského (1557), žlutického (1558), klatovského (1560, teplického (1560), lounského (1563) a tzv. Rybářovského (kostela sv. Kříže v Praze – 1568). Graham, zaměřený v této studii pouze na graduály³³, pomíjí ve výčtu jak kancionál vodňanský, tak teplický z roku 1566 a to z pochopitelných důvodů: jsou kancionály v užším slova smyslu, tedy sbírkami duchovních písní. Nechybí však klatovský graduál (1537), neboť obsahuje, podobně jako chrudimský, část chorální i písňovou. Pudilová teplický kancionál zařazen má, Grahamovo rozlišení zde neplatí, protože zmíněná diplomová práce komentuje zpěvníky z hlediska knihovnického se zaměřením na podobu výtvarného pojetí, nikoliv z hlediska hudebně historiografického. Postrádáme ovšem klatovský graduál (1537) i vodňanský kancionál, tedy zpěvníky, které nás budou zajímat především. Vrátime-li se ještě k Orlovu soupisu, je zajímavé, že

---

²⁸ vzhledem k naší zkušenosti s digitálním záznamem vodňanského kancionálu z výše uvedené edice (jedná se o nasnímání originální verze a dodané stránkování) je nutné poznamenat, že i zde je bohužel rozumné porovnání s originálem, v digitální podobě chybí mezi s. 30 a 31 jedna strana, čímž se posouvá foliace oproti původní verzi. Jinak se ale jedná o způsob, který by značně zjednodušil základní heuristickou práci

²⁹ Viz Pudilová, J.: *Dílna Jana Táborského z Klokotské Hory*, dipl. práce, FF UK Praha 1973

³⁰ úplné bibliografické údaje Grahamových prací viz seznam použité literatury

³¹ viz Orel: *JTP*, s. 198

³² soupis Táborského rukopisů viz kapitola II.2, s. 26

³³ Vodňanskému kancionálu je věnována samostatná studie Jan Táborský and the Vodňany kancionál, která bude podrobněji pojednána vzhledem ke klíčovému významu pramene

vodňanský kancionál, z našeho pohledu klíčový pramen, zde absentuje, ačkoliv ho zmiňuje jak Z. Winter³⁴, byť ne v souvislosti s dílnou Táborského, tak Tadra, ten dokonce i s datací, i když chybnou³⁵. V jiné Wintrově stati z roku 1913 se objevuje rovněž zmínka o klatovském kancionálu včetně správného určení roku jeho vzniku, tedy 1537 (!)³⁶.

Z hlediska míry zpracování čtyř hlavních rukopisných pramenů se nabízí rovněž zajímavé srovnání, které dává zapravdu úvaze J. Černého, citované na počátku kapitoly. Ačkoliv jsou všechny čtyři rukopisy hojně citované v literatuře a je s nimi průběžně pracováno³⁷, ani v jednom případě se nemůžeme opřít o kritickou edici moderního typu. Ostatně jen citovat všechny zmínky o těchto pramenech v jednotlivých hymnologických statích by vydalo na samostatnou studii. Nejhorší situace je v tomto směru v případě Ch 1530: inventární popis (nutno říci, že v naší práci použitelný) přináší již citovaná Orlova práce³⁸, podrobnější rozbor zatím čeká na další badatele. Stručný nástin repertoáru a to díky srovnání s klatovským graduálem, lze najít v diplomové práci M. Hřebcové, zaměřené na klatovský graduál z roku 1537³⁹. Díky této práci si lze udělat velmi přesnou představu o chorálním i písňovém repertoáru pramene Kla 1537. Součástí je i katalog notových incipitů zpracovaný tzv. intervalovým kódem (navazuje zde na obdobný katalog vytvořený S. Tesařem), který má své klady i úskalí: tento kód lze bez větších obtíží přiřadit přímo do tabulek textových incipitů, protože však de facto zaznamenává pouze ambitus intervalů, není možné zachytit ani opakovaný tón, ani rytmické hodnoty not. Krátká samostatná kapitola je věnována i dílně Jana Táborského. Základní informace o vodňanském kancionálu přináší stručná, ale obsahově hutná stať M. Horyny⁴⁰ a již uvedená studie B. F. H. Grahama⁴¹. Zásadním přínosem této práce je modifikovaná podoba Orlova rejstříku 33 písní přisuzovaných Janu Táborskému, ať už jako „skladateli“ či překladateli. Graham jej rozšiřuje na 70 podle výskytu akrostichu,

---

³⁴ Winter: *ŽivC*, sv. 2, 1896, s. 989

³⁵ Tadra: *Sborové literátův*, s. 47 – uvádí rok vzniku 1520

³⁶ Winter, Z.: *Český průmysl a obchod v 16. věku*, Praha 1913, s. 499 a 502

³⁷ díky dochovanému oddílu písní o M. Janu Husovi a M. Jeronýmovi je např. velmi atraktivním pramenem teplický kancionál – viz práce J. Fojtíkové *Hudební doklady Husova kultu* z r. 1981, v chrudimském zase J. Černý identifikoval 13 vícehlasých skladeb Petra Wilhelmi de Grudencz, J. Kouba nápěvy odpovídající německým ekvivalentům...

³⁸ Orlova: *JTP*, s. 202 - 203

³⁹ více viz kapitola III

⁴⁰ Horyna: *Vod*, s. 172 - 173

⁴¹ inventární popis viz *Graham: Vod*, s. 232 – 234, podle našich poznatků dochází k rozporu při stanovení počátku velikonočního oddílu : Graham ho řadí k f. 116r, na f. 113r se už objevuje poznámka o umučení Páně a píseň Nebeský král, aby dokázal...

poukazujícím na Táborského, iniciál J.T. nebo charakteristického monogramu J\T ve Vod 1543 a třech dalších pramenech – tiscích z 2. poloviny 16. století⁴². O dosavadním souhrnném zpracování Tep1566 již bylo pojednáno v úvodu.

Kromě vzájemného porovnání repertoáru čtyř základních pramenů jsme v naší práci použili materiály získané studiem vybraných rukopisů z fondů muzea v Hradci Králové⁴³, již zmíněné faksimile Rohova kancionálu z roku 1541 a práce, které nám umožní srovnání s dalšími, již zpracovanými prameny. Intervalový kód, zmíněný výše v souvislosti s diplomovou prací M. Hřebcové, uplatňuje jako vhodný způsob záznamu melodických incipitů S. Tesař ve své disertaci *Cantus unitatis theatrum. Analýza repertoáru českého jednohlasu 16. století* z roku 1976. Rejstřík 441 menzurálních a chorálních nápěvů⁴⁴ se vyskytuje nejen v podobě číselných řad, ale i v přepsané originální verzi (incipity v chorální, černé i bílé menzurální notaci s původními klíči). Tesař se zde ovšem neomezuje pouze na vytvoření systematiky, jeho analýza bratrského repertoáru, grafická znázornění jeho vývoje, migrace nápěvů i textů mezi sborníky různých konfesí a jejich procentuální vyjádření jsou velmi přínosné i pro naši práci. Možnost srovnání nabízí i jedna z raných prací J. Kouby – *Kancionály Václava Miřinského*, publikovaná v roce 1959⁴⁵. Notové incipity zde sice chybí, ale zařazení textových incipitů do skupin podle předpokládané doby vzniku, je cennou pomůckou pro ujasnění vnitřní struktury našich písňových souborů. Nelze samozřejmě opomenout z tohoto pohledu stěžejní práci J. Černého – již několikrát v různých souvislostech zmiňovaný *Soupis hudebních rukopisů muzea v Hradci Králové*. Inventární popisy zpěvníků nám byly vodítkem při výběru komparačního materiálu, rozsáhlé rejstříky textových incipitů s odkazy pak zdrojem nejen pro prvotní utřídění⁴⁶.

Předpokládanou chronologii vzniku jednotlivých písní naznačil již uvedený rejstřík Koubův, konkrétní podobu pomohly alespoň v některých případech ověřit následující tři edice: Orlova, mapující Franusův kancionál – ovšem s výhradami, o kterých jsme se zmiňovali v předchozím textu a po opravení evidentních omylů, Freiova edice písní Jistebnického kancionálu^{47a} a edice písní albajulského kodexu s přihlédnutím k hradeckému rorátníku II A 11 a interpolacím rorátních officí rakovnickému graduálu

---

⁴² podrobněji viz kapitola II.2

⁴³ konkrétně č.6 (II A 6), 9 (II A 10), 11 (II A 12), 14 (II A 14) a 23 (II A 19) podle Černého *Soupisu* – podrobněji kapitola 3

⁴⁴ viz *Tesař: Cantus*, s. 42 - 69

⁴⁵ celý bibliografický údaj viz seznam použité literatury

⁴⁶ viz *Černý: Soupis*, rejstřík latinských písní s.105 – 120, rejstřík českých písní s. 120 - 142

⁴⁷ diplomová práce – příloha I. – II.

(z konce 16. století) a táborského kancionálu z roku 1578, kterou zpracovala ve své diplomové práci Z. Bahnová. Vrátime-li se ještě k Freiově práci, byla nám inspirací rozborem melodické struktury a rytmu, ornamentiky i problému adaptace textu či nápěvu při obvyklé praxi písní 15. i 16. století – tedy při užití techniky kontrafaktury.

II. Rukopisy z dílny Jana Táborského

II.1 Jan Táborský a jeho doba

II.1.1 Historické pozadí

Podívejme se nyní blíže na osobnost Jana Táborského a na dobu, ve které prosperovala jeho písarská dílna. Z časového odstupu se jeví 1. polovina 16. století jako období relativně klidné, přející kulturním aktivitám - alespoň z hlediska století předcházejícího a následujícího. Jen zběžný pohled do historické literatury nás však přesvědčí, jak hlubokými změnami Evropa procházela. Na sklonku druhého desetiletí M. Luther poprvé definuje své teze a v roce 1521 se rozchází s katolickou církví, v roce 1529 se stává znovu silně aktuální vojenská konfrontace s Turky. 1531 umírá U. Zwingli, 1533 Řím odmítá uznat rozvod Jindřicha VIII., což vede k roztržce a o rok později k definitivnímu odtržení od jediné správné víry... Roku 1530 zasedá říšský sněm v Augsburgu, o šest let později umírá Erasmus Rotterdamský a v roce 1546 i sám Luther. Roku 1542 je učiněn první pokus o svolání koncilu, který pod označením tridentský poté s různými peripetemi probíhá v letech 1545 – 1563⁴⁸. Pod tlakem událostí je r. 1555 uzavřen augsburský náboženský smír, o rok později umírá Ignác z Loyoly.

Situace v Čechách není o mnoho klidnější: řečeno poněkud v nadsázce, ocitáme se ...“v oblasti, kde vedle sebe působila dvě náboženství, dva koncepty náboženské reformy, dva druhy školství, dokonce i dvě odlišné vojenské taktiky..“⁴⁹. Otázka víry zasahuje do každodenního života a není lehké se orientovat. Respektují-li se vzájemně do jisté míry novoutrakvisté a katolíci a pomineme-li několik menších sekt, obecně odsuzovaných, Jednota bratrská je trpěnou, ale zdaleka ne respektovanou církví. Už roku 1521 díky kontaktům přes Pavla Sperata dochází ke sblížení s luterstvím, které se prohloubí s příchodem Jana Roha a Jana Augusty do čela Jednoty. Obecně přijímaný obraz Čech jako místa všeobjímající náboženské tolerance bere za své při bližším pohledu na vzájemné antagonismy mezi utrakvisty a Jednotou. Dobře vystihují situaci listy

---

⁴⁸ tady se nabízí úvaha v souvislosti s Táborským: jestliže Orel (*Orel:JTP*) přičítá zákrok pražské kapituly, která si v případě svatovítského graduálu z roku 1551 – 2 vyžádala zabělení původního chorálního nápěvu s bohatými jubilacemi a nechala ho nahradit zjednodušeným zápisem, ..“snaze po úpravě chorálních melodií na sněmu tridentském..“, mohly se skutečně „zavěry“ koncilu projevit tak záhy?

⁴⁹ Ostrovská, S.: Předehry k velkému zápasu aneb Cestami 16. a 17. století, Krigl, Praha 2001, s. 11 – zmíněná citace se týká Francie, ale vystihuje i situaci českou

významného představitele novoutrakvistického proudu Václava Mitmánka, známého mimo jiné i neohroženou disputací s Ferdinandem I., psané švagrovi Petrovi r. 1542 :..“Kdež ode mne žádáte rady..., máte-li žádati od Bratří a přijímati. Na ten artikl toho pravím: abyste toho nečinil a to z této příčiny. Nebo Bratří jsou sekta výtržná z všetečnosti, kteříž se s žádným v církvi gruntovně a ve všem nesnášejí..., všechny jiné hanějí...Dále se mne tážete, muoj milý pane švagře, máte-li od českých přijímati. Na to já vám pravím, abyšte to učinili...Ač toho nevím, máte-li blízko kněze, kterýž by vám posloužil, a pak-li snad jest, tehdy bude života nechvalitebného, nectnostného, jako jsou někteří kněží, a ta věc mohla by vám snad býti za překážku. A protož na ten artikul toto pravím, že dobrota a ctnost kněze nepolepšuje daruo Kristových a svátostí jeho⁵⁰...Dále na mne podáváte,...muožete-li od římského kněze přijímati. Toto vám za odpověď dávám. Kdybyste na toho kněze trefili, kterýž by vám chtěl posloužiti, jak sám přijímá, pod obojí spuosobú. Tu jest tolikéž jako byšte od našich kněží přijímali a tolikéž jako od sv. Petra...“⁵¹

Velmi těsná zůstává v Čechách vzájemná provázanost víry a politiky. Nástup Ferdinanda I. Habsburského na český trůn znamená nový, pragmatický přístup k problémům a ústí do povstání stavů v roce 1547⁵². Pro mnohé se příklon k té či oné straně stal v budoucnu buď životním problémem nebo – jako v případě Táborského, dalším krokem ke společenské prosperitě. Ferdinandovo vítězství spojené s odměňováním spojenců a perzekucí protivníků (byť ne tak drastickou jako ve století následujícím) pozměnilo českou společnost a zpětně mělo vliv i na situaci církvi: Jednota byla znovu důsledně označována za sektu heretiků a pronásledována, Jan Augusta byl uvězněn (1548 – 1564) a do čela Jednoty se postavil Jan Blahoslav. Roku 1556 přichází

---

⁵⁰ zde se dotýkáme jedné ze zásadních teologických otázek, zda hříšný kněz pozbývá kněžské moci.

Utrakvisté tuto otázku řeší v duchu „ex opere operato“, tedy záporně, Jednota „ex opere operantis“ kladně

⁵¹ viz Krofta, K.: Václav Mitmánek panu tatíkovu milému, listy z let 1533 – 155š, edice, Praha 1931, s. 85 – 90, převzato z Bobkové, L.: Výběr z dokumentů k českým dějinám v období feudalismu I., Léta 1526 – 1546 PF Ústí n. L., 1982, s. 33

⁵² vraťme se ještě v této souvislosti k osobnosti V. Mitmánka: pocházel z Uherského Brodu z bratrské rodiny, pod vlivem Lutherova učení, které poznal na studiích ve Wittenbergu, se však s Jednotou rozešel, i když s rodinou udržoval i nadále dobré vztahy. Jako člen dolní konzistoře (1541 – 1543), spolupracovník Jana Mystopola a politik pohybující se v okruhu Jana z Pernštejna se zúčastnil v červnu 1543 již vzpomínaného nerovného dialogu s králem. Společenský dopad jednání byl zklamáním, osobní ještě horší: Mitmánek byl vězněn na Krivoklátu, po orodování pražských měšťanek (!) u královny Anny byl sice propuštěn, ale byla mu doporučena emigrace (1543 – až do smrti v roce 1564?). Náš zájem o postavu tohoto českého humanisty však není dán pouze jeho jistě zajímavými osudy. Nabízí se tu totiž možná souvislost s osobou dosud neidentifikovaného autora početného souboru písní v hradeckém rukopise II A 19 (akrostich UENCESLAVS BV) a Horynou zjištěném i ve Vod 1543. Ten hovoří o mladší vrstvě repertoáru, která patrně vznikla až v první třetině 16. století. Uvědomíme-li si tedy všechny výše uvedené skutečnosti, je zde zřejmě namísto otázka, kolik vzdělaných, obecně známých a uznávaných Václavů z Uherského Brodu, jejichž literární tvorba by spadala do první třetiny 16. století, najdeme...

do Čech řád jezuitů a když byl konečně roku 1564 Řím povoleno kalich, nemělo to na místní poměry prakticky žádný vliv.

II.1.2 Charakteristika osobnosti Jana Táborského z Klokotské Hory

Postava Jana Táborského se objevuje téměř v každé stati, pojednávající z jakéhokoliv úhlu duchovní píseň 16. století. Pokusme se tedy jeho osobnost stručně charakterizovat a porovnat informace, které o něm dosavadní literatura přináší.

Všechny prameny⁵³ se shodují na několika následujících faktech: narodil se nedaleko Tábora v Klokotech (Klokotské Hoře nebo v Táboře, *Graham:TM*, s.229 – 230) roku 1500. Rok narození potvrzuje sám Táborský ve své Správě, ve které o sobě v roce 1570 mluví jako o sedmdesátníkovi⁵⁴. Z téhož zdroje víme, že studoval roku 1519 v Praze astronomii u Pavla z Příbrami. V roce 1537 se stal měšťanem na Novém Městě v Praze, 1548 byl přijat mezi měšťany staroměstské. Roku 1550 získal predikát z *Klokotské Hory* a znak⁵⁵, v roce 1556 byl povýšen do vladyckého stavu. Byl dvakrát ženatý, poprvé ovdověl patrně v roce 1550, z prvního manželství měl dceru Markytu, z druhého Magdalenu. Po smrti Jakuba, žáka mistra Hanuše, byl městskou radou pověřen, aby opravil a udržoval v chodu staroměstský orloj. V roce 1556 byl v této funkci nahrazen hodinářem Václavem Tobiášem, který ovšem roku 1560 zemřel a Táborský se opět stal zodpovědným za chod stroje. V lednu 1568 napsal Táborský poslední vůli, v níž veškerý majetek odkázal manželce Kateřině⁵⁶.

Shoda panuje i ohledně Táborského majetkových poměrů. Doložené koupě domů na Novém i Starém Městě i jeho aktivity v hornictví⁵⁷ mluví jasně o člověku na svou dobu a

---

⁵³ máme zde na mysli jak „první generaci“ badatelů – tedy D. *Orla: JTP*, pojednání J. Teigeho: Jan Táborský z Klokotské Hory a jeho zpráva o orloji Staroměstském z r. 1901, práce Z. Wintera: Život církevní v Čechách, sv. 2, (1896), Řemeslnictvo a živnosti v 16. věku v Čechách (1909) a Český průmysl a obchod v 16. věku (1913) a Hejnicovy Příspěvky k životopisu humanisty a illuminatora Jana Táborského z Klokotské Hory – tak práce z nedávné minulosti, které získané informace v určitém duchu třídí a akcentují: diplomové práce J. Pudilové (1973) a M. Hřebcové (2003) a *Grahamovu studii Three More Jan Táborský Graduals* (2000)

Důležitým zdrojem je vlastní Táborského *Správa o orloji Pražském 1570*, přetištěná v práci J. Teigeho : *Jan Táborský z Klokotské Hory a jeho zpráva o orloji Staroměstském*, in: Časopis Společnosti přátel starožitností českých, ročník 9, Praha 1900, s. 1 – 12, 65 – 69: originál je pergamenový rukopis, 16 listů, 25 x 21,5 cm, na kožené vazbě nápis *Správa o orloji Pražském 1570* a městský znak, na prvním listu autoportrét Táborského, na konci textu jeho znak

⁵⁴ autoportrét J. Táborského s textem: *Jan Táborský Knihpisař. Správce Orloje Pražského. Wěku svého lxx o a* s charakteristickým monogramem IT, viz: Teige 1901, s. 7

⁵⁵ Táborského erb nalezneme i v mnohých rukopisech vzniklých po roce 1550, např. v čáslavském (1557) klatovském (1560) i teplickém (1560)

⁵⁶ podrobný životopis viz Pudilová, s. 14 - 18

⁵⁷ podle „Seznamu podílníků hor stříbrných a Kaňkovských od r. 1567“ měl podíl v deseti dolech, viz *Hejnic*, s.157

stav velmi majetném. Teige se zmiňuje v této souvislosti i o způsobu dalšího zhodnocování jmění:...“jest ze záznamů patrné, jak se Táborský zabýval spekulacemi v horních dílech brzy kupuje, brzy prodáváje podle vztoupajících neb klesajících cen...Prodával, když ceny byly vysoké a byly-li nízké, kupoval..⁵⁸“ Tedy velmi moderní podnikatelský přístup. I po stránce společenské se Táborský jeví jako pragmatik. Šlechtický predikát byl zřejmě oceněním loyality vůči králi v letech 1546 - 1547, podle Orla „...prý se i dopustil v odboji prorady na české věci jako udavač svých spoluobčanů u vítězného krále..“⁵⁹a zřejmě v tomto případě nebyl Táborského štít tak docela čistý, protože v době, kdy se stěhoval na Staré Město a žádal na novoměstské radě zachovací list, měl problém ho, s odkazem na jeho minulé chování, získat. Zajímavý je i pohled na Táborského víru⁶⁰. V literatuře je často připomínán spor Táborského s místními radními o konečnou podobu dvou kutnohorských rukopisů. Orel vidí Táborského jako umírněného utrakvistu:..“i když hleděl vyhověti, byl dodatečně nucen ke korekturám not i textů. Tak r. 1565 jednal se šepmistry kutnohorskými, kteří nechtěli hotových knih přijmout a žádali tolik korektur, že se raději podvolil do dvou let do dvou let jim napsati nové...požadované korektury se dotýkaly především textu, jehož znění záviselo na odchylném přesvědčení náboženském při tehdejších náboženských zmatcích. Důkazem toho jsou právě námitky šepmistrů kutnohorských, které se týkaly víry. Táborský se ohrazoval, že žádané korektury jsou proti jeho svědomí. Nesouhlasil patrně s radikalismem kutnohorských jako mírný kališník, který přijímal objednávky i od svatovítské kapituly..“⁶¹.

Podobně hodnotí situaci i Winter:...“A kterak byl starán písař, chtěl-li kancionál psáti po svém zvyku, kališnický, ortodoxně a zákazníci byli protestanté rázu upřímnějšího, to víme ze soužení Táborského, jaké mu působili Kutnohorští...r. 1565 naříkal, že napsal už dvacet knih, ale že nikde tolik korektur nechtěli, co na Horách, a něco v nich i proti jeho svědomí; nechťi prý trpěti, aby Panně Marii a svatým byla činěna poctivost...“⁶². A k Táborského víře ještě jedna citace Z. Wintera:..“Věrou byl pod obojí, ale, zdá se, že nějak kolísal. Víme-li, že r. 1563 ručil za radikálního děkana kutnohorského Benedikta, že nebude v Čechách kázat, to svědčí, že měl s kalvíny přátelské spojení. R. 1541 vytýkala mu konsistoř pod obojí, že mění při opisování modlitby. Tu s ním tedy

---

⁵⁸ viz *Hejnic*, s. 157 - 158

⁵⁹ viz *Orel:JTP*, s. 197

⁶⁰ připomeňme si listy V. Mitmánka a roli víry v tehdejším životě i společenskou determinaci, kterou příslušnost k té či oné církvi znamenala

⁶¹ viz *Orel:JTP*, s. 199

⁶² viz *Winter:ŽivC*, s. 985 - 986

ortodoxní konsistoř nebyly spokojena. R. 1565 musil nerad opravovati text kancionálu, jež pořizoval Kutnohorským. Vstavil tam něco k počtě Panny Marie, čehož oni nechtěli. Tu by se tedy mistr klonil k straně katolické⁶³. Důraz na stránku Táborského svědomí a zásadovost kutnohorských měšťanů je u obou výše uvedených autorů dobově podmíněna, celá událost se ovšem může jevit i jinak. Podrobnější popis Hejnicův⁶⁴ uvádí i informace, které byly v předchozích příspěvcích pominuty: postesknutí Táborského ohledně rozepsaných kodexů, že „žádněj jemu tak jich nekorygoval“ může být i výhradou profesionála, který si je vědom svých zkušeností (zvláště měl-li se zadavateli dobré vztahy a i společné finanční zájmy) a proti jeho svědomí bylo opravovat něco, co se nelišilo příliš od dojednaného zadání, protože:..“neb tam doloženo jest:“ku poctivosti panně Marii“ a některým svatým radujme se a oni by toho trpěti nechtěli, ježto panna Maria i jiní svatí svou čest mají a máme jim poctivost činiti“ Uvědomme si i fakt, že kdyby skutečně šlo o zásadní rozpor ve věroučném pojetí, patrně by Táborský nebyl ochoten okamžitě jednat o nápravě chyb. Z dalšího textu také vyplývá, že páni literáti nechtějí knihy přijmout, neboť..“mnozí nedostatkové v nich se nacházejí, a zvláště, že mnoho commentův v nich jest, kteréž s těžkostí se mohou napraviti...A že pro ten nedostatek, co se dotýče o zpívání svatých, *mohly by přijaty býti, kdyby jedny jiného nebylo, nébrž i noty malý jsou proti textu*“. Zdá se, že Táborský nebyl jediným pragmatikem v tomto sporu⁶⁵. Ze všech dosavadních zjištění můžeme na tomto místě dojít k závěru, že Jan Táborský z Klokotské Hory byl mnohostranně vzdělaným humanistou, ale i zdatným obchodníkem a spekulantem, který svou víru považoval za jednu věc - výsostně soukromou, profesi pak za věc druhou, což se v dobovém kontextu jeví jako nepříliš obvyklý postoj.

Až potud se tedy vcelku prameny shodují. Rozpor nastává v případě data úmrtí Táborského: jak zjistila Hřebcová, Ottův slovník naučný a Masarykův slovník naučný uvádějí rok 1572⁶⁶ a tentýž rok se objevuje i u Wintera⁶⁷. Tuto informaci přejímá jak Pudilová⁶⁸, tak Graham. Orel podává jinou verzi:..“Od r. 1555 bydlel ve svém domě

⁶³ viz Winter: *Řem*, s. 194, tutéž citaci používá i Hřebcová, s. 132

⁶⁴ viz Hejnic, s. 159 – 160, spor právě o osobu panny Marie je pro nás vysoce zajímavý i vzhledem ke obsahu námi zvolených souborů písní: adventní repertoár je přímo synonymem chval na pannu Marii..

⁶⁵ ostatně že uměl hájit vlastní zájmy je zřejmé i z poznámky, že „Co pak se dotýče jízdy, poněvadž jemu je ukázáno, aby se zde s těmi knihami na vohledání najíti dal a nemálo jest utratil, že žádá, aby jemu útrata navráčena a Petrovi formanovi od fůry zaplaceno bylo..“ – tamtéž, s. 159

⁶⁶ Ottův slovník naučný, 25. díl, Praha 1906, s. 16 a Masarykův slovník naučný, 7. díl, Praha 1933, s. 134 – viz Hřebcová, s. 129

⁶⁷ Winter, Z.: *Český průmysl a obchod v 16. věku*, s. 502

⁶⁸ Pudilová, s. 18:..“Poslední vůli..napsal Jan Táborský 8. ledna roku 1568. Prohlášena byla 23. ledna 1572, několik dní předtím tedy Jan Táborský zemřel..“

v Celetné ul., kde zemřel 1570. Tento rok úmrtí Teige zjistil zcela přesně. Nalezl totiž kšaft Táborského, napsaný jeho vlastní rukou r. 1568. Jednání o něm provedl purkmistr na prospěch pozůstalé vdovy Kateřiny r. 1570, v roce smrti manželovy..“ Že se nejedná pouze o náhodný omyl dokládá další citace:..“Táborský se rád podpisoval prostě jako knihpísař...Pět let před svou smrtí 1565 vzpomíná, že napsal na dvacet knih..“⁶⁹. Rok 1570 najdeme i u Hejnice⁷⁰. Ve snaze vyjasnit tento údaj jsme podnikli malý namátkový exkurz, který ovšem nepřinesl definitivní závěr: Bohatcová⁷¹ životopisná data Táborského neuvádí, encyklopedický slovník z roku 1982⁷² přináší údaj 1500 – 1570. Černušákovy Dějiny hudby⁷³ se přiklánějí k roku 1572, Kouba v Hudbě v českých dějinách⁷⁴ označuje za rok úmrtí 1576 (?). Zdá se tedy, že se zde otvírá prostor pro další badatele..

II.1.3 Varhaník Jan Táborský

Pouze z nepřímých důkazů víme o části života Táborského, která je pro naši práci důležitá: o jeho působení na místě varhaníka v Mělníku ve dvacátých letech 16. století. Na základě akrostichů v Táborského rukopisech k tomuto zjištění dospěl Jireček ve své Hymnologii a Orel jeho názor přejímá. Následně se tato informace objevuje i u Pudilové, Grahama a Hřebcové (Masarykův slovník chybně datuje vznik Táborského pražské písařské dílny rokem 1519). Zatímco u Pudilové a Hřebcové jde o tvrzení zprostředkované, Graham potvrzuje Jirečkův postřeh identifikováním Táborského akrostichů ve vodňanském kancionálu z r. 1543⁷⁵ a v tisku Miřinského písní z roku 1577⁷⁶. Právě ve zmiňovaném tisku se objevuje na f. 20r (G 8v) v písni J(G)iž se všecko vyplnilo akrostich „GAN THABORSKY WARHANNYK MJYELNYCKAY“. Ve vodňanském kancionálu nachází Graham 14 akrostichů, z nichž 8 tvoří slovo „varhaník“ (ff. 20v – 22r, 26v – 27v, 31r – 32v, 60v – 62r, 72v – 73v, 74v – 75v, 77v – 79r, 95v – 96v), v případě písně Vesele sluší zpívati (f. 31r – 32v) dokonce „WARHANNYK JAN

⁶⁹ citace viz *Orel:JTP*, s. 197a 198

⁷⁰ viz *Hejnic*, s. 158 – „Hornická činnost zabírá léta 1558 až 1570, tedy až do konce života Táborského..“

⁷¹ Bohatcová, M. a kol.: *Česká kniha v proměnách staletí*, Panorama, Praha 1990, s. 115

⁷² *Ilustrovaný encyklopedický slovník*, 3. díl (pro – ž), Akademia, Praha 1982, s. 532

⁷³ Černušák, G. A kol.: *Dějiny evropské hudby*, 5. vydání, Panton, Praha 1974, s. 103

⁷⁴ *HudbavČD*, s. 142

⁷⁵ viz *Graham:Vod* – výčet akrostichů zjištěných ve sledovaných pramenech s. 222 - 229

⁷⁶ jedná se o pramen Národní knihovna 54 F 169, který i Orel uvádí jako Táborského edici Miřinského písní. Přesto, že na poslední straně tisku Graham nachází označení „Jan Táborský z Klokotské Hory“, vylučuje vzhledem k datu úmrtí Táborského (připomeňme si, že u Grahama 1572) jako editora a vydavatele. Jak ale doložil Kouba (viz *Kancionály V. Miřinského*, s. 13 – 14), jedná se pouhý přetisk Táborského vydání z roku 1567, které je až na jiné grafické pojetí nadpisů totožné s původní verzí, která je skutečně dílem Jana Táborského

TABORSKJ“. Kromě jména Táborského v různých modifikacích (5) lze najít ještě označení „POSTRZYHACZ“ (f. 18r – 19v). Protože ve vodňanském kancionále se vyskytují nejen akrostichy, ale rovněž typický, evidentně rukou Táborského psaný monogram JT⁷⁷, máme za to, že je tím dostatečně potvrzena dočasná varhanická profese budoucího majitele a provozovatele jedné z největších písařských dílen v 16. století. Vzhledem k předpokládané velké míře shody mezi vodňanským kancionálem a kancionálem Tep 1566 se nyní podívejme na tytéž písně zařazené v mladším rukopisu. S výjimkou písně Tobě zpievati bychom mohli hodni vypravovati, (f. 146r – 147r Ymna o Swatém Janu) jsou totiž všechny adventní.

Píseň „Veselými hlasy spolu prozpěvujme:

Tep 1566 ff. 10v – 11r:

Weselými hlasy spolu prozpěvujme
Ale náš Ježíš, pán Bůh a člověk pravý
Adam člověk první lidské pokolení
Radost nevymluvná všemu světu přišla
Hvězda ta přestkvucí jest panna Maria
Aronův prut rozkvetl proti přirození
Nuž všickni vesele, ó Křestiané věrní
Y poněvadž jesti nás tak zamiloval
Kriste pane milý, dajž pro tvé vtělení⁷⁸

Píseň „Vyšlo slunečko z hvězdy“

Tep 1566 ff. 13r – 13v

Wyšlo slunečko z hvězdy, když jest z panny vyšel
Adamův hřích s nás obmyl předrahou krví
Radost světu veliká hned jest voznámena
Hned jakž od anděla přijala slova ta
Alžbětu svou příbuznou hned jest navštívila
Narodiv se posloužil nám hojně syn panny

---

⁷⁷ grafickou podobu monogramu Táborského v různých rukopisech přibližuje *Graham: Three more*, s. 234

⁷⁸ zásady přepisu renesanční češtiny viz kapitola III

Nedaj nám upadnouti v osidla ďábelská
Y protož žádostivě tě Kriste prosíme
Kdež to svatí andělé radostně spívají

Píseň „Vesele sluší zpívati čisté Panně k chvále“
Tep 1566 ff. 15r – 15v

Wesele sluší zpěvati čisté panně k chvále
Adam skrz neposlušenství lidské pokolení
Rozkázání Boha svého hned jakž jest přestoupil
Hněv stvořitele našeho tudy na nás zbuzen
Ale dobrota nesmírná Boha nebeského
Nemohl své lásky nesmírné v sobě zatajiti
Yhned jesti nám zaslíbil spasitele dáti
K Mariji, panně pokorné, poslal posla svého

Jakž jest panna uvěřila, přijala slova ta
Aby skrz jeho vtělení, také ponížení
Nebyl žádný jiný hoden, by řídil spasení

Ten aby byl obživení, ráčil svou krev
Adamův dluh tak zaplacen, pád tudy napraven
Buďmež vděčni tak hojného jeho dobrodiní
Ó milostivý Ježíši, daj se hodně ctíti
Rozptyl převrácenou radu všech lidí nevěrných
Smutným daj své potěšení, hříchů pomoz vstáti
K tvé vůli na tomto světě dajž nám živu býti
Yakož bylo na počátku, buď tak vždy i nyní

Porovnáním všech třinácti adventních písní jsme došli k tomuto výsledku:

1. Jasným hlasem zpívajme vesele chválíc Boha

Vod 1543, ff. 71r – 72v

Tep 1566, ff. 35r – 35v

Zjištěný akrostich: JAN TABORSKY

2. Jednorozeného syna votce jenž se vtělil v přečisté panence

Vod 1543, ff. 62r – 63r

Tep 1566, ff. 31r – 31v

Zjištěný akrostich: GAN TABORSKY

3. Plnost času když přišla věku posledního

Vod 1543, ff. 18r – 19v

Tep 1566, ff. 9r – 9v

Zjištěný akrostich: POSTRZYHACZ

4. Té Panně velmi krásné nad slunce měsíc jasné

Vod 1543, ff. 67r – 68r

Tep 1566, ff. 33v – 34r (pozn. Té panně)

Zjištěný akrostich: TABORSKAY J.

5. Tot' nám apoštolský hlas radí bychom to znali

Vod 1543, ff. 32v – 35v

Tep 1566, ff. 15v – 16r

Zjištěný akrostich: TABORSKY GAN

6. Vesele sluší zpívati čisté Panně k chvále

Vod 1543, ff. 31r – 32v

Tep 1566, ff. 15r – 15v

Zjištěný akrostich: WARHANYK JAN TABORSKJ

7. Veselými hlasy prozpěvujme

Vod 1543, ff. 20v – 22r

Tep 1566, ff. 10v – 11r

Zjištěný akrostich: WAARHANYK

8. Všickni spolu zpívajme

Vod 1543, ff. 74v – 65v

Tep 1566, ff. 36v – 37r

Zjištěný akrostich: WARHHANJK

9. Všickni věrní křesťané milost nesmírnou važme

Vod 1543, ff. 60v – 62r

Tep 1566, ff. 30v – 31r

Zjištěný akrostich: WARHANYK

10. Vykvetl divně proutek Jesse

Vod 1543, ff. 77v – 79r

Tep 1566, ff. 38r – 38v (WARHANYK)

Zjištěný akrostich: WARHANJK

11. Vykvetla hůl Aronova

Vod 1543, ff. 95v – 96v

Tep 1566, ff. 46r – 47v

Zjištěný akrostich: WARHANYK

12. Vyšlo slunečko z hvězdy

Vod 1543, ff. 26v – 27v

Tep 1566, ff. 13r – 13v

Zjištěný akrostich: WARHANNYK

13. Vzdajmež chválu myslí stálú

Vod 1543, ff. 72v – 73v

Tep 1566, ff. 35v – 36r

Zjištěný akrostich: WAARHANNJK

Komparace textů všech výše uvedených adventních písní nás dovedla k zajímavému závěru: předpokládaná shoda se nejen potvrdila, ale je stoprocentní. Kromě již zmíněných akrostichů byl identifikován ještě jeden, Grahamem opomenutý: v písni Jakžto růžička překrásná se v obou rukopisech nachází akrostich JAN (Tep 1566 ff. 9v – 10r, Vod 1543 ff. 19v – 20r)⁷⁹. Provedený dílčí výzkum nás tedy přiblížil k jednomu z cílů, formulovaných v úvodu této práce: k potvrzení příslušnosti teplického kancionálu k dílně Jana Táborského z Klokotské Hory.

---

⁷⁹ na rozdíl od Grahama si jej povšimla *Bahnová*, s. 56 – v Albajulském kodexu, f. 217v

II.2 Rukopisné zpěvníky z dílny Jana Táborského

Literaturu zabývající se z různých pohledů kancionály a graduály z Táborského dílny jsme přiblížili v první kapitole, nyní se na jednotlivé rukopisy podívejme z hlediska jejich využití pro naši práci. Jestliže naším základním pramenem byl Tep 1566, bylo v první fázi nutné najít srovnatelné rukopisy, tedy takové, které obsahují ucelený soubor adventních a vánočních písní. Shrňeme-li dosavadní informace o dochovaných Táborských zpěvnících, dojdeme k následujícímu chronologicky řazenému přehledu :

(uvádíme v pořadí: místo uložení, signatura, rok vzniku a písař)

1. Chrudim, Regionální muzeum, sine sign, 1530, Jan Táborský
2. Klatovy, Vlastivědné muzeum Klatovska, 403, 1537, Jan Táborský
3. Kroměříž, Arcibiskupský zámek a zahrada, MI – 1, ?, Jan Táborský
4. Vodňany, Městské muzeum a galerie, sine sign., 1543, Jan Táborský
5. Praha, Knihovna Strahovského kláštera, DA I 6, 1543, Jan Táborský
6. Praha, Knihovna metropolitní kapituly, P 10, 1551, Jan Táborský
7. Praha, Muzeum Hlavního města Prahy, 178, 1552, Jan Táborský
8. Vídeň, Osterreichische Nationalbibliothek Mus. Hs., 15503, 1557, Jan Táborský
9. Praha, Památník národního písemnictví, sine sign., 1558, Vavřinec Bílý
10. Klatovy, Vlastivědné muzeum Klatovska, sine sign., 1560, Matěj Pecka
11. Teplice, Regionální muzeum, MS 1, 1560, Matěj Pecka
12. Praha, Národní knihovna, XVII A 40, 1561, Matěj Pecka
13. Louny, Městský archiv, I G 8c, 1563, Jan Táborský
14. Teplice, Regionální muzeum, MS 2, 1566, ?
15. Vídeň, Osterreichische Nationalbibliothek Mus. Hs., 15509, 1568, Adam Kazibaba
16. Londýn, British Library, Ms. add., 16, 175, 1570, Jan Táborský

Obvyklým omylem starší literatury či literatury nehudebně orientované je užití názvu kancionál pro rukopisy typu graduálu. Protože Pudilová používá ve své práci pro všechny rukopisy název kancionál, Orel⁸⁰ graduál, porovnejme předchozí výčet s tím, co

---

⁸⁰ Orel podle vlastních slov podává stručný popis jednotlivých zpěvníků, struktura popisu a míra podrobností se velmi liší: od použitelného stavu, který se blíží moderním požadavkům na inventární popis pramene v případě chrudimského graduálu (s naším vlastním zjištěním koliduje pouze mírně údaj o

víme o náplni jednotlivých rukopisů. U většiny zpěvníků jsou užity údaje přejaté, v případě rukopisů č. 1, 2, 4, 10, 11, 13 a 14 údaje získané přímým pramenným výzkumem.

Ad 1. Popis chrudimského graduálu (**Chr 1530**) z hlediska struktury *Orel:JTP*, s.202 – 203 a *Hřebcová*, s. 133 – 134. Obsahuje ordinarium (jednu ucelenou skupinu tvoří Kyrie a Gloria, druhou Sanctus, Benedictus a Agnus Dei), proprium de tempore i de sanctis a sekvence. Po oddílu jednohlasých i vícehlasých patriamin následují canciones (počátek oddílu Orel správně umísťuje k f. 248v, ale mylně označuje za „Cantilene“) a vícehlasé cantilene. Po nich ještě následují některé zpěvy graduale, kyrie, sanktus, credo, ... quando placet. Původní oddíl písní lze tedy ohraničit ff. 248r – 298v u jednohlasu, ff. 299r – 307v jsou psány jinou písařskou rukou a jedná se pouze o incipity (f. 307v: Anno 1.5.4.9.), u kantilén ff. 308r – 333v. Graduál tedy je vhodným pramenem pro komparaci s Tep 1566, neboť obsahuje ucelený oddíl adventních a vánočních písní (ff. 248r – 264v a 265v – 274v).

Ad 2. Popis klatovského graduálu (**Kla 1537**) a rozbor struktury repertoáru *Hřebcová* (popis s. 12- 13, analýza a popis repertoáru s. 55 – 57, souhrnný soupis repertoáru s. 77 – 128). Jedná se o přehledně zpracovaný pramen, takže pouze konstatujeme, že podobně jako v Chr 1530 zde najdeme zpěvy ordinária (oproti chrudimskému graduálu bez Agnus Dei), proprium de tempore a de sanctis, sekvence, patriamina a písně jednohlasé i vícehlasé. Netypicky je oddíl vícehlasých písní řazen před jednohlasými (ff. 439v – 481r, následují dvě volné strany a naznačený koncept na f. 482v, jednohlasé písně ff.483r – 545v , poté 8 volných stran). Tento graduál je rovněž vhodným pro náš účel, soubor jednohlasých adventních písní je na ff. 483r – 516r (ff. 516v – 522v volná), vánočních na ff.523r – 529r.

Ad 3. Inventární popis pramene i stručná charakteristika repertoáru *Graham:TM*, s. 235 – 236. Je jedním ze tří rukopisů, které dosud nebyly s dílnou Táborského spojovány. Graham to však nejen považuje za vysoce pravděpodobné, vzhledem k objevení charakteristického monogramu Táborského (f. 90v) dokonce předpokládá, že se na jeho

---

rozměrech – cca o 1 cm v obou parametrech), žlutického a tzv. Rybářovského až k naprosto nedostatečným a chybným informacím o graduálu klatovském z r. 1560. Stručný popis teplických rukopisů podává *Konrád*, s. 150

napsání sám značnou měrou podílel. Ohledně datace není situace zcela jasná, na f. 1v je pozdější zápis, podle něhož byl dosud vznik zpěvníku řazen k r. 1580, což by vzhledem k datu úmrtí Táborského nebylo možné (ať se již přikláníme ke kterékoliv verzi). Protože se jedná o český graduál a podle Grahama se v oblasti počestování chorálu jeví jako přelomový rok 1539⁸¹, předpokládá jeho vznik v raných 40. letech. Z hlediska obsahu není tento rukopis vhodný pro sledování zvoleného repertoáru: kromě části ordinaria zde najdeme pouze sekvence, zpěvy zimní části propria de tempore a de sanctis a část jarního propria de sanctis.

Ad 4. Inventární popis pramene (**Vod 1543**⁸²) a jeho struktury *Graham:Vod*, s. 233 – 234⁸³ a *Horyna:Vod*, s. 172 – 173, jeden ze dvou rukopisů, které lze označit skutečně jako kancionál. O tomto zpěvníku jsme se již zmiňovali v souvislosti s akrostichy, iniciálami a monogramy Táborského. Obsahuje početný oddíl jednohlasých písní (Horyna uvádí cca 120) a 43 písní vícehlasých. Oba oddíly jsou řazeny podle liturgického roku, tedy počínaje adventem. Jednohlasé písně ff.2r – 157r (155v – 157r písně Klimenta Bosáka), vícehlasé ff. 157v – 236v. Námi sledovaný soubor se nachází na ff. 2r – 103r (adventní písně), vánoční ff. 104r – 113r. Jedná se o stěžejní pramen pro naši práci.

Ad. 5. Inventární popis pramene a stručná charakteristika jeho repertoáru *Graham:TM*, s. 236 – 237. Další z nově přiřazených rukopisů, v 80. letech 18. století v držení městského archivu v Litoměřicích a spojovaný s děkanským chrámem Všem svatých v Litoměřicích. Jeden z prvních kompletně českých graduálů⁸⁴, příslušnost k Táborského dílně opět potvrzena zjištěním monogramu písaře na f. 11v. Obsahuje ordinarium (řazeno podobně jako v Chr 1530 do dvou skupin“ Kyrie a Gloria, Sanktus a Agnus Dei), proprium de tempore a de sanctis a sekvence. Jako pramen pro naši práci je nevhodný⁸⁵.

---

⁸¹ povšimněme si posléze souvislosti s podobným vývojem v případě duchovní písně

⁸² Vod 1543 je zajímavý nejen iniciálami Táborského, ale i tím, že vznikl nezvykle dlouho, v letech 1537 (Kla 1537!) - 1543, obvyklá doba byla maximálně dva roky. Mohly být důvodem překlady textů z latiny do češtiny...?

⁸³ viz poznámka č. 40, podle našich zjištění nesrovnalost v počátku velikonočního okruhu

⁸⁴ viz *Fojtíková:ČM*, s. 229 a *Fojtíková:Hus*, s. 71

⁸⁵ Graham se zmiňuje o výskytu černé menzurální notace, ale výslovně uvádí, že se jedná pouze o několik případů – tedy patrně o interpolační chorálu

Ad 6. Popis pramene a stručná zmínka o obsahu *Orel:JTP*, s. 203 a *Pudilová*, s. 37. Latinský graduál⁸⁶ byl napsán pro chrám sv. Víta v Praze, řazení mešních částí odpovídá úzu katolické liturgie. Z našeho pohledu je jako pramen nepoužitelný.

Ad 7. Popis pramene a charakteristika repertoáru *Orel:JTP*, s. 203, *Pudilová* pouze stručná zmínka na s. 38. Liber invitorius, rukopis vzniklý na objednávku pražské kapituly, dle Orla obsahuje „solistické chorální zpěvy k církevním hodinkám“. Z výše uvedených důvodů pro naši práci opět nevhodný.

Ad 8. Popis pramene a stručná charakteristika pramene *Orel:JTP*, s. 204⁸⁷ a *Pudilová*, s. 39. Český graduál psaný pro literátské bratrstvo v Čáslavi, struktura jeho obsahu je obdobná jako u Chr 1530. Je zajímavý vzhledem k dochované „proze“ o M. Janu Husovi. Výraznější výskyt interpolací nebyl zjištěn. I tento pramen zůstává mimo naše zaměření.

Ad 9. Popis a podrobnější charakteristika struktury obsahu pramene *Orel:JTP*⁸⁸, s. 204 a *Pudilová*, s. 40. Český graduál žlutický je strukturou mešních částí podle Orla téměř totožný s rukopisem D A I 6, tedy č. 5 našeho seznamu. (!) Tento graduál je zajímavý i z hlediska informací o nákladech na pořízení tohoto zpěvníku (tento fakt akcentuje *Pudilová*). V době našeho výzkumu nebyl žlutický graduál dostupný, zájem o nezprostředkovaný kontakt s pramenem byl v tomto případě dán informací o interpolacích v Kyrie a odkazem na poslední díl graduálu, který tvoří jednohlasá patriamina. Zde *Orel* uvádí, že jedno „...patrem vánoční má formu mensurální písně o 12 slohách...“⁸⁹. Přesto tento rukopis není vzhledem k absenci uceleného oddílu písní pro naši práci nezbytný.

Ad 10. Popis pramene *Hřebcová*, s. 12 – 13, *Orel:JTP*, s. 205 – 206 pouze zmiňuje skutečnost, že graduál je z dílny Táborského a uvádí akrostich s jeho jménem. Informace

---

⁸⁶ Grahamův „zlomový“ rok 1539 pro počestění chorálních textů zde není samozřejmě aktuální, neboť zadavatelé byli katolíci

⁸⁷ pořadí jednotlivých mešních částí, které uvádí *Orel* u čáslavského graduálu, je evidentně nahodilé, sám odkazuje na tzv. Rybářovský graduál pro kostel sv. Kříže v Praze

⁸⁸ *Orel* v tomto případě rozepisuje podrobněji jednotlivé oddíly ordinarira i propria a všimá si, že: „Obsahem i rozvrhem látky jest žlutický graduál velmi blízký českému utrakvistickému graduálu strahovskému z r. 1543 s notací černou chorální a černou mensurální (knihovna kláštera na Strahově v Praze, sign D A I 6)...oba graduály vykazují notované částky stále i pohyblivé na tytéž skoro svátky. Z pohyblivých částí jsou v strahovském graduálu notována též communia, na kteráž jest žlutický graduál velmi skoupý. Blíží se tedy strahovský graduál více katolické liturgii, než graduál žlutický...“, s. 205

⁸⁹ tamtéž

o tom, že text „...navazuje na jeho píseň Jakžto růžička překrásná.“ je chybná – tuto píseň zde totiž nenajdeme. *Pudilová*, s. 41 Orlovo sdělení přejímá a doplňuje charakteristikou výtvarné podoby rukopisu. Podle našich zjištění se opět jedná o podobnou strukturu mešních zpěvů jako u předešlých graduálů: ordinarium rozdělené na dvojici Kyrie a Gloria (výjimečně interpolované⁹⁰) a Sanctus, Benedictus a Agnus Dei, proprium de tempore a de sanctis a sekvence. Tento pramen tedy v naší práci rovněž nevyužijeme.

Ad 11. Popis pramene pouze z výtvarného hlediska, s upozorněním na vyobrazení M. Jana Husa *Pudilová*, s. 43, *Orel:JTP*, s. 206 pouze odkazuje na Jungmanna a Konráda⁹¹. Náš pohled na obsah graduálu přináší poznání, že i zde se jedná o ustálenou strukturu chorálního repertoáru: ordinarium, proprium de tempore a de sanctis, velký oddíl sekvencí a patriamina jednohlasá i vícehlasá. Na závěr jsou ještě připojena dvě vícehlasá Sanctus a Agnus Dei. Interpolace jsou nenotované⁹², na f. 293v se objevuje menzurálně vynotované strofické vánoční Patrem. Ani v tomto graduálu ovšem nenajdeme podklady pro naši práci.

Ad 12. O tomto rukopisu máme informací nejméně: *Orel:JTP*, s. 203 se o něm zmiňuje jako o graduálu obce staroměstské, který obsahuje officium o sv. Václavovi, officium o Husovi že je vyříznuto. Dále odkazuje na Truhlářův Katalog českých rukopisů. Písňové oddíly nezjištěny, rukopis tedy zůstává mimo oblast našeho zájmu.

Ad 13. Popis a stručná charakteristika vnitřní struktury graduálu lounského *Orel:JTP*, s. 206, *Pudilová*, s. 44 část Orlovy charakteristiky přejímá a doplňuje údaji o výzdobě

---

⁹⁰ např. A 6r: Trofy na Kyrie..a najprv O Vtělení pána Krista v Advent: píseň „Radujme se všickni spolu“ (SN), A 13v Et in terra a neb Píseň mezi Et in terra Vánoční: notovaný incipit písně „Dnešní den se raduje lidské pokolení“, A 15r: Et in terra Obecní, zpívá se všemi obecními notami a zvláště která k kterému času neb svátku jest náležitá. Jako Zdráva jenž si pozdravena. Utěšený nám den nastal. Resurgenti Nazare°. Votče Bože všemohúcí. V moci mudrosti dobrého.

⁹¹ "Viz Jungmann, Historie literatury české IV, 55d. Památky archeologické III, s. 254. Konrád, Dějiny posvátného zpěvu staročeského od XV. Věku, s. 150 s poznámkou Konrádovou, podle které neví, zdali uvedené dva české zpěvníky jsou ještě v archivu na teplické radnici." – s. 206

⁹² např. A 6r: Prosy na Kyrie, Magne Deus a Najprv o Vtělení Pana Krista v Advent a složeno jest k té písni Radujme se všickni spolu. A 11v: Toto Kyrie o Vtělení pana Krista v Advent, složené k té písni Jezu Kriste my zajisté tobě na čest zpíváme, Zpívajtež tehdy vždycky po jednom každém Verši Kyrie tež jeden verš Písně. A 15v: Et in terra obětní A muož se zpěvati když se koli líbí, notou obecní kteroukoli chceš a zvláště k času neb svátku náležitou. Jako zdráva jenž jsi pozdravena. Jako Utěšený nám den nastal neb Resurgenti Nazar: jako Otče. Bo: vše: W moci mudrosti. Jako Gestit psano dawnim rokem....

graduálu. Orel si všímá shody repertoáru s čáslavským graduálem⁹³ i graduálem žlutickým. Jde tedy o další zpěvník s chorálním repertoárem. To potvrzuje i naše vlastní zkušenost. Bylo zjištěno několik menzurálně notovaných písňových interpolací, z našeho pohledu se jeví zajímavá strofická píseň „Dnešní den se raduje lidské pokolení“⁹⁴. Rukopis je pro účel naší práce nevhodný.

Ad 14. Inventární popis pramene (**Tep 1566**) *Žižková*, s. 15 – 18, podrobnější charakteristika repertoáru s. 25 – 76, *Pudilová*, s. 43 pouze zmínka v souvislosti s graduálem z roku 1560 a „prozou“ V naději Boží Mistr Hus Jan, připisovanou Táborskému. Po rukopisu Vod 1543 druhý skutečný kancionál. Převažují jednohlasé písně, řazené podle církevního roku (Advent – Boží tělo, svátky svatých a hymny). Na rozdíl od vodňanského kancionálu nemá samostatný oddíl vícehlasých písní, vyskytují-li se, pak na konci oddílu jednohlasých písní příslušného období. Sledovaný soubor adventních písní je na ff. 2r – 50r, vánočních na ff.56r – 71v. Rukopis je hlavním pramenem naší práce.

Ad 15. Popis a stručná charakteristika pramene *Orel:JTP*, s. 207 – 208, *Pudilová*, s. 45. Český graduál pro kostel sv. Kříže Většího v Praze, tzv. Rybářovský je dalším z řady zpěvníků s typizovanou strukturou chorálního repertoáru: ordinarium (opět obě osvědčené skupiny Kyrie, Gloria a Sanktus Benedictus a Agnus Dei), proprium de tempore a de sanctis, sekvence a patriamina. Písňové interpolace nebyly zjištěny. Rukopis je pro naši práci nevhodný.

Ad 16. Inventární popis a stručná charakteristika repertoáru *Graham:TM*, s. 238 – 240, poslední z nově zařazených rukopisů na základě monogramu Táborského na f. 133r. Patrně 1. díl českého utrakvistického graduálu, příslušnost ke konkrétnímu kůru je neurčena⁹⁵. Na rozdíl od výše uvedených graduálů chybí v repertoáru zpěvníku Sanctus,

---

⁹³ ..“jest patrné, že oba graduály měly společnou předlohu, ale notovány jsou samostatně, neboť písař používá odlišně v obou rukopisech různých klíčů při notaci týchž nápěvů.“ – s.206

⁹⁴ ff. 21v – 22r: Et in terra a neb Píseň mezi Et in terra při narození pána Krista (píseň má populární nápěv Nastal nám den veselý)

⁹⁵ Graham se v této souvislosti zmiňuje jako o hlavním sponzorovi tohoto zpěvníku o Sixtu z Ottersdorfu, podobně jako Táborský členu nižší šlechty a staroměstském měšťanu, který byl i autorem předmluvy v českém mladoboleslavském graduálu z roku 1572 – viz s. 238

Agnus Dei a sekvence, o nichž se Graham domnívá, že byly součástí druhého dílu. Jinak se struktura repertoáru v podstatě neliší od uvedeného vzoru. Pramen je pro účel naší práce nevhodný.

Po shrnutí předchozích poznatků jsme tedy nyní selekcí pramenů došli ke čtyřem rukopisům: chrudimskému a klatovskému graduálu (z roku 1537) a kancionálům teplických a vodňanských literátů. I vzhledem k chronologii jejich vzniku by nám mohly dát odpověď na otázku, jak se vyvíjel repertoár jednohlasé duchovní písně adventního a vánočního období ve zpěvnících vzniklých v dílně Jana Táborského.

III. Repertoár jednohlasých adventních a vánočních písní v rukopisech z dílny Jana Táborského

III.1 Exkurz: Vánoční okruh a jeho místo v kontextu liturgického roku

Přibližme si nyní alespoň v krátkosti důvody, které nás vedly k úzkému zaměření na repertoár adventní a vánoční doby a vymežeme hranice, ve kterých se budeme pohybovat. Specifikum písně jako hudební formy existující pouze v symbióze s textem (významový podíl obou složek se samozřejmě v různých historických souvislostech mění) nabývá na důležitosti, je-li tato forma provozována jako součást určitého společenského rituálu. Ještě více se mění její vyznění v případě spojení s vírou, což platí jak z hlediska subjektivního prožívání, tak objektivního zadání⁹⁶. Zároveň je ovšem možno hudbu pojmout jako pole, na kterém se stírají ideologické protiklady: zde se Lutherova „nobilis, salutaris, laeta creatura“⁹⁷ stává prvkem continuity s předchozími obdobími v podobě písňových nápěvů a aktualizace textu je chápána jako dostatečná pro – v našem pojetí – moderní a nové vyznění konečného tvaru.

Kontext svátku s touto konkrétní formou nás přivádí k úvaze o participačním nebo reprezentačním charakteru konkrétních svátků a rituálů s nimi spojených⁹⁸. Přitažlivost Vánoc a do jisté míry i Velikonoc je dodnes dána právě jejich participačním charakterem (tedy prožíváním oproti mnohem běžnějšímu přihlížení) a uvědomme si, že slyšíme-li téměř celý listopad a prosinec v nákupních centrech „koledy,“ jedná se o zkarikovaný a významově znehodnocený pozůstatek právě onoho propojení písně s rituálem – osobním i společenským. Míra přijímání křesťanské podoby vánočního okruhu je pro nás také mnohem snazší: není-li člověk silně věřícím⁹⁹, ztotožnění s velikonočním poselstvím může být problém – jak pro přijetí, tak pro prožívání¹⁰⁰. V počátcích formování liturgického roku do podoby, v jaké ho znalo 16. století, byla ovšem situace odlišná. Podívejme se nyní blíže na vývoj vánočního okruhu.

---

⁹⁶ připomeňme si obecně známý fakt výstižnou formulací, že „...Slavnosti a obřady byly vždy účinnější formou šíření, propagace a udržování víry než slovní teologická dogmata.“ in: *Válka – Štědroň: Svátky a slavnosti*. s. 292

⁹⁷ Viz *Štědroň–V: Radost z hudby*, s. 259

⁹⁸ Více viz *Válka–Š: Svátky a slavnosti*, s. 290

⁹⁹ uvědomme si základní rozdíl v samé recepci duchovní písně v 16. století a dnes, daný vírou jako nediskutovatelnou a stále přítomnou součástí života

¹⁰⁰ konečkonců velikonoční koledy mají většinou zcela jiný, předkřesťanský charakter a i kvantitativně jsou s vánočními nesrovnatelné. A kolik procent běžné populace, vzpomeneme-li na přípravné období Velikonoc, je schopno identifikovat např. pojem „řehořské vojsko“, tedy typickou kolední obchůzku?

Až do počátku 4. století najdeme ve smyslu svátku pouze neděle a výroční oslavy Velikonoc, z církevního hlediska stěžejní část roku. Otázka vzniku vánočních svátků, které jsou poprvé doloženy 25. 12. 336 v římské liturgii (téměř současně se na Východě objevuje slavnost Epifanie: 6. ledna)¹⁰¹ není dosud zcela objasněn: nabízí se otázka, zda byl podnícen svátkem zavedeným císařem Aureliánem r. 274¹⁰² nebo zda je pravdivá tzv. „výpočetní hypotéza“, která vychází ve 3. století ze silící snahy zjistit skutečné datum narození Ježíše Krista a rovněž jej sladit se symbolikou slunovratu. Začneme však Adventem, protože první adventní neděle je počátkem liturgického roku a tím i první hranicí, od níž se odvíjí repertoár námi sledovaných písní.

III.1.1 Advent

První zmínky o Adventu se objevují ve 4. století ve Španělsku a Galii (konkrétně o blíže nespecifikovaných třech týdnech zvýšené náboženské činnosti) a nejstarším skutečným dokladem je postní řád biskupa Perpetua z Toursu z 2. poloviny 5. století¹⁰³. V polovině 6. století došlo v souvislosti se zimním kvatembrem ke sporu, zda jde o očekávání tzv. Parusie, tedy druhého příchodu Krista, nebo o oslavu inkarnace. První stanovisko bylo podporováno zejména pod vlivem irských misionářů, kteří zdůrazňovali potřebu pokání vzhledem k předpokládanému poslednímu soudu. Z toho vyplývala například absence Gloria a Alleluja v adventní galikánské liturgii. Řím ponechává alleluja a mešní ordinarium bez Gloria odůvodňuje potřebou, aby „...se zpěv andělů o Vánocích rozezněl jako něco nového.“¹⁰⁴. Slavnost Zvěstování Páně byla už od roku 431 slavěna 25. 3. (opět „výpočetní hypotéza“ v praxi), tedy devět měsíců před Vánocemi. Protože se ale neslučovalo radostné chápání tohoto svátku s předvelikonoční dobou kajícnosti, se kterou většinou časově kolidoval, převážilo umístění radostného očekávání Kristova narození do období adventu. Tento dvojí přístup se posléze sloučil v dvojí podobě adventní doby: první dvě neděle se soustřeďují na parusii, poté nastává čas rozjímání o okolnostech Ježíšova narození. V konkrétní den je mystérium inkarnace dodnes slavěno ve Španělsku 18. 12., v Miláně poslední adventní neděli. V průběhu 11. století se ustálil počet čtyř adventních nedělí, pouze milánská liturgie má dosud šest adventních týdnů.

---

¹⁰¹ vliv východního ritu se projevoval v Miláně, Galii a Španělsku, kde byl svátek Epifanie slavěn dříve než svátek Narození Páně

¹⁰² Svátek Natale Solis Invicti na počest syrského boha slunce, který připadl na 25. 12. jako den zimního slunovratu

¹⁰³ mluví o půstu třikrát týdně od sv. Martina (11. 11.) do Vánoc, což je sice 56 dní, tedy 8 týdnů, ale protože jsou vynechány soboty a neděle, vychází nám 40 postních dní

¹⁰⁴ *Adam*, s. 128

III.1.2 Vánoční oktáv

Vánoční svatý týden zahrnuje kromě Narození Páně svátky svatých: Štěpána a apoštola Jana (původně i jeho bratra Jakuba staršího) ve dnech 26. a 27. 12. Oba tyto svátky mají svůj původ v byzantské liturgii ve 4. století, k nim byl připojen v 6. století 28. prosinec tzv. svátkem Svatých Mlád'átek, který je poprvé doložen v r. 505 v Kartágu. Společně tvoří „comites Christi“ – „čestnou družinu Jezulátka“¹⁰⁵. 1. leden byl již v polovině 2. století před naším letopočtem dnem nástupu nových konzulů do funkce. Roku 46 př.n.l. došlo na popud Gaia Julia Caesara ke změně kalendáře a začátek roku se přesunul z 1. března na 1. leden. Evidentně poněkud nevázaný způsob vítání nového roku dal vzniknout ve 4. století mešním formuláři „Ad prohibendum ab Idolis“ (tedy k zabránění modloslužby) a koncil v Tours po polovině 6. století „...předepisuje na první tři lednové dny kající pobožnosti k potlačení pohanských obyčejů.“¹⁰⁶ Římská církev použila v 7. století opět osvědčenou taktiku: 1. leden prohlásila svátkem Natale sanctae Mariae, tedy panny Marie jako Matky Boží. Brzy ho ale nahradil svátek Obřezání Páně, který pronikl přes Galii a Španělsko z Byzance¹⁰⁷. Začátek občanského roku liturgie ignoruje¹⁰⁸. Epifanie (Epifaneia či Theofaneia), Zjevení Páně je svátkem, který shodně slaví 6. ledna východní i západní větve křesťanství. Ke zjevení dochází vlastně ve trojím smyslu: v souvislosti s mudrci z východu zjevení pohanům, křtem Ježíše v Jordánu Židům a proměněním vody na svatbě v Káni Galilejské jako Syna Božího¹⁰⁹. Zjevením Páně vánoční okruh končí, my se však ještě podívejme na jeden svátek, který má s tímto okruhem obsahovou souvislost a v našich sledovaných písňových souborech se vyskytuje. Čtyřicátý den po Vánocích, tedy 2. února, se slaví svátek Uvedení Páně do chrámu, do roku 1969 s oficiálním názvem „Purificatio Beatae Mariae Virginis“ – Očišťování Panny Marie. Pochází rovněž z východní liturgie, v 5. století je už zmiňován i v Římě jako Svátek setkání (Hypapanté) ve spojení se světelným průvodem¹¹⁰. Svěcení světél se objevuje i v německém označení „Lichtmess“ a máme je spojeno i s českým názvem Hromnice. Sledovaný písňový repertoár se tedy tímto svátkem uzavře.

¹⁰⁵ viz Adam, s. 138 - spojují je různé formy mučednictví: dobrovolné a naplněné (Štěpán), dobrovolné a nenaplněné (Jan), naplněné, ale nedobrovolné (Mlád'átka)

¹⁰⁶ tamtéž, s. 136. Ostatně ještě na samém sklonku 14. století si v Čechách stěžuje Jan z Holešova na přetrvávající pohanské zvyky a zhýralost bezbožníků...

¹⁰⁷ v Římě se definitivně ujal až na přelomu 13. a 14. století. 1. leden je také vlastně *oktávem* v pravém slova smyslu – viz text jedné z částí cyklu písní „Kristův život znamenajme“ – „osmý den po narození“...

¹⁰⁸ v našich písňových souborech se ovšem téměř vždy objevuje upozornění, že se píseň zpívá „Na nové léto“

¹⁰⁹ tento svátek má rovněž původ na východě a i zde bylo jeho zavedení reakcí na již existující svátek pohanský: v Alexandrii se v noci z 5. na 6. ledna slavilo narození boha Eóna (bůh času a věčnosti) nabíráním a uchováváním vody z Nilu – uvědomme si souvislost s křtem i proměnou vody ve víno

¹¹⁰ více viz Vavřínová, s. 133 - 136

Kromě výše uvedených důvodů, proč padla volba právě na písně adventní a vánoční, je tu ještě jeden zcela prozaický: vycházíme-li z našeho základního pramene Tep 1566¹¹¹, pak adventní doba je zastoupena vůbec největším souborem jednohlasých písní (83)¹¹². Spolu s písněmi s vánoční tematikou (26) se dostáváme k číslu 109, které znamená kvantitativní vymezení našeho zkoumaného „vzorku.“

---

¹¹¹ podrobněji viz *Žižková*, s. 27

¹¹² o chápání adventu jako výjimečného období svědčí i zápis lounských literátů z 29. 12. 1588:..."bylo nařízeno, kdož by zmeškal prvního introitum, aby pokuty dal bílý groš, kdož by per totum nepřišel, aby složil čtyři bílé groše, však toliko přes advent, krom adventu aby staré pokuty dali.." in: Vanišová, D.: *Literáti latinského kůru v Lounech před rokem 1620*, IN. *Sborník Okresního archivu v Lounech*, 1985, s. 47

III.2 Repertoár sledovaných rukopisů Jana Táborského

Nyní se tedy dostáváme ke konkrétní práci s rukopisnými prameny z dílny Jana Táborského z Klokotské Hory a je nutné stanovit úhel pohledu, ze kterého budeme na danou problematiku nahlížet. Především je třeba zdůraznit, že se nám nejedná o hledání archetypu u každého jednotlivého nápěvu, ale o posuzování *souboru písní jako celku*¹¹³, tedy sledování jeho proměnlivosti, ne jednotlivých komponentů. Detailní rozbor struktury melodie, rytmu, formy a genetických vazeb mezi variantami nápěvů není cílem této práce, byť se jimi v obecné rovině zabýváme¹¹⁴. Prvním důležitým krokem, nepočítáme-li ovšem poměrně časově náročný základní heuristický výzkum, který by nás dovedl k zodpovězení otázky vztahu adventního a vánočního repertoáru jednohlasých písní ve všech čtyřech zvolených zpěvnících, byl výběr dalších srovnatelných rukopisů s písněmi, nutných ke komparaci s repertoárem v rukopisech Táborského a vytvoření katalogu nápěvů základního pramene Tep 1566.

Podívejme se nejprve na rukopisy, které doplnily sledované soubory. Volba padla na prameny ze sbírek muzea v Hradci Králové: množství dostupných rukopisů z období, které je pro nás stěžejní a zejména jejich existující soupis a popis se staly hlavním důvodem pro jejich výběr. Z hlediska požadavku na ucelený soubor adventních a vánočních písní a vznik pramene v 16. století, se jich jevílo perspektivních šest¹¹⁵:

1. II A 6, kancionál Franusův, 1505
2. II A 10, kancionál český, 2. pol. 16. stol.
3. II A 11, rorátník český, 1585 - 1586
4. II A 12, kancionál latinský, 2. pol. 16. stol.
5. II A 14, kancionál český, 2. pol. 16. stol.
6. II A 19, kancionál latinský, 2. pol. 16. stol.

V důsledku vzájemného porovnání i komparace s rukopisy Táborského z nich byly nakonec vybrány čtyři: č.1, kancionál Franusův jako pramen nejstarší a vhodný jako

---

¹¹³ výběr pramenů, jak již bylo uvedeno, byl podřízen právě tomuto kritériu, totiž existenci uceleného oddílu písní zvoleného období a utrakvistickou příslušností

¹¹⁴ konkrétní nápěvy samozřejmě při komparaci s dalšími prameny naznačují jistou chronologickou posloupnost a sledovat jejich vývoj je velmi zajímavé, pro tento účel by však bylo třeba přinejmenším překročit vymezené hranice adventního a vánočního období a vzít v úvahu i kontrafakta uplatněná v dalších písňových oddílech liturgického roku a zvláště soubory vícehlasých písní, neboť jak ukážeme na několika příkladech, vztah jednotlivých hlasů vícehlasých útvarů k repertoáru jednohlasých písní je evidentní

¹¹⁵ inventární popis viz Černý: *Soupis*, s. 39 - 51

východisko pro sledování vývoje repertoáru duchovní písně 16. století i pro možnost srovnání originálu s Orlovou edicí , č. 3, rorátník II A 11 (zde kromě množství písňových interpolací najdeme samostatný oddíl adventních, nikoliv však vánočních písní), č. 5 II A 14 jako kompilační pramen značného rozsahu, s obsáhlým vánočním oddílem, jehož nevýhodou bylo pouze vysoké procento incipitů a fragmentů a konečně rukopis č. 6 II A 19, kde najdeme 86 písní převážně adventního a vánočního okruhu (bez jasného vymezení obou oddílů). Český kancionál II A 10 byl vynechán, neboť bližší pohled na strukturu písňového oddílu, konkrétně na část De tempore, odhalil, že adventní oddíl sestává z pouhých pěti písní (f. 6v - 9r), vánoční pak z jedenácti (f. 9v - 15r).

Jednohlasé latinské písně kancionálu II A 12 jsou z převážné části opisem tisku *Cantiones Evangelicae* Václava Nicolaidesa Vodňanského, vydaného ve Vittenbergu v roce 1554¹¹⁶, výjimku tvoří oddíl III. *Cantiones de Incarnatione Domini, A diversibus autoribus compositae*, f. 80r - 171r (celkem 87 písní). Zmíněný oddíl III již na první pohled vykazoval nápadnou podobnost s repertoárem kancionálu II A 19 a porovnáním obou pramenů došlo k zajímavým poznatkům: komparací textových incipitů byla zjištěna shoda u 82 písní. Podrobnější rozbor hudebních incipitů pak odhalil shodu u pětatřiceti nápěvů, 37 vykazuje pouze mírné odchylky (např. chybějící klíč, posuvka, rozdíl ve svázání ligatur, konce subdistinkcí kolísají mezi jednou brevis a dvěma semibreves, atd.). Dva nápěvy vykazují mírnou melodickou odchylku nápěvu¹¹⁷ a jeden je zcela jiný¹¹⁸. V jednom případě nebyl nápěv porovnán, neboť se v rkp. II A 12 vyskytoval mimo zmíněný oddíl písní. Šest nápěvů nebylo notováno buď v obou případech, nebo pouze u rkp. II A 19. Výsledná zjištění nás tedy vedla k myšlence, že rkp. II A 19 mohl být opisem téže předlohy. Vnaší práci jsme se přiklonili k němu.

Spolu se čtyřmi hradeckými rukopisy tvoří pramennou základnu Rohův kancionál z roku 1541, největší český notovaný tisk své doby¹¹⁹, který nám dává možnost porovnat repertoár zpěvníku jiného konfesního zaměření. Strukturou obsahu nevybočuje z určitého "vzoru", se kterým se setkáváme s výjimkou rkp. II A 19 u všech ostatních pramenů: oddíl De tempore zahajují písně adventní (f. A 1), následují písně vánoční

---

¹¹⁶ I. *Cantiones de Incarnatione Domini*, autore M. Venceslav Nicolaide Vodniano, f. 9r - 51v, II. *Cantiones de Nativitate Domini*, Eiusdem autoris, f. 52r - 78v a IV. *Cantiones de Sanctis*, Autore Venceslao Nocolaide Vodniano, f. 183v - 216r

¹¹⁷ Regi regum regi regum: II A 12, f. 122r, II A 19, s. 65 a Virginis nunc filium: II A 12, f. 144r, II A 19, s. 123

¹¹⁸ Vox angeli mitissima: II A 12, f. 134r, II A 19, s. 113

¹¹⁹ pro naši práci jsme použili faksimile , vydané Z. Tobolkou roku 1928

(f. A 15 - B 17). Na rozdíl od hradeckých rukopisů i Tep 1566 je zde zahrnut zčeštěný gregoriánský chorál (prokomponované útvary chorálního původu jako sekvence, kyriamina, Te Deum, lamentace, atd.) a to v úvodu jednotlivých částí.

Kromě rukopisných pramenů a výše uvedeného tisku použijeme pro komparaci nápěvů katalog adventních písní, který ve své diplomové práci přináší Z. Bahnová¹²⁰. Autorka se zabývala repertoárem českých rorátníků 2. poloviny 16. století, v nichž právě písně tvoří nedílnou součást, ať již jsou řazeny v samostatných oddílech nebo jsou interpolacemi chorálu. Katalog zaznamenává kromě nápěvu s vypsanou první slokou další textové verze a odkazy na Orlovy edice (*Orel:KF* a *Český kancionál*) a Jirečkovu Hymnologii. Základním pramenem byl pro autorku rukopisný kodex z Alba Julie v Rumunsku, který srovnávala s dalšími zpěvníky podobného zaměření¹²¹. Naše zkratka pro katalog Bahnové pro snazší orientaci vychází z jejího značení AJ pro albajulský rukopis (B-AJ), AJ:A (B-AJ:A) pro jeho písňový oddíl a RA (B-RA) pro písňový repertoár rakovnického graduálu z roku 1596¹²², neboť paralely nacházíme i mezi 32 nápěvy tohoto zpěvníku, které albajulský rukopis neobsahuje a Bahnová je uvádí v samostatném oddílu svého katalogu.

III.2.1 Stručná charakteristika repertoáru

Důležitým aspektem při pohledu na sledovaný repertoár je fakt, že naší prioritou je *nápěv*, nikoliv píseň jako syntéza dvou rovnocenných složek, které je třeba posuzovat jak samostatně, tak ve vzájemném kontextu. Přesto stručně pojednejme několik problémů, které práce s hudebním materiálem tohoto typu přináší. Přidržíme se zde Freiova¹²³ vymezení jednotlivých složek analýzy písňového repertoáru Jistebnického kancionálu (dále jen *JistK*).

Již při transnotaci narazíme na skutečnost, že notace jednohlasých písní pramenů 16. století, byť oproti pramenům o století starším zjednodušená a přehledná¹²⁴, neznamená přesné a definitivní grafické zachycení faktické podoby písně. Ponecháme-li stranou melodickou strukturu nápěvu, rytmická víceznačnost znaků, které mohou být jak perfektní, tak imperfektní, nás nutí i při pouhém naznačení "taktu" k posuzování v rámci

---

¹²⁰ viz Bahnová, s. 110 - 181

¹²¹ mimo jiné i "naším" rorátníkem II A 11

¹²² inventární popis viz Bahnová, s. 33 - 34

¹²³ viz Frei, část třetí, s. 50 - 102

¹²⁴ charakteristika notace jednotlivých písní Tep 1566 včetně použitých ligatur a vyznačení perfekce viz Žižková, s. 31 - 47

kontextu¹²⁵: např. v nápěvu písně č. 51 (Všickni věrní křesťané milost nesmírnou važme) dochází k totožnému řešení jako v případě písně č. 56 *JistK* (Dietky v hromadu se senděme)¹²⁶, kdy první semibrevis je perfektní, druhá imperfektní. Objevuje se zde i Freiem zaznamenaná zaměnitelnost dvojic B/SB a SB/M (např. nápěv písně č. XV Tep 1566 SB/M, tentýž nápěv v II A 14, f. 126r B/SB), nejčastější odchylkou jinak totožných nápěvů v různých pramenech pak bývá ultima (uzus kolísá od jedné semibrevis přes - a to nejčastěji - dvě semibreves až k brevis a lonze), někdy i poslední nota jednotlivých distinkcí. Otázka rytmu se v této souvislosti jeví jako zcela zásadní¹²⁷.

Označení prolací se v našich pramenech objevuje pouze jako upozornění na výjimku, totiž prolaci perfektní. Jestliže ještě v *JistK* tvořily tyto písně přibližně třetinu repertoáru, v Tep 1566 se jich z celkového počtu 82 nápěvů vyskytuje pouze 13¹²⁸, většina sledovaného souboru je tedy rytmizována binárně. Ani zde však nepanuje důslednost: proměny nápěvu v případě, že v jednotlivých strofách kolísá počet slabik a nemluvě o radikálnějších změnách v případě kontrafakt, naznačuje, že i v 16. století přetrvává princip "přiřazování" elementárních článků rytmu - monopodii¹²⁹. Pouze třikrát bylo zaznamenáno punctum additionis (č. 58, II a XVII). Vzhledem k značnému počtu nápěvů, které tvoří jakýsi "zlatý fond" nápěvné tradice duchovních písní, nepřekvapí, že v námi sledovaném repertoáru najdeme i další typy, o nichž se Frei zmiňuje: písně, v nichž se opakuje jeden rytmický vzorec (nejčastěji trochej)¹³⁰ i "písně užívající pouze jediné rytmické hodnoty, maximálně s prodlouženými ultimami.." ¹³¹ (v našem případě např. písně č. XXIII a 68).

Se systémem rytmiky úzce souvisí forma písní. Vycházíme z Mužíkovi studie (*Mužík:SR*)¹³² s přihlédnutím ke zjištění Freie, že nelze mechanicky aplikovat Mužíkovy principy na repertoár *JistK* ani pramenů 16. století, zejména pro časté

¹²⁵ právě v kontextu celého nápěvu se jeví jako nesprávná SB v pozici 3. noty nápěvu písně č. 67, logicky by měla být M, vzhledem k absenci paralely v jiném prameni necháváme bez "opravy"

¹²⁶ viz *Frei*, s. 80

¹²⁷ vzpomeňme na Tesařův systém zaznamenávání nápěvu číselným kódem: právě v nemožnosti zachytit rytmus vidíme největší slabinu tohoto jinak přínosného způsobu

¹²⁸ perfektní prolace je vyznačena u písní č. 10, 22, 35, 53, 60 - zde od 3. subdistinkce i tempus imperfektum diminutum, 61, 64, 74, 79 (tempus imperfectum prolatio perfecta), V, VII, XVI a XVIII, u většiny z nich se objevuje punctum divisionis

¹²⁹ Frei jako příklad zmíněného principu uvádí píseň Časy svými jistými a její kontrafakta s tím, že "...původci očividně nechápali původní píseň jako uzavřenou pětistopou daktylskou řadu, nýbrž jako sled monopodií, do něž je možno vsunout monopodii navíc (a v případě potřeby ji opět vypustit..)" - viz *Frei*, s. 66

¹³⁰ např. píseň č. 22, 44, 64, zčásti č. 35 a 36, atd.

¹³¹ *Frei*, s. 62

¹³² jestliže *JistK* dělí od našich pramenů více než sto let, tady se dostáváme ještě hlouběji do historie: terminologii přejímáme (distinkce, subdistinkce, distinkční předrážka, závazné předtaktí a monopodie v původním slova smyslu, divisio minima v jiném významu než *Mužík:SR*, s. 15)

narušování symetrie formy vlivem překladů z latiny do češtiny a četných kontrafaktur. V námi sledovaných souborech najdeme obdobné typy forem jako v *JistK*: od tříčlankového nápěvu o rozměrech jedné distinkce (č. 47) přes nápěvy tzv. obecné noty (např. č. 11, 32, u č.15 je druhá distinkce rozšířena) až po komplikovanější formy (např. č. 26 či XIII). Čtvrtinu adventního repertoáru (15 nápěvů z celkového počtu 60) a téměř polovinu vánočního (10 z dvaadvaceti) tvoří písně dvojdílné, zahrnující versus a repetitio¹³³, které může, ale nemusí být motivicky provázáno s versem (částečné opakování versu v repetitio např. č. 70). Jednotlivým prvkem je ve většině případů rytmus.

Již několikrát jsme se v předchozích odstavcích dotkli problému adaptace, který je, řečeno slovy J. Freie "problémem proměn, kterým podléhá nápěv, je-li spojen s textem jiných vlastností, než s jakým je zapsán"¹³⁴ - a dodejme: původně zapsán. Stanovení míry odlišnosti od dané normy je pro nás velmi důležité, neboť je rozhodující v případech, kdy při komparaci nápěvů posuzujeme, zda se jedná pouze o mírnou odchylku (text se liší maximálně o jednu až dvě slabiky) či o variantu, která je ještě srovnatelná (určitá část melodie je vypuštěna), nebo se dostáváme na pole vzdálených vazeb, které naznačují jistou genetickou spřízněnost, ale pro komparaci toho kterého nápěvu jsou již z našeho pohledu nepoužitelné¹³⁵. V prvním případě je často řešením použití distinkční předrážky (zřetelné např. při porovnání nápěvu písně č. 7 a incipitu č. 8),¹³⁶ rozvazování ligatur¹³⁷ nebo naopak spojování kratších not v jednu delší¹³⁸. Druhý výše uvedený případ je v našem sledovaném souboru zastoupen vypuštěním repetitia¹³⁹, u písně č. 74 odpovídá rozměr textu první strofy zapsanému nápěvu, v dalších se ale již jedná o zkrácenou verzi, kterou nalezneme na f. 263v v rkp. II A 11. Komparaci nápěvu písně č. VI s FRA, f. 270r se dostáváme do oblasti variant: sám nápěv se jeví jako odlišný, ale jde evidentně o dvě různé části téže předlohy. Zajímavý je i vztah jednotlivých verzí nápěvu v případě, že předloha byla vícehlasá. Jestliže např. nápěv

¹³³ jedná se o nápěvy písní č. 6, 9, 13, 18, 22, 23, 24, 40, 42, 46, 48, 60, 68, 70, 83, I, II, III, V, X, XII, XIII, XV, XXIV a XXV

¹³⁴ viz *Frei*, s. 95

¹³⁵ např. nápěv písně č. 40 Jasná hvězda svítí a Ave gloriosa virgo mater Christi (Chr 1530, f. 249v a kla 1537, f. 495v)

¹³⁶ dále pak např. č.25, 48, 59, V, X - oproti předtakti v č. 53 a 65

¹³⁷ viz píseň č. 24 Přišel čas utěšený a její latinská verze v rkp. Chr 1530 Dies iam leticie

¹³⁸ tyto odchylky najdeme často u písní, jejichž nápěv byl tradován v mnoha textových variantách, např. okruh písně č. 3 (jen v Tep 1566 kontakta č. 4, 5, 29, 30, 31), 57, 72

¹³⁹ tedy chybí-li jak notace, tak text: absentuje-li pouze záznam nápěvu, lze chápat zápis písně jako fragment, který stačil, podobně jako incipit obecně známých melodií, k připomenutí a kompletnímu provedení celé písně - viz č. 78

písně č. 7 je totožný s tenorem původně tříhlasé verze Solis previa aurora fulgida (Chr 1530, f. 262r) a v této podobě je tradován ve všech sledovaných souborech, u písně Nobis est natus hodie (Chr 1530, f. 270v) část pramenů přejímá nápěv diskantu (Tep 1566, č. VIII a s mírnou variantou č. XVII, II A 14, ROH), část nápěv tenoru (Kla 1537, Vod 1542).

Náš souhrnný pohled na repertoár rukopisů Jana Táborského zakončíme zmínkou o jisté variabilitě tónin¹⁴⁰. Běžnou zaměnitelnost modu C a F registruje i Frei u repertoáru *JistK*¹⁴¹, kromě této dvojice se v našich pramenech objevuje i A a D (např. č. 44, 59), E a A s posuvkou, tedy frygická (č. 79). Nejednoznačnost je v našem případě mnohdy dána užitou či naopak chybějící posuvkou *b* (např. u č. 23, 45, 63).

III.2.2 Poznámky ke struktuře katalogu

Katalog obsahuje písně adventního a vánočního období Tep 1566, oba oddíly jsou odlišeny použitými číslicemi: adventní používá arabských, vánoční římských. Řazení písní odpovídá originálu, kontrafakta nejsou se dvěma výjimkami notována¹⁴² a pouze odkazují k dříve uvedenému nápěvu. Po adventním souboru ještě následuje píseň č. 53 Vod 1543, která má jako jediná nápěv, který se v Tep 1566 ani v žádném z dalších sledovaných pramenů nevyskytuje. Katalog uzavírá cyklus jedenácti písní o životě Krista, na který upozornil už Nejedlý a podrobněji se jím ve své edici zabývá Frei¹⁴³.

První sloka je součástí notového záznamu, druhá je uvedena samostatně. Výběr prvních dvou slok (nikoliv tedy všech, jak by bylo nutné v edici) má dvojí důvod: druhá sloka dokumentuje lépe vztah rozměru nápěvu a textu a zároveň je zde hledisko praktické: v této podobě, bez zásadních úprav, je možné provozování repertoáru a vzhledem k tomu, jak dlouhá bývá cesta k vydané kritické edici (což by mělo být logickým pokračováním naší práce), je toto řešení pocíťováno jako přijatelný kompromis.

Následují všechny zjištěné paralely nápěvu ve sledovaných souborech a to v pořadí, které v rámci rukopisů z dílny Táborského směřuje od nejmladšího zpěvníku k nejstaršímu: Tep 1566 - Vod 1543 - Kla 1537 - Chr 1530. Následují hradecké rukopisy v

---

¹⁴⁰ přehled užitých tónin v adventním a vánočním oddílu Tep 1566 viz Žižková, s. 29

¹⁴¹ *Frei*, s. 53

¹⁴² píseň č. XVII je sice kontrafaktem nápěvu č. VIII, ale odchylka v předposlední subdistinkci nás vedla k jejímu vynotování, č. XXVI je kontrafaktem č. XI, ale protože uzavírá vánoční oddíl, je rovněž notována

¹⁴³ viz Nejedlý: *DHZ*, V, s. 473n a VI, s. 271 - 281, *Frei*, Příloha I-II, č. 38 (strany nečíslovány), Příloha III, s. 48. V Tep 1566 chybí dvanáctá píseň Kriste, všemohúcí Pane, ale se stejným nápěvem (incipity) najdeme ještě verze Vypravujemež všickni slávu Pana Jezu Krista, f. 107v a Přijav od Otce poselství, v něm jsa potvrzen, f. 111v. V dalších sledovaných pramenech se cyklus jako celek již nevyskytuje, částečně je zastoupen v rkp. II A 14 (1., 2., 4. a 5. část, 2:-5. SN) a v tisku ROH (2., 4. a 5. část), v obou případech v rámci vánočního souboru

pořadí FRA - II A 19 - II A 11 - II A 14, po nich edice B-AJ/RA a ROH. Toto pořadí pak bude dodrženo i v kolaci. Ve vánočním oddíle vypouštíme rkp. II A 11, II A 19 a edici B-AJ/RA s adventním repertoárem.

Transkripce textu:

Při transkripci textu se přidržujeme běžných pravidel, které byly formulovány již v předchozí práci¹⁴⁴, přesto je alespoň v krátkosti připomeňme: upravujeme délky samohlásek (ii - í) a dvojhlásku au - ou. U dvojhlásky -ie rozlišujeme, zda by se důsledným přepisem ztížila srozumitelnost (tie ve smyslu tě, tebe a tie ve smyslu ty, ony - v prvním případě užíváme tvar tě, v druhém ponecháváme původní pravopis), u slov, které jsou i dobovým pohledem chápány jako anachronické, rovněž zůstáváme u originální podoby (bieše). Podle dnešního pravopisu upravujeme i - y, g - j, naopak originální znění respektujeme u sykavek: spívaj i zpívej a zachováváme všechny zvláštnosti, které mají vliv na zvukovou podobu slov. Velká písmena v českých verzích sjednocujeme podle obvyklého úzu (Pán, Bůh, Otec, Syn, Stvořitel, Písma, Panna - pouze v určitém kontextu, kdy je zřejmé konkrétní označení Marie). Latinské texty ponecháváme v podobě, ve které se v našich pramenech vyskytují (např. Dies iam leticie salutisque fiducie x Dies iam laetitiae salutisque fiduciae), velká písmena užíváme pouze u jmen.

Transnotace:

V rukopisech používané klíče C a F nahrazujeme klíčem G. Notové hodnoty přepisujeme takto: longu jako notu celou, brevis půlovou, semibrevis čtvrt'ovou, minimu osminovou a semiminimu šestnáctinovou. Kratší hodnoty se ve sledovaných souborech nevyskytly. Stejným způsobem přepisujeme i pomlky. Písně neupravujeme do taktů, pouze pomocí divisio minima naznačujeme možnost řešení rytmické stránky nápěvu (je-li tedy v zápisu punctum additionis, jedná se o originální verzi). Naším cílem je co nejvíce ponechat originální podobu jednotlivých nápěvů. Ligatury přepisujeme obloučkem¹⁴⁵. Na odchylky a varianty od zápisu nápěvu v základním prameni upozorňujeme u jednotlivých paralel.

---

¹⁴⁴ viz Žižková, s. 22

¹⁴⁵ o typech ligatur, které se v Tep 1566 vyskytují, více Žižková, s. 23 - 24

Vymezení sledovaných souborů:

- Tep 1566: adventní oddíl:** f. 2r Anděl k čisté panence Páně x f. 49r Jezu Kriste, my zajisté tobě na čest spíváme, č 1 - 83
vánoční oddíl: f. 56r Jedním hlasem tímto časem x f. 71v Znamenaj křesťan věrný, č. I - XXVI
- Vod 1543: adventní oddíl:** f. 2r Anděl k čisté panence Páně x f. f. 100v Jezu Kriste, my zajisté tobě na čest zpíváme, 79 písní
vánoční oddíl: f. 104r Přid' Vykupiteli lidský x f. 112r Všemohúciho votce, nebe i země tvorce, 8 písní
- Kla 1537: adventní oddíl:** f. 483r Angelus ad virginem x f. 515r Venit tempus christicolis, 46 písní
vánoční oddíl: f. 523r Dies est leticie x f. 529r Ex legis observancia, 8 písní
- Chr 1530: adventní oddíl:** f. 248r Ave yerarchia x f. 264v Vale imperatrix celica, 45 písní
vánoční oddíl: f. 265v Ad honorem infantuli x f. 274v Ex legis observancia, 25 písní
mimo sledovaný soubor zůstává oddíl nenotovaných písní a notovaných incipitů, f. 299r - 307v, psaný jinou rukou a s datací anno 1549
- FRA: adventní oddíl:** f. 241r Ave yerarchia x f. 266r In hac die decantemus, 61 písní
vánoční oddíl: f. 266r Dies est leticie x 271r Ex legis observancia, 18 písní
mimo sledovaný soubor zůstává oddíl incipitů, f. 290v - 299r, zčásti notovaných, většinou fragmenty bez klíčů
- II A 19: adventní a vánoční oddíl nerozlišen:** s. 33 Mittitur archangelus fidelis x s. 170 Supremus rerum conditor celestis, 86 písní, jako jediný pramen užívá paginace, v katalogu tedy na místě f. číslo strany
- II A 11: pouze adventní oddíl:** f. 243r Tentot' jest čas příhodný x f. 315v Děkujemeť, ó Bože náš, 39 písní
- II A 14: adventní oddíl:** f. 33r Vesele zpívejme, Boha otce chvalme x f. 86v Láska věčná, Bůh jediný, 33 písní
vánoční oddíl: f. 95r Za cisaře Augusta Panna porodila x f. 147r Věřmež v Boha nebeského, 38 písní

f. 139v - f. 141v 4 části cyklu Kristův život znamenejme:
jsou počítány samostatně (1., 2., 4. a 5.)

**2 písně f. 147r Rok nový již k nám přišel a f. 150r A protož my
nové léto do sledovaného souboru nezařazeny, pozdější zápis (1618)**

B-AJ/RA: pouze adventní repertoár: AJ: s. 110 Prorokové, otcové svatí x s. 155
Vítej, milý Jezu Kriste, 72 písní, RA: s. 156 Stvořiteli, Pane náš, k toběť
jedinému x s. 171 Přebývati dej zde v milosti, 32 písní, A (písňový oddíl
albajulského kodexu): s. 177 Jezu Kriste, náš Spasiteli x s. 178
Jednorozeného Syna Votce, 3 písně

ROH: adventní oddíl: f. A6r Láska věčná, Bůh jediný x f. A14v
Chtě Bůh sliby své plniti, SN (nápěv Láska věčná, Bůh jediný!), 17 písní
vánoční oddíl: f. A16r Nastalť nám den přeutešený x f. B16r Jedniem
hlasem tiemto časem, 31 písní
f. B16v - B17v 3 části cyklu Kristův život znamenajme (2., 4. a 5.),
nezapočítány do vánočního souboru

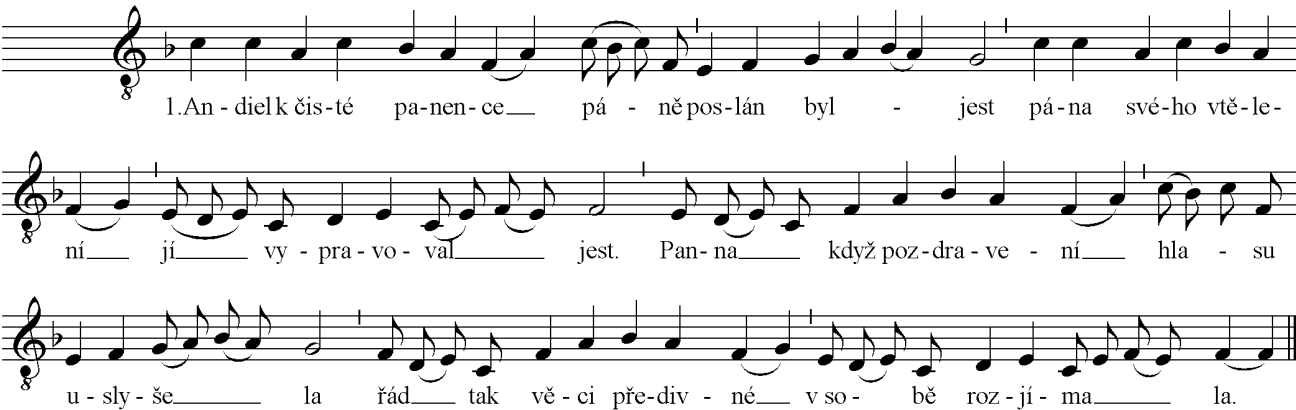
Používané zkratky:

L	longa
B	brevis
SB	semibrevis
M	minima
SM	semiminima
Re	repetitio
f.,ff.	folio, folia
s.	strana
r,v	recto, verso (sjednocujeme označení ff., užíváme i u publikovaných pramenů místo staršího označení a,b)
inc	incipit
frg	fragment
č.	číslo
SN	nenotováno

III.3 Katalog

III.3.1 Katalog - adventní repertoár

T 1566, 2 r

1.

1. An - dieľ k čis - té pa - nen - ce__ pá - ně pos - lán byl - jest pá - na své - ho vtě - le -
ní__ jí__ vy - pra - vo - val__ jest. Pan - na__ když poz - dra - ve - ní__ hla - su
u - sly - še__ la rád__ tak vě - ci pře - div - né__ v so - bě roz - jí - ma__ la.

2. Aj, on vece, Duch svatý tě plodnu učiní

a tobě pán najvyšší svou mocí zastíní.

Re: Počnuc božího syna, máš ho poroditi,

jemuž Otec království věčnosti chce dáti.

Píseň č. 2, T 1566, 2 v: S vysokosti nebeské od Otce světlosti: SN

kontrafaktum k č.1

1. S vysokosti nebeské od Otce světlosti

poslán anděl Gabriel z té nebeské vlasti.

Do města Nazareta ku panně Marii,

všed k ní, poče mluvíti, tato slova řka jí:

Re: Zdráva plná milosti od Pána s výsosti,

mezi všemi ženami buď požehnána ty.

2. Řeč tu panna slyšavši, poče k ní mysliti

a tomu pozdravení velmi se diviti.

Opět anděl Gabriel mile jí pověděl, řka:

nebož se Maria, milost' s obdržela.

Re: Ty počneš a porodiš syna předivného

a Ježíšem nazůveš, tot' jest jméno jeho.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 2r, dílčí poškození textu, nápěv totožný

f. 3r S vysokosti nebeské, SN

Kla 1537: f. 483r, Angelus ad virginem

Chr 1530: f. 248v, Angelus ad virginem

FRA: f. 241v, Angelus ad virginem

II A 19: 78, Angelus ad virginem

II A 11: nezařazen

II A 14: f. 41v, Anděl k panně Marii Kristov poslán biše

f. 42v S vysokosti nebeské, SN

B-AJ: 12, Anděl k Panně Mariji Kristuov poslán biše, textová odchylka v poslední

distinkci: "také věci předivné v sobě zpytovala"

ROH: f. A 14v

f. A 8r, SN

T 1566 3r

3. 1. Zdrá - va pan - no čis - tá mat - ko pá - na Kris - ta ty si poz - dra - ve - - na
s hů - ry od an - je - - la bí - dy zba - ve - ná - - kte - rouž nes - la E - va.

2. Maria se vykládá jakžto mořská hvězda,
kteráž od paprska, Krista svého syna
jest osvícená, za matku zvolená.

Píseň č. 4, Tep 1566, f. 3v - 4r, Chvalte srdce jasná nebeského Pána
kontrafaktum k č. 3, inc

1. Chvalte srdce jasná nebeského Pána
neb od něho dána, všem lidem seslána
milost veliká a velmi předivná.

2. Syn Boží se vtělil, z Panny se narodil,
matky neporušil, aby nás vykoupil,
od zatracení hříšné vysvobodil.

Píseň č. 5, Tep 1566, f. 4r, Pane Bože králi, ať tě tvůj lid chválí
kontrafaktum k č. 3, inc

1. Pane Bože králi, ať tě tvůj lid chválí,
rač popřítí svého pokoje svatého,
kterýž pochází od tebe samého.
2. Ó divná milosti, dals nám víc než dosti,
vida zavedení lidské pokolení,
ráčil se smilovati, nedals zahynuti.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 4r

f. 5v s textem: Ó Panno Maria, tys po Bohu prvá, SN

Kla 1537: f. 483v Dulciter canamus laudes depromamus

Chr 1530: f. 248r Ave yerarchia celestis et pia

II A 19: 85 Dulciter canamus laudes depromamus

II A 11: f. 279v Nuž vítěziteli d'ábla, také smrti, frg, SB

II A 14: f. 33r Vesele zpívajme Boha Otce chvalme, inc

B-AJ: 17 Z milosti tak hojné, štědře ukázané

ROH: A 12r Vesele zpievejme, Boha Otce chvalme, odkaz na Ave hierarchia
celestis et pia

A 10v Otče všemohúci předivný v své moci, SN, odkaz na Vesele spievejme
Boha Otce

Tep 1566: kontrafakta viz písně č. 29, 30 a 31

T 1566, 4v

6.
 1. Slav - ně bu - dem zpě - va - ti co se sta - lo v svě - tě když se u - za - ví - ra - la a sa - ma kle - če - la
 Aj jed - né krás - né Pan - ny v Na - za - ret - he mě - stě

 v kni - hách se pře - bi - ra - la na pan - nu mys - li - la vo kte - rež teh - dy čtla .

2. Velmi se podivila, která aby to byla,
 mezi všemi tak šťastná by počítí měla.

Re: Pána Krista porodila a pannou zustala,
 chtějí ráda viděti a mile sloužiti i všecko činiti.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543, f. 7r

B-RA: 14 Syna Božího schrána jsi ze všech vybrána
 v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 5v

7.
 1. Před - chůd - ce slu - neč - ná de - ni - ce pře - jas - ná a z kme - ne Da - vi -

 do - va vy - kvet - las jakž - to z tr - ní rů - žič - ka .

2. Poctivých starcův, prvních svatých otcův
 vo tobě znějí Písma, žiet' hodná býti krále matička.

Píseň č. 8, Tep 1566, f. 5v Denice jasná rodičko Maria
kontrafaktum k č. 7, inc

1. Denice jasná, rodičko Maria,
z kmene Davidova pošla,
jakžto růže z trní porozena.
2. Písma prorocká o tobě pravila,
žie si Bohem zvolena, by dcerka jsuc,
matka Boží byla.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 9r

f. 10r Denice jasná, rodičko Maria, SN

f. 10v Nadějet' není k žádnému svítání, SN

Kla 1537: f. 490r Solis previa aurora fulgida

Chr 1530: f. 262r Solis previa aurora fulgida, tříhlasá verze - tenor

FRA: f. 259r Solis previa, tenor

IIA 19: 97 Solis previa , frg

II A 11: nezařazen

II A 14: mimo sledovaný soubor (viz vánoční oddíl č. XXI)

B-AJ: f. 71 Ó moc předivná, však Bohu podobná

ROH: mimo sledovaný soubor (viz vánoční oddíl č. XXI)

T 1566, 6r

9.

1. Pán ne - bes - ký král an - děl - ský pl - ný do - bro - ty —
Z své mi - los - ti i ště - dros - ti ses - lal z vý - sos - ti —
vtě - le - né - ho sy - na an - děl - ské - ho pá - na — bu - diž je - ho chvá - la .

2. Mnoho jest set minulo let, než ten čas přišel,
v kterémžto Bůh již na lid svůj laskavě vzezřel.

Re: Milosrdenství jeho, hojné nade všecko,
to jest jím pohnulo.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 11v

B-AJ: 38

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 7r

10.
1. Od Bo-ha po-žeh - na - né po - ko - le - ní z ně - hož jest vyš - lo svě - tu na spa - se - ní

suc nad ji - né zvo - le - na Ma - ri - a pan - na čis - tá mat - ka pá - na Je - ži - še Kris - ta__

2. Aj, divná věc lidskému pokolení,
žie drahá Panna jsuc jeho stvoření,
dcerka Otce zplodila, v svém životě nosila,
přečistými prsy krmila.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 13r

B-AJ: 16, Ó přešťastná hodina, v níž svolila

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 7r

11.
1. Když jas - ná de - ni - ce vzcho - dí vše - mu svě - tu ra - dost plo - dí

zna - me - na víc, ta - ké ma - jíc, moc jas - nos - ti uka - zu - jíc.

2. Neb drahá Panna Maria věčné světlo porodila,
porodivši Pána Krista, vstala jest panna čistá.

Píseň č. 12, Tep 1566, f. 7v Poslán jest od Boha anděl
kontrafaktum k č. 11, inc

1. Poslán jest od Boha anděl, jemužto jméno Gabriel,
tak maje jméno, od něho vykládá se síla jeho
2. Do krajiny galilejské, kdež jest město nazaretské,
v kteremžto Maria Panna Josefovi zasnoubena.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 14r

f. 14v Poslán jest od Boha Anděl, SN

Kla 1537: f. 490v Virgo felix et serena Maria gracia plena (in F, ale bez předznamenání)

Chr 1530: nezařazen

FRA: f. 248v Dum iubar astris oritur

II A 19: nezařazen (57 - s textem Virgo felix et serena jiný nápěv)

II A 11: f. 272r Vtělení Krista Ježíše

II A 14: f. 73r Bohu Otci nebeskému (f. 146r mimo sledovaný soubor, s odkazem "Za obnovení
života při začátku nového leta" a textem Pane Kriste, rač to dáti)

B-AJ: 13 in C, ale s předznamenáním b (!)

ROH: nezařazen

T 1566, 8v

13.
1. Sy - na Ma - ri - e pan - ny u - sta - vič - ně chval - me. Kte - rýž jest z ne - be s stou - pil
Hla - sy jed - no - svor - ný - mi je - ho vždy - ky ctě - me
z slá - vy ot - ce své - ho v svě - tě bí - du pod - stou - pil pro slou - hu pad - lé - ho

2. Z domu krásného vyšel od Otce dobroty,
v oužký jest příbytek všel, plný vši čistoty.

Re: Ó divné ponížení krále nebeského,

oblékl se v přirození človíčka zemského.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 16v (*JT 1538*)

Kla 1537: f. 487v *Gaudeamus pariter omnes et singuli*

Chr 1530: nezařazen (mimo sledovaný soubor, f. 304r)

FRA: nezařazen (mimo sledovaný soubor, f. 292v)

II A 19: 90 *Gaudeamus pariter*, fragment, in F, ale bez předznamenání

136 *Ecce rex noster venit humilis mansuetus*, viz 90, frg

II A 11: nezařazen

II A 14: f. 36v *Všickni věrní křesťané veselme se nyní*

B-AJ: 10: mírná odchylka textu (.."hlasy jednosvornými x hlasy jednotejnými)

ROH: A 8v *Všickni věrní křesťané veselme se nyní*

Tep 1566: f. 17r, kontrafaktum *Všickni věrní křesťané* - viz píseň č. 27

T 1566, 9r

14.

1. Pl - nost ča-su když přiš - la vě - ku pos - led ní - ho_ mi - lost nes - mír - ná vyš - la od - ot - ce ne - bes - ké -
ho_ hřích E - vy chtě shlá - dí - ti moc d'á - bel - sku ska - zi - ti sy - na na svět po - sla - ti_

2. Od trůnu své stolice poslal dolu v posla,

k Marii čisté dívce Gabriele anděla.

Zvěstoval jí vesele, žie počne Spasitele

světa vykupitele.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 18r, odkaz na *Plenitudo dum venit*

Kla 1537: f. 488v *Plenitudo dum venit temporis sacrati*, in F, ale bez b

Chr 1530: nezařazen

FRA: nezařazen

II A 19: 93 *Plenitudo dum venit*, fragment, rovněž bez posuvek

II A 11: f. 243r *Tentot' jest čas příhodný*, fragment, bez posuvek

II A 14: f. 54v, in C, frg

B-AJ: 15 Radostné to děťátko od věkuov žádáno, nápěv totožný

ROH: nezařazen

T 1566, 9v - 10r

15.

1. Jakž - to rů - žič - ka pře - krás - ná a jakž - to hvěz - da pře - jas - ná
mat - ka krá - le ne - bes - ké - ho poš - la z ro - du krá - lov - ské - ho pan - na čis - tá

2. Adamův dluh jest zaplacen, člověk k životu navrácen

skrz plod té Panny přečisté přišlo nám spasení jisté

Pána Krista.

Píseň č. 16, Tep 1566, f. 10r Jakožto růže překrásná

kontrafaktum k č. 15, inc

1. Jakožto růže překrásná, důstojná Panno Maria,

z Davidova pokolení, zplozena lidem k spasení

porodila Ježíše syna Božího, kterýž člověka prvního

aby shladil provinění, podstoupil těžké trpení

těla svého.

(rozměr textu x nápěvu!)

2. Smazal nápis naší viny, proti nám dávno napsaný,

když z moci ďábla zlostného, mocí umučení svého

nás vykoupil.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 19v, odkaz na Pulcherrima velut rosa (*JT 1537*)

f. 20r Jakožto růže překrásná, SN

Kla 1537: f. 489v Pulcherrima velut rosa Christi mater gloriosa

Chr 1530 a FRA: nezařazen

II A 19: 94 Pulcherrima velut rosa, frg

II A 11: nezařazen

II A 14: f. 56r, nápěv in C, frg, text kombinace verze č. 15 a 16

B-RA: 17 Nuž všickni křesťané věrní jsou milostí obdařeni, nápěv totožný

T 1566, 10v

17.

1. Ve - se - lý - mi hla - sy spo - lu proz - pě - vuj - me vždyc - ky po vše ča - sy
v Bo - hu se ra duj - me chvá - lu vzdá - va - jí - ce z do - bro - di - ní je - ho je - mu dě - ku - jí - ce_

2. Adam, člověk první, lidské pokolení
skrz jabka jedení přivedl k ztracení
smrt nám jest spůsobil a tak v moc d'ábelskou
nás všechny podrobil.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 20v

Kla 1537: f. 488r Laudes depromamus filio Marie, od f (!)

Chr 1530: f. 255r Depromemus laudes pie genitrici, in F, ale bez b

FRA: f. 249r Depromemus laudes, viz Chr 1530

II A 19: 91 Laudes depramamus, od f jako Kla 1537, frg

II A 11: nezařazen

II A 14: f. 59v, in C, fragment

(f. 118v Zvěstujem vám radost převelmi veliků - mimo sledovaný soubor
- vánoční)

B-RA: 23 Adam, votec první lidské pokolení skrz jablka jedení, nápěv totožný

ROH: nezařazen

T 1566, 11 r

18.

1. Zdrá - va rů - že stkvou - cí pan - no vel - mi krás - ná___ kte - rýž za na - še hří - chy
 Mat - ko pře - žá - du - cí vše - ho svě - ta pá - na___

tr - pěl mno - ho zlé - ho___ již se při - mlou - vá k ot - ci a - by - chom uš - li mo - ci ne - pří - te - le zlé - ho___

2. Zdráva, keři hořící a však nespálený,
 skrz tě panující král jest narozený.
 Re: Kterýž tě sobě zvolil, nevěstu přectnostnů,
 nad nebesa povajšil, nad anděly zvelebil,
 dal' jest radost věčnou.

Píseň č. 19, Tep 1566, f. 11v, Zdravas růže stkvúcí, panenka najkrajší
 kontrafaktum k č. 18, inc

1. Zdravas růže stkvúcí, panenka najkrajší,
 Pána Krista matka ty si najjasnější.
 Re: Kterýž sa od věčnosti rovný Bohu Otcí,
 tebe za matku zvolil, z tebe se jest narodil,
 aby nás vykoupil.

2. Zdráv buď keř hořící a nic nespálený,
 skrz něj král nebeský na svět narozený.
 Re: Kterýž tě zvolil sobě, poslal posla k tobě,
 by jeho matku byla, jej v životě nosila,
 na svět porodila.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 22r (v závěru 1. sloky "...nepřítele svého" místo "zlého", jinak totožné),

odkaz na Ave rubens rosa

f. 23r, SN, odkaz "jiné Ave rubens kněze petrovo"

Kla 1537: f. 484v Ave florens rosa, bez b

Chr 1530: f. 249r Ave rubens rosa, bez b

FRA: f. 242r Ave rubens rosa, bez b

II A 19: 79 Ave florens rosa, frg

II A 11: f. 300r, Naše nedostatky a nemoci všechny, nápěv totožný, frg

II A 14: nezařazen

B-AJ: 14 Panna od anděla vyslyševši slova

ROH: B 11v Otce nebeského pochvalmež z milosti, odkaz na Ave rubens rosa

T 1566, 12 r

20.

1. Jakž - to de - ni - ce pře - krás - na jest vyš - la tak Bo - ha Ot - ce mi - lost na svět přiš - la
v ži - vot pa - nen - ský syn a král ne - bes - ký dal z pou - hé lás - ky.

2. Aj, Panna čistá z rodu královského
počala Krista, krále andělského,
nám na spasení, ran na uzdravení,
hříchu shlazení.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 24r, odkaz na Venit in mundum (*JT 1538*)

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 12 v

21.
1. Jakž - to hvěz - da pře - jas - ná pan - na pře - vel - mi krás - ná_ pa - prs - lek da - la sy - na jest po - ro - di -

la_ svět o - svi - ti - la o němž pro - ro - ko - vá - no skr - ze pro - ro ky_ dáv - no_

2. Izaiáš tak praví v knihách svého proroctví,
pravé svědectví,
aj, počne čistá Panna, porodí syna,
mimo řád přirození, světu na vykoupení.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 25r, odkaz na Virgo preclarissima

Kla 1537: f. 486v Factor celi et terre iube me depromere, bez b, jinak totožný

f. 492r Virgo preclarissima stella maris lucida, viz f. 486v

Chr 1530, FRA, II A 11, II A 14 a ROH nezařazen

II A 19: 88 Factor caeli et terrae, viz Kla, f. 486v, frg

100 Virgo preclarissima, viz Kla, f. 492r

B-AJ: 59 Králi vši šlechetnosti, štědrý dárcce milosti, malá odchylka rytmu v závěru,

jinak nápěv totožný

T 1566, 13 r

22.
1. Vyš - lo slu - neč - ko z hvěz - dy když jest z pan - ny vy - šel
Syn Bo - hu ot - ci rov - ný z ne - be na svět jest přišel

Re: Spa - se - ní nám spu - so - bil Bůh se pro člo - vě - ka po - ní - žil a - by ho ob - ži - vil_

2. Adamův hřích z nás obmyl předrahou krví svou
nevěsti svou ozdobil on zsinalostí svu.

Re: Aby bez vrásky byla, svatá holubice spanilá,
choti svému milá.

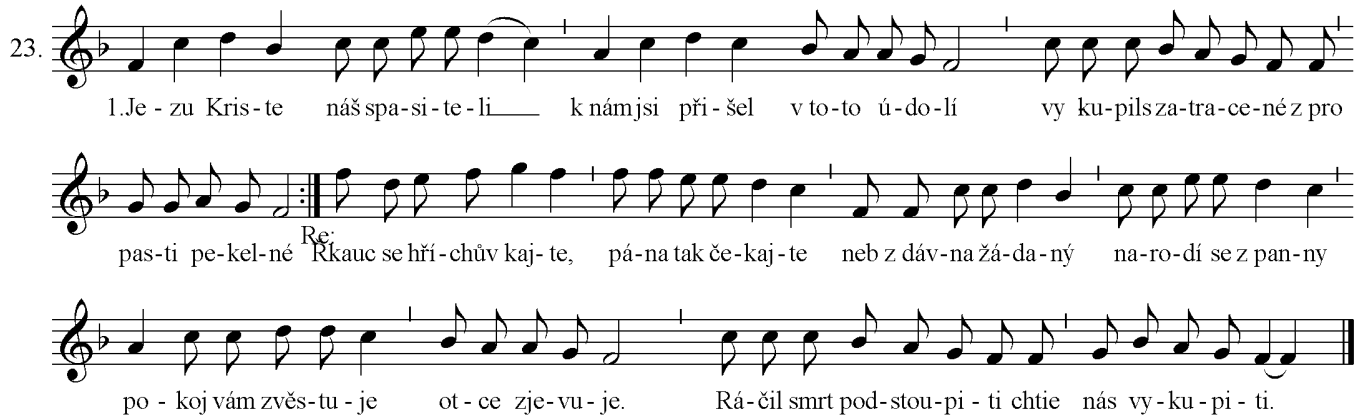

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 26v, odkaz na Sol de stella oritur (*JT 1539*)

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 13 v - 14 r

23.

2. Apoštolé to sou viděli i vesel nám pověděli,

kdož v něj bude věřiti, budeť naň patřiti.

Kdež kraluje v věčné radosti, již nemaje žádné žalosti,

blaze těm, jenž s ním budou, té milosti dojdou.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Tep 1566: odkaz "zpívá se jako Collaudemus matrem domini"

Vod 1543: f. 28r, (*JT 1538*)

Kla 1537: f. 485v Collaudemus matris domini pium natum lapso homini

frg, chybí b a počátek 2. subdistinkce chybný

Chr 1530: f. 253v Collaudemus matrem domini laudem demus lacre virgini

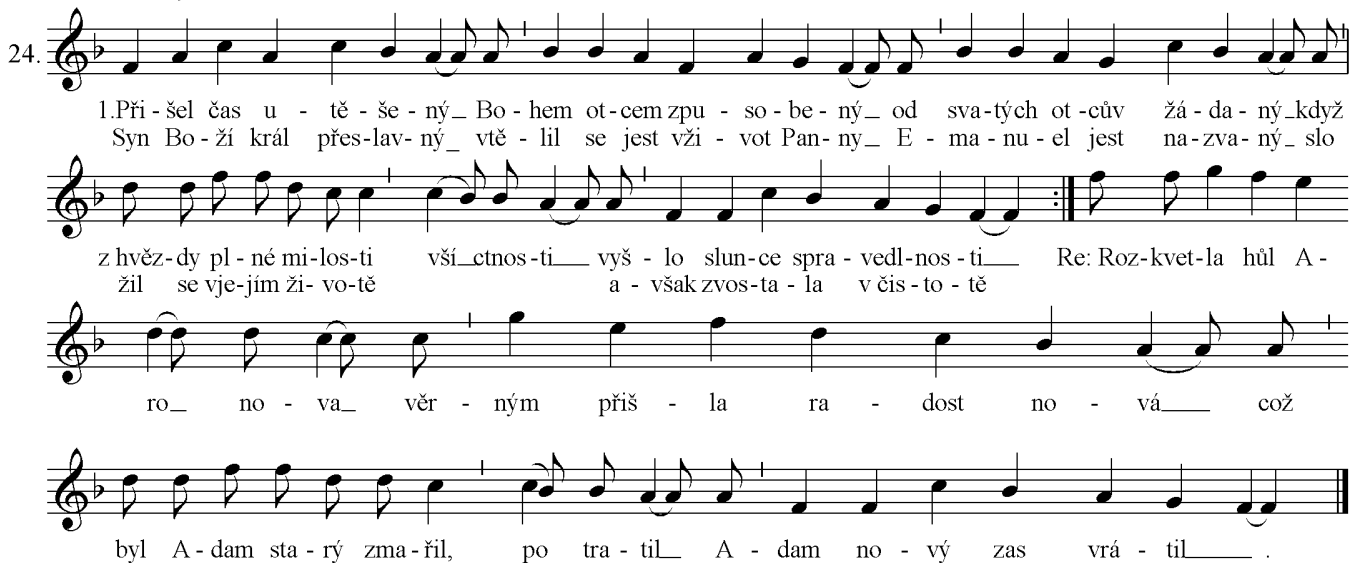
FRA: f. 247v Collaudemus matrem domini, bez b

II A 19: 82 Collaudemus matris domini, bez b, chybí klíč

B-AJ: A 1 Jezu Kriste náš Spasiteli (nápěv z II A 11, f. 221v, tedy mimo sledovaný soubor)

II A 14 a ROH: nezařazen

T 1566, 14 r - 14 v

24.

2. Vzal naše člověčenství, neumenšiv svého božství

získal nad ďáblem vítězství,

služebníkem učiněný, král slavný, jsa pán,

trpěl hrozné rány.

Sstoupil na zemi z nebe, ponížil pokorně sebe,

a to vše, člověče, pro tebe.

Opustiv nebeskou radost, vzal žalost,

ukázal nám hojnou milost.

Re: Moha dobře bez nás býti, v nebi hojnou radost míti,

však lásky tajiti nechtěl, neb tak chtěl,

aby s ním člověk radost měl.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

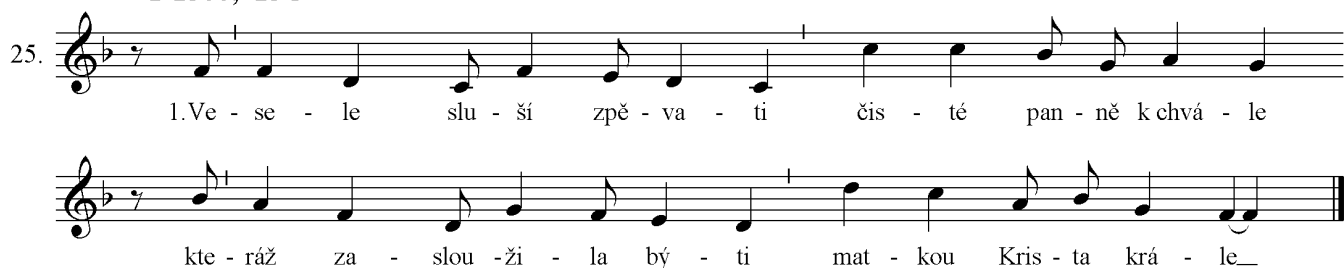
Vod 1543: 29r, odkaz na Dies iam leticie (*JT 1542*)

Chr 1530: 254r Dies iam leticie salutisque fiducie, bez b a mírná odchylka

rytmu v závěru

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 15 r

25. Musical notation for T 1566, 15 r, consisting of two staves of music in G minor. The lyrics are: 1. Ve - se - le slu - ší zpě - va - ti čis - té pan - ně k chvá - le kte - ráž za - slou - ži - la bý - ti mat - kou Kris - ta krá - le_

2. Adam skrz neposlušství lidské pokolení
uvedl jesti v zlořečenství, přivedl v zatracení.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 31r, (*JT 1540*)

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 15 v - 16 r

26. Musical notation for T 1566, 15 v - 16 r, consisting of five staves of music in G minor. The lyrics are: 1. Toť nám a-poš - tol-ský hlas ra - dí, by-chom to zná - li žie ny - ní jest vzác - ný čas, a - by-chom ze sna vsta li a so - bě roz - jí - ma - li_ při - ští Kris - ta pá - na své ho ta - ké při - po - mí - na - li nav - ští - ve - ní je_ ho. Neb pře - hoj - ná mi_ lost ště - dře nám jest u_ ká - zá_ na hod - neť jest a - by vděč - nost v nás by - la_ shle - dá_ na pro - cit' - než_ , pov - staň - mež z to - ho smr - tedl - né - ho spa ní_ skr - ze hří - chův zus - tá_ ní_

2. Adam v ráji postaven pánem všeho stvoření,
však toho brzce zbaven pro jablka okušení.

Re: Prikázání přestoupil Pána Boha nebeského,

hned ho ďábel obloupil z důstojství jeho.

Re: Tak lidské pokolení skrze něho zavedeno
k věčnému zatracení, s ním jest přivedeno,
na nebi, na zemi nebylo jest nižádného,
ktoby nás vytrhl z toho.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 32v, (*JT 1539*), oproti Tep 1566 nevypsané repetice

B-AJ: 57 Adam v ráji postaven pánem všeho stvoření, nápěv totožný, notováno v SB, M, SM
v ostatních pramenech nezařazen

OPRAVA: v Tep 1566 v 3. systému, 3. subdistinkci první nota v ligatuře správně SB, ne M

Píseň č. 27, Tep 1566, f. 17r Všickni věrní křesťané veselme se nyní
kontrafaktum k č. 13, nápěv vypsán

1. Všickni věrní křesťané veselme se nyní,
pamatujíc společně Kristovo vtělení.

Re: V němž milost svrchovaná nám se ukázala
od Boha předobrého, laskavého Pána.

2. Kterýž to se slitoval nade všemi námi,
vida ano zlý d'ábel panuje nad námi.

Re: Pro Adama prvního v hřích sme zavedení,
protož nový zaslíben Adam k spomožení.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

viz píseň č. 13

T 1566, 18 r

28.

1. Těš se deer-ko si - on - ská ty cír - kvi křes - ťan - ská z křik - niž hla - sem ve - se - le
z při - ští spa - si - te - le_ ple - saj mu s ra - dos - tí_ chval jej s mi - los - tí_
neb jest pro te - be při - šel ten ne - bes - ký po - sel_ pán tvojoj pře - žá - du - cí.

2. Zapomeň svých úzkostí, jichž máš v světě dosti,
pro hříchy potlačena a smrtí sevřená,
neb Bůh tvůj pro tebe sstoupil jen s nebe,
onť tebe svou milostí všeho toho sprostí,
dověř se mu cele.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

II A 14: f. 82v, in C

ROH: f. A 9v, in A

v ostatních pramenech nezařazen

Píseň č. 29, Tep 1566, f. 18v Otče všemohucí předivný v své moci

kontrafaktum k č. 3, nápěv vypsán

1. Otče všemuhucí, předivný v své moci,
jenž si dal syna nám, aby v lásce byl znám,
poslals na svět jeho, budiž chvála z něho.
2. Ó divná milosti proti nadálosti,
žie ty, maje mstítí , chtěls se smilovati,
vzbuď srdečnou vděčnost, daj toho účastnost.

Píseň č. 30, Tep 1566, f. 19r Vesele zpívajme, Boho Otce chvalme

kontrafaktum k č. 3, inc

1. Vesele zpívajme, Boha Otce chvalme,
žieť nám syna svého jednorozeného
dal na vykupení, čiňmež mu chválení.
2. O Kristovu příští Písmo svaté jistí,
najprvnějším v těle, druhém v duši cele
a třetí při smrti, v čtvrtém má suditi.

Píseň č. 31, Tep 1566, f. 19v Z milosti tak hojné, štědře ukázané

kontrafaktum k č. 3, inc

1. Z milosti tak hojné, štědře ukázané
nám všem darmo dané, Ježíši náš Pane,
tebe chválíme věky věkův amen.
2. Ó, náš milý Pane, dajž, ať to se stane,
o čemž víru máme, pokorně žádáme,
tys živý pramen, zhas pekelný plamen.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

viz píseň č. 3

T 1566, 20 v

32.
1. Zdrá - va Bo - hem po - zdra - ve - na ro - dič - ko bla - ho - sla - ve - na

na - še - ho zpu - sob spa - se - ní bož - ským štěst - ným před - vě - dě - ním

2. Maria, tys jmenována, tvého přeslavného jména
bojí se hruza d'ábelská, když slyší Zdráva Maria.

Píseň č. 33, Tep 1566, f. 21r Zdráva jenž jsi pozdravena
kontrafaktum k č. 32, inc

1. Zdráva, jenž jsi pozdravena andělem poslem od Boha,
božství divné a nesmírné vstoupilo v život Marie.

2. Maria když uslyšela, jméno Ježíše přijala,
aby jeho porodila, k tomu jest mile svolila.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 36r (č. 32), od 2. distinkce poškozen zápis

f. 37r (č. 33), SN

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 21 r - 21 v

34.
1. Po - slán jest ar - chan - děl k Ma - ri - i Pan - ně, do měs - ta Na - za - re - tu k ní sa - mé,

od Bo - ha Ot - ce vel - mi poc - ti vě, a - by jí zvěs - to - val a řka mi - le

2. Zdráva plná milosti, Pán Bůh s tebou, porодиš syna divného plodu
Boha i člověka, vobé spolu a to z Ducha svatého způsobu.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 37v, odkaz na Mittitur archangelus fidelismírná odchylka rytmu ve
3. subdistinkci

Kla 1537: f. 495r Mittitur archangelus fidelis, posuvka b

Chr 1530: f. 260r Mittitur archangelus fidelis, posuvka b, malá odchylka rytmu na
tomtéž místě (M místo F)

FRA: f. 255v, Mittitur archangelus fidelis, bez posuvky, jinak shodné s Chr 1530

II A 19: 33 Mittitur archangelus fidelis

II A 11: f. 312v Jak povolila blahoslavená Panna, frg

II A 14: f. 35v Poslán jest archanděl k Marii Panně, odkaz na Mittitur Archan.

B-AJ: 66 Poděkujmež Otci nebeskému i jeho synu velmi milému, mírná odchylka melodie i
rytmu

ROH: f. A 6v, odkaz na Mittitur Archangelus fidelis ad Mariam, opět mírná odchylka
melodie i rytmu

T 1566, 21 v - 22 r

35.

1. Zdrá - va Pan - no vši dob - ro - ty Bo - hems vy - vo - le - ná tys mat - ka ctné jed -
no - ty nad ji - né zvo - le - ná Pán Bůh tie so - bě zvo - lil at' - by tvým Sy -
nem byl šťast - ná jenžs u - vě - ři - la an - dě - lu svo - li - la.

2. Kterýž jsa poslán s výsosti, tak jest tě pozdravil,
zdráva plná milosti, s tebou jest Hospodin,
počneš Božího syna v svém čistém životě,
porodíš Hospodina, mocného na světě.

Píseň č. 36, Tep 1566, f. 22r Křesťané, této chvíle veselme se nyní
kontrafaktum k č.35, inc, odkaz na Gaudeamus pariter (?!)

1. Křesťané této chvíle veselme se nyní,
pamatujíc nábožně Kristovo vtělení,
neb milost svrchovaná nám jest ukázána,
aby každý znamenal laskavého Pána.

2. Neb se jest již slitoval nade všemi námi,
vida ano zlý ďábel panuje nad námi.
Pro Adama jednoho všickni zavedeni,
protož se jest přiblížil nám k vysvobození.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 39r, posuvka b, jinak totožný

f. 39v Zdráva si hvězdo nebeská, rodičko Maria, SN

f. 40v Křesťané této chvíle veselme se nyní, SN

Kla 1537: f. 504r Salve amicta sole, posuvka b

Chr 1530: f. 262r Salve amicta sole, posuvka b

FRA: f. 259r Salve amicta sole, bez posuvky

II A 19: 49 Salve amicta sole, frg

II A 11: nezařazen

II A 14: nezařazen

B-AJ: 29 Protož milí křesťané děkujmež mu z toho, nápěv totožný

ROH: nezařazen

T 1566, 22 v - 23 r

37.
1. S poc - ti - vos - tí pře - dej - dem rod Sy - na Bo - ží - ho s váž - nos - tí pa - ma - tu - jíc čas vtě - le - ní je - ho

2. Vyprázdňuje z srdcí svých sváry, kyselosti
i chvalmež Boha svého se vší vochtostí.

Píseň č. 38, Tep 1566, f. 22v Zdravas plná milosti, Bůh s tebou s výsosti
kontarfaktum k č. 37, inc, pozdější zápis - vlepeno, in G s předznamenáním b,
mírná varianta

1. Zdravas plna milosti, Bůh s tebou s výsosti,
mezi všemi ženami požehnaná jsi ty.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 42r

B-AJ: 6 Neboj se, nestrachuj se, ctná Panno Maria, mírná odchylka v 2. subdistince
(ligatura o tercii výše)

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 23 v

39. 1.No - vá ra - dost no - vé - ho krá - le již če - ka - ti, srd - ce je - mu pod - da - ti, - což sta - ré - ho
vše ob - no - vi - ti, příš - tí je - ho pil - ně če - ka - ti, - tak dra - hé - ho hos - ta ví - ta - ti. -

2. Srdce věrná těší se v jeho navštívení,
v mysli, v skutku, v mluvení, jiného jich žádost není.
Jedno jméno jeho chváliti, tak jasného hostě uctíti.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 43v, porušen text (srdce..x..starého)

Kla 1537: f. 497v Ave Ihesu virginis

II A 19: 37 Eia Jesu virginis dulcissime nate, inc

II A 14: f. 47r Věrná duše radostně máš krále přijítí, frg

f. 48r Jazyk lidský nemůže vypraviti toho, SN

B-AJ: 24 V světle choďme, nebluďme, Krista následujme

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 24 r - 24 v

40.

2. Všeliké stvoření pochval Hospodina,

že ta Panna slavná toho zasloužila.

Re: Aby Duchem svatým počala krále nebeského,

od archanděla jsouc divně pozdravena.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 45r, začátek písně poškozen, malá odchylka melodie ve 2. subdistinkci

v ostatních pramenech nezařazen¹⁴⁶

T 1566, 25 r

41.

2. Poslal posla převelmi silného do města nazaretského,

aby pravil noviny jistě a zvěstoval Panně čisté

poselství od Boha samého.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 46v, malá odchylka textu, nápěv totožný

Kla 1537: f. 499r Cuncti nunc assurgentes

Chr 1530: f. 254r Cuncti nunc assurgentes, odchylky v nápěvu (výrazněji v poslední subdistinkci)

FRA: f. 248r Cuncti nunc assurgentes, incipit, mírná odchylka

¹⁴⁶ nápěv Ave gloriosa virgo mater Christi (Chr 1530: f. 249v, Kla 1537: f. 495v a FRA: f. 242v vykazuje jistou příbuznost, ale odchylka je natolik velká, že nezařazujeme ani jako variantu

II A 19: 41, frg

II A 11: f. 291r Všeho světa stvořitele, našeho vykupitele, frg

II A 14: nezařazen

B-AJ: 3 Věkové když přeběhly sou

ROH: nezařazen

T 1566, 25 v

42.

1. Zdrá - va buď pře-slav - ná Mat - ko Je - ží - šo - va__ Re: Po - ko - ru s čis - to - tou
Jenž si vše-mu svě - tu sa - ma po - slou - ži - la__
Bo - hu za - cho - va - la a slo - vu Bo - ží - mu pev - ně u - vě - ři - la__ Pan - no po - kor - ná -

2. Vo tobě proroci sou předpověděli,
když vo tvém početí jsou prorokovali.

Re: Izaiáš vo koření Jesse mluvil,
žie z něho prut vyjde, také květ vystoupí,
Panno pokorná.

Píseň č. 43, Tep 1566, f. 26r Radost nevymluvná nyní nám nastává
kontrafaktum k č. 42, inc

1. Radost nevymluvná nyní nám nastává,
když milosrdenství Boha se nám dává.

Re: Z přečistého kvítku ovotce vyplývá,
protož každý z toho s radostí říci má
Maria milá.

2. Hřích prvního otce byl nám k zavedení,
ale zvěstováním přišlo k napravení.

Re: Což nám Adam stratil, to Kristus navrátil,
protož z té radosti, každý z nás říci má
Maria milá.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 47v

f. 49r (č. 43), SN

Kla 1537: f. 495v Ave gloriosa virgo mater Christi

Chrud 1530: f. 249v Ave gloriosa virgo mater Christi, malá odchylka melodie

(paenultima vzestupně k ultimě), in D

FRA: f. 242v Ave gloriosa virgo mater Christi, in D

II A 19: 34 Ave mittissima virgo mater Christi, in D, frg

II A 11: f. 250 r Předivné rození panenky Marie, in D, frg

II A 14: f. 39v Vítej, Jezu Kriste z nebeské výsosti, frg, odkaz na Ave glorio:

B-AJ: 20 Ó, co tebou hnulo, žes se tak ponížil, in D

ROH: f. A 10r Vítej, Jezu Kriste z nebeské výsosti, in D, odkaz na Ave graciosa

T 1566, 26 r - 26 v

44.

1. Lás - ka Bo - ží nes - mír - ná nám se u - ka - zu - je čas je - ho na - ro - ze - ní již se při - bli - žu - je. —

2. Rozum lidský nestačí toho vymluviti,
co jest Bůh Otec pro nás ráčil učiniti.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 49v, malá odchylka rytmu v závěru

f. 50v Jižť se jest vyplnilo pro naše spasení, SN

B-AJ: 4 Počneš z Ducha svatého, čistoty nezrušíš, in D

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 26 v

1. Mi - lost Bo - ha vše - mo - hu - cí - ho___ i do - bro - ty je - ho
 vi - douc za - ve - de - ní lid - ské po - ko - le___ ní v pře - těž - kém vě - ze - ní. _

2. Lítost maje převeliku, vida na člověku
 tak těžký pád, vydal jest tento řád,
 aby jej vykoupil.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f.52r

Kla 1537: f. 509v Venusta regina perhennis glorie, velmi silná odchylka, vzdálená
 varianta nápěvu

Chr 1530: f. 258v Imperatrix gloriosa mater graciosa, posuvka b

FRA: f. 262r Venusta regina, tatáž varianta jako Kla 1537

II A 11: f. 246v Z slavného rodu narozený, varianta nápěvu: odlišná od Kla 1537,
 bližší verzi Tep 1566

B-AJ: 61 Buoh maje lítost veliků, vida na člověku, předznamenání b

II A 19, II A 14 a ROH: nezařazen

T 1566, 27 v - 28 r

46.

1. Je - zu Kri - ste_ Pan - ny čis - té_ Sy - nu Ma - ri - e rač nám dá - ti_ to žá - da - ti_ což to -
Tys to - mu chtěl a před - vě - děl_ Pan - nu Ma - ri - i ať by by - la_ vy - vo - le - na_ na - de
bě jest li - bě_ Re: O daj nám svým slu - hám jakž - ko - li ne - hod - ným ať bez zlos - ti_ v šle chet nos - ti_
všec - ky ji - né_
zde ži - vi bu - dem a ne - bu - dem v poč - tu všech zlých a - le tvých vo - le - ných.

2. Poslals posla přeslavného do Nazareta,
kde jest byla, pokoj měla ctná Panna Maria.
Ten Gabriel, silný anděl, Panně poběděl
pozdravení, v němžto není falše nižádného.

Re: Ej, nuž Gabrieli, povězyš Marii,
zdráva plna vši milosti a že Bůh s tebou,
požehnaná, zvelebená nade všechny ženy.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 54r

Kla 1537: f. 512r Ad honorem et decorem regis omnium

Chr 1530: f. 250r Ad honorem et decorem matris domini

FRA: f. 243r Ad honorem et decorem regis omnium

II A 19: 36 Ad honorem et decorem regis omnium, frg

B-RA: 11 Nuž zvolená požehnaná Panno Maria, bez Re: a pouze s textem 1. repetice

27 Všemohúcí, přezádúcí náš těšiteli, od 2. subdistinkce posun melodie o sekundu nahoru

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 28 v

47. Musical notation for T 1566, 28 v, showing a single melodic line on a treble clef staff with a key signature of one flat and a common time signature. The melody consists of quarter and eighth notes.

1. Krá - li Kri - stu Bo - hu Ot - ci rov né - mu z Pan - ny na - ro - ze né - mu vzdej - mež čest chvá - lu_ je - mu.

2. Cti a chval ho hodně, všecko stvoření,
neb sme s Otcem smíření skrze jeho vtělení.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 56r, v nápěvu Tep 1566 po srovnání Tep, Vod a Kla chyba písaře:

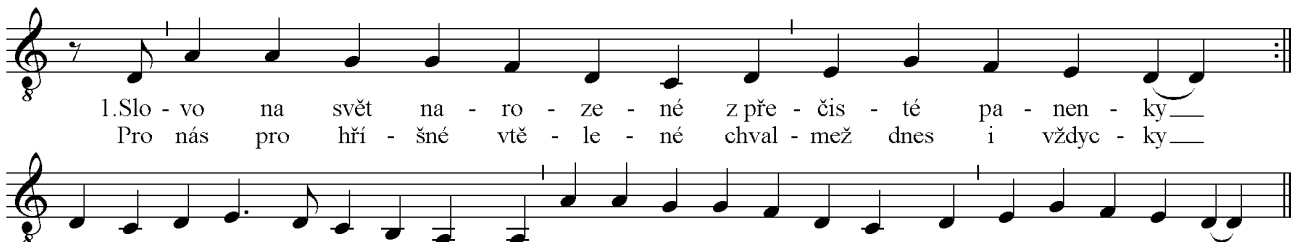
půlové d (B i ve Vod) správně e, (*JT 1537*)

Kla 1537: f. 502v Regi regum regi regum

II A 19: 65, in A, frg

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 28 v - 29 r

48. Musical notation for T 1566, 28 v - 29 r, showing two melodic lines on treble clef staves. The first line has a 7-measure rest at the beginning. The second line has an 8-measure rest at the beginning. The melody consists of quarter and eighth notes.

1. Slo - vo na svět na - ro - ze - né z pře - čis - té pa - nen - ky___
Pro nás pro hří - šné vtě - le - né chval - mež dnes i vždy - ky___

Re: Srd - cem, ja - zy - kem, ve - se - le Sy - nu Pan - ny té - to chví - le vzhled - niž na nás mi - le___

2. Tě lid Tvuj chválí vochtově, nebs milostivý Pán,
tebe prosíce robotně, jenžs na svět poslán k nám.

Re: V moři hříchův tápající, pomozyž nám, volající,
tvá svatá pravice.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 56v, (*JT 1537*)

Kla 1537: f. 506r Verbum natum de virgine

II A 19: 59, malá odchylka melodie, frg

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 29 v

49. Musical notation for T 1566, 29 v, consisting of two staves of music in a single system. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The melody is written in a rhythmic style with various note values. The lyrics are printed below the notes.

1. Ó pře-div-ná, ne-slý-cha-ná v svě-tě se věc sta-la slun-ce hvěz-da Pan-na Sy-na na svět jest vy-da-la
ne - poz - nav - ší mu - že v tom jí řeč an - děl - ská nez - kla - ma - la.

2. Zdráva milá, ó Maria, milosti si plná,
aj ty počneš a porodíš bez bolesti Syna,
najvyššího Boha svého mocí budeš zastíněna.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 58r, odkaz na Mirifica res et nova, (*JT 1537*)

Kla 1537: f. 502r Mirifica res et nova, bez posuvky b

II A 19: 73 Mirifica res et mira, bez posuvky b, frg

II A 11: f. 296v Pláč naplnil srdce naše, bez posuvky b, ve 3. subdistinkci posun
melodie o sekundu nahoru, frg

B-AJ: 8 Přivolila, uvěřila řeči posla ctného, malá odchylka rytmu, bez posuvky b
v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 30 r

50. Musical notation for T 1566, 30 r, consisting of a single staff of music in a single system. The staff begins with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The melody is written in a rhythmic style with various note values. The lyrics are printed below the notes.

1. Všich - ni věr ní křes-t'a-né Bo-hu chvá-lu vzdaj-me chvá-ly pís-nič-ky zvuč-ně na čest mu zpí-vaj-me.

2. V modlitbách ve dne, v noci ustavičně trvajme,
jeho svaté pomoci od něho žádajme.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 59v, (*JT 1537*)

Kla 1537: f. 505r Singuli catholici domino laudes demus

FRA: f. 260r Singuli catholici

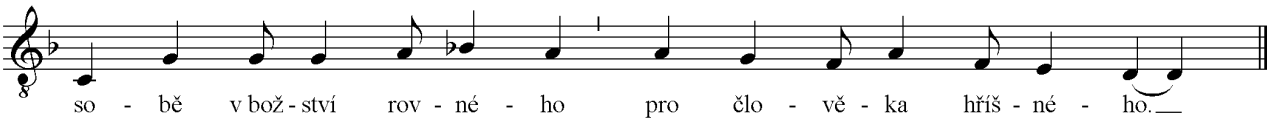
II A 19: 51 Singuli catholici, frg

II A 14: f. 57r, varianta (2. hlas ?), inc

B-AJ: 2

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 30 v

51. 1. Vší - ckni věr - ní křes - ťa - né mi - lost nes - mír - nou važ - me kte - ráž nám u - ká - zá - na
 od ne - nes - ké - ho Pá - na po - slal na svět Sy - na své - ho
 so - bě v bož - ství rov - né - ho pro člo - vě - ka hříš - né - ho. _

2. Ať by svůj lid vykoupil, Syn Boží z nebe stoupil,
 což byl Adam potratil, to nám zase navrátil,
 vida naše zavedení, ďábelské voklamání,
 smiloval se nad námi.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 60v

II A 11: f. 284r Osvietí srdce naše světlo pravé, in A, frg

II A 14: f. 66v, in A, inc

B-AJ: 32, text totžný, malá odchylka melodie ve 3. subdistinkci, bez posuvky b
 v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 31 r

52. 1. Jed - no - ro - ze - né - ho Sy - na chval - me jenž se vtě - lil v pře - čis - té pa - nen - ce
 chval - mež ve - se - le, je - di - né - ho svě - ta Spa - si - te - le. _

2. A jemu na čest všickni zpíváme,
 chválu i čest vždycky mu vzdáváme
 z hojné milosti, kterouž nám ukázal
 z své štědrosti.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 62r , odkaz na Unigenitum parentis, (*JT 1537*), na konci 3. subdistinkce chybí nota
d (B), bez posuvky b

II A 19: 106 Unigenitum parentis natum, bez posuvky b

II A 14: f. 43v Bože Otče, vši si chvály hodný, incipit

ROH: f. A 11r Bože Otče, vši si chvály hodný

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 31 v - 32 r

53.
1. Ra - duj - me se všic - kni spo - lu, Syn Bo - ží s tou - pil k nám do - lu, ob - ve - se -
lil za - rmu - ce - né, u - zdra - vil všec - ky ra - ně - né, rych - le vzhů - ru
po - vstaň - me, vo - chot - ně ho při - ví - taj - me chvá - lu je - mu vzdaj - me..

2. Anděl Gabriel zvěstoval, jehož ku Panně Bůh poslal,
žie počne Emanuele a porodí Spasitele,
rychle vzhůru povstaňme, ochotně ho přivítajme.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 63r, (*JT 1538*)

B-AJ: 9 Radujme se všickni věrní, buďmež vděčni dobrodiní, malá odchylka
rytmu v závěru

v ostatních pramenech nezařazen

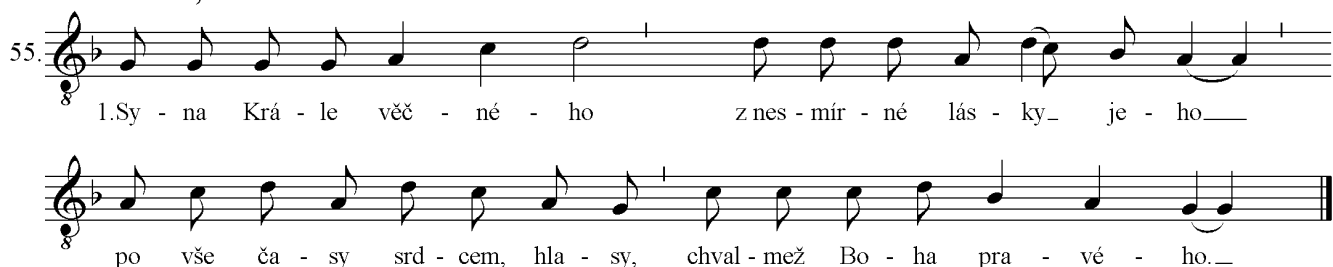
T 1566, 32 v

54.

2. Ďábel v své moci držal lidské pokolení,
za šest tisíc let je bral do svého vězení.

kontrafaktum k č. 37, v Tep 1566 i ve Vod 1543¹⁴⁷ celý nápěv vypsán
paralely v ostatních pramenech viz píseň č. 37

T 1566, 33 r

55.

2. Syn rovný Bohu Otci v bytu, v věku i v moci
z nebe vyšel, na svět přišel pro zabloudilou ovci.

Píseň č. 56, Tep 1566, f. 33v Té Panně velmi krásné, nad slunce, měsíc jasné
kontrafaktum k č. 55, inc

1. Té Panně velmi krásné, nad slunce, měsíc jasné
Synu vždy na čest spívajme, chválu jemu vzdávajme.
2. Aby byl hřích zahlazen, proto jest z ní narozen,
z nebe na tento svět poslán, nám od Boha Otce dán.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 65v, malá odchylka melodie ve 3. subdistinkci, (JT 1540)

f. 67r, text č. 56, SN, odkaz na Virginis gloriose, (JT 1540)

Kla 1537: f. 509r Virginis gloriose supra omnes, bez posuvky b

¹⁴⁷ f. 64v, odkaz na S poctivostí předejdem rod Syna Božího

II A 19: 61 *Virginem castissimam inter omnes mitissimam*, bez b, frg
 B-AJ: 27 *Srdečně sou prosili svatí otcové*, in D, malé rytmické odchylky
 v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 34 r

57.

2. Z níž narodil se Spasitel na svět,
 jakžto lilium z růže krásný květ,
 kteráž byla muži neznámá.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 69r, (*JT 1539*)

Kla 1537: f. 498r *Benedictum fructum germinavit*, bez posuvky b

II A 19: 40 *Benedictum fructum germinavit*, bez posuvky b, frg

B-AJ: 7 Z výsosti nebeské zaslíbený

v ostatních pramenech nezařazen¹⁴⁸

T 1566, 34 r - 34 v

58.

2. Maria Panno, muže´s nepoznala,
 však Duchem svatým šťastně si počala,
 syna porodila,
 v panenské čistotě na věky zůstala.

¹⁴⁸ Chr 1530: f. 282r v rámci incipitů a FRA: f. 278v - v obou případech s textem *Modulemur die hodierna*, ale mimo sledovaný soubor

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 70r, malá melodická odchylka ve 3. subdistinkci, odkaz na

Ave genitrix superni luminis (!), (*JT 1539*)

Kla 1537: f. 496v Ave genitrix superni numinis, bez posuvky b,

tatáž odchylka ve 3. distinkci a mírná melodická i rytmická

varianta v poslední distinkci

II A 19: 62 Ave genitrix superni numinis, bez posuvky b, frg

B-AJ: 22 Utěšiteli slavný, Duše svatý, melodická i rytmická varianta nápěvu

v ostatních pramenech nezařazen

OPRAVA: v katalogu chybně 1. nota osminová, v originální podobě SB,

tedy v přepisu nota čtvrt'ová

T 1566, 35 r

59.

2. Nový světa vykupitel vyšel z Panny, spasení ředitel,

tělo v oděni vzal, přesilně bojoval

a přemohl našeho vraha, ďábla zlého.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 71r, in D, odkaz na Vox clara consurgat in iubilum, (*JT 1539*)

II A 19: 109 Vox clara consurgat in iubilum, in D

B-RA: 12, text na malou odchylku totožný, nápěv nepříliš vzdálená melodická

i rytmická varianta, rovněž in D

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 35 v

60.

2. Adam v háji, krásném háji, velkou rozkoš měl,
dotud zůstal, dokudž v tom stá, což Buh míti chtěl.

Re: Byl jest v nevinnosti a v nesmrtnosti,
v té rajske radosti.

pozn.: repetitio v originální podobě s označením proporcí: tempus imperfectum,
prolatio minor

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 72v, na začátku poslední subdistinkce chybí nota d, proporční
znaménko chybí, (*JT 1542*)

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 36 r

61.

2. Kterýž svým dobrodiním mezi vším zemským stvořením
samého zvolil člověka, věčné slávy účastníka.

Píseň č. 62, Tep 1566, f. 36v Všickni spolu spívajme
kontrafaktum k č. 61, inc

1. Všickni spolu spívajme, Bohu čest chválu vzdávejme
z nesmírného dobrodiní, syna Božího vtělení.
2. Andělem pozdravené, vyšel z Panny přepokorné,
zemi nepokojné zplozen, v Panně pravý vinný kořen.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 74r, posuvka b, odkaz Leta promat concio, (*JT 1539*)

f. 74v Všickni spolu zpívajme, SN, odkaz na Universi canamus,
(*JT 1540*)

Kla 1537: f. 505v Vale Jacob stellula

II A 19: 52 Vale Jacob stellula, frg

107 Universi canamus Mariae vitam pangamus, inc

166 Laeta promat concio humana generatio

B-AJ: 23 Jenž's ráčil puosobiti, až se čemu podiviti, nápěv totožný

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 37 r

63.

1.Bo - ha Ot - ce Syn mi - lý, Pán náš naj - moc - něj - ší Me - si - aš pra - vý, Kris - tus

naj - jas - něj - ší, onť jest sám jis - tý Spa - si - tel náš, vy - pl - nil, což na - psal I - za - i - áš...

2. Vtělil se v život Panny, Marie pokorné,
tělo naše přijal, aby své věrné
spravoval k vůli Otce svého,
přišed na (?) učiniv sebe pokorného.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 75v, malá odchylnka rytmu (poslední nota 3. subdistinkce

oproti SB v Tep 1566 M, posuvka b, odkaz na Dei patris filius,

(JT 1538)

B-AJ: 63 Boha Otce Synu milý, králi přeslavný, frg

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 37 v

64.

1. O Ma - ri - a všech ctnos - tí zr - cad - lo naj - kraj - ší čis - té - ho ži - vo - ta tvé - ho
stá - nek naj - draž - ší jes - tiť vše - mu svě - tu div naj - zna - me - ni - těj - ší. —

2. Ten jenž v své velikosti nemuž stížen býti,

jehožto kralování nemá konec míti,

v pokorném životě tvém ráčil se složiti.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 76v, odkaz na O Maria olim virtutum, (JT 1540)

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 38 r

65.
1. Vy - kvetl div - ně prou-tek Jes - se, vy-dal o-vo - ce_ v pře-čis - té Pan - ně vtě - lil se

Syn Bo-ha Ot - ce_ di - ví se ši_____ ro-kost zem - ská, tě - ší se vý_____sost ne - bes

ká_ z nes-mír - né - ho_ da - ru to - ho_ ra - du - jíc se i_____ my chval - mež jmé - no je - ho_

2. Aby odjal zlořečení, od Otce vyšel,
a dal nám své požehnání, na svět k nám přišel,
hojnou milost nám ukázal, ortel viny naší smazal
a z zarmucení k utěšení, navrátil jest
všecko lidské pokolení.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 77v, odkaz na Virga Jesse refluuit, (*JT 1540*)

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 38 v - 39 r

66.
1. Ne - bes - ký Pán, ať - by do - ká - zal k nám své lás - ky nes - mír - né_

Sy - na své - ho kvtě - le - ní dál, v Pan - ně pře - po - kor - ně_

2. Do města toho Nazareta anděl ku Panně poslán,
vtělil se Spasitel světa, snížil se mocný Pán.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 79r, (*JT 1540*)

B-AJ: 69 Vzdejmež chválu nebeskému Pánu

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 39 r

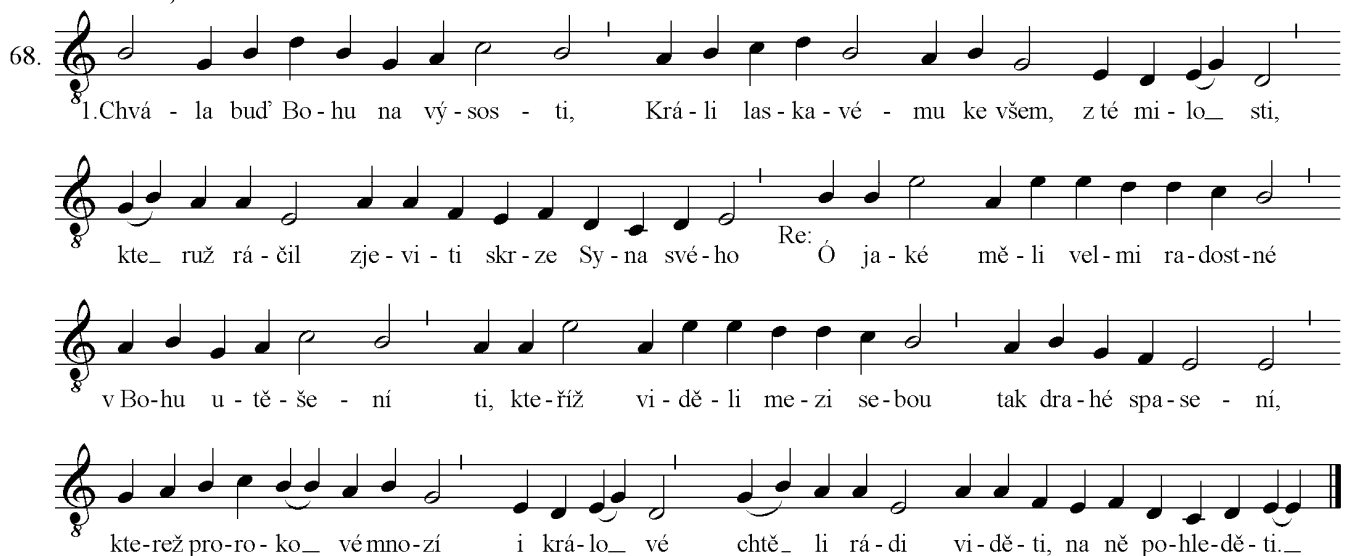
67.

1. Chvá - liž Bo - ha du - še věr - ná, vá - žíc do - bro - di - ní mno - há,
ple - saj v srd - ci svém ra - dos - tí, dí - ky či - ní - ce s vděč - nos - tí.

2. Zpívaj jemu vždy vesele, žiet' oznámil Spasitele,
i spasení v něm přehojné a tobě v účastnost dané.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:
nebyla zjištěna žádná paralela

T 1566, 40 r - 40 v

68.

1. Chvá - la buď Bo - hu na vý - sos - ti, Krá - li las - ka - vé - mu ke všem, z té mi - lo - sti,
kte - ruž rá - čil zje - vi - ti skr - ze Sy - na své - ho Re: Ó ja - ké mě - li vel - mi ra - dost - né
v Bo - hu u - tě - še - ní ti, kte - říž vi - dě - li me - zi se - bou tak dra - hé spa - se - ní,
kte - rež pro - ro - ko - vé mno - zí i krá - lo - vé chtě - li rá - di vi - dě - ti, na ně po - hle - dě - ti.

2. Neb ty, země Zabulonova, máš se radovati z takového pána,
též ty vděčnost ukaž, země Neptalimova,
neb vám bylo prorokováno a to z milosti od Boha zvláště dáno,
aby jeho Syn milý vás mile navštívil.

Re: Pohanský lid v krajině za mořem

v galilejské vlasti i také za Jordánem,
v ty časy měl se veselí, když světlo veliké viděli nebeské,
aby vyšli z temností, v kterých prve byli.

Píseň č. 69, Tep 1566, f. 41r Zdravas najsvětější královno
kontrafaktum k č. 68, inc

1. Zdravas najsvětější královno, milosti Trojice svaté osvícená,
tobě rovné nestvořil prve ani potom tě král nad králi,
Bůh nad bohy,
pro tvé veliké šlechtnosti a ctnosti, v tvé starosti
jakžto choť milu přijal k sobě.

Re: Divněť jest seslal k tobě anděla z nebeského trůnu
jenž jest řekl: zdravas, milosti plná, slovem jsi počala,
pannou si zustala, když si uvěřila a kdyžs řekla,
staň mi se vedle slova tvého.

2. Zdráva světlosti otcův svatých, tys vajklad na Písma prorocká,
zavřina tys ta brána, kteruž jest viděl Ezechiel,
jakožto Mojžíšův keř hořál a proto svou přirozenou zelenost měl,
těž ty pannou zůstalas, jakž anděl pověděl.

Re: Aronuv vykvetl jest prut uvadlý proti svému právu,
tež také rouno Gedeonovo divně z nebe zmoklo,
těž ty, Panno, nikdy muže nepoznavší,
přeneznámě porodilas Emanuele

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 81r, nevypsána repetice, v Re: částečně poškozen text

Chr 1530: f. 250v Ave sanctissima regina, malé odchylky rytmu a melodie

FRA: f. 243v Ave sanctissima regina, tatáž verze jako Chr 1530

II A 19: 102 Patri omnium creatori, in A

II A 11: f. 307r Jezu Kriste králi nebeský, in A, inc

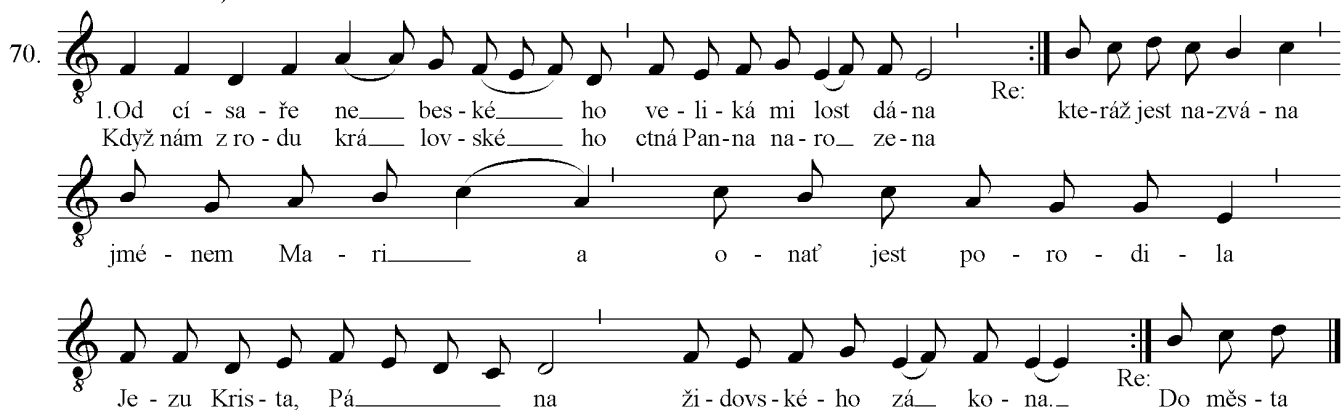
II A 14: f. 51r Chvála buď Bohu na výsosti, inc

f. 70r Zdráv buď Kriste, Boha věčného Synu, inc

B-AJ: 25, versus s repeticí a dalším textem, notováno pouze SB
v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 41 v

70.

2.Re: pokračování

Nazaretha k ní Gabriel všel,
od Boha mocného s poselstvím přišel
a poctivě jí pozdravil. (Vod 1543: .."a poctivě jest k ní řekl")

2. Zdravas buď milosti plná, tas v ženách požehnána,
aj Ducha svatého mocí budeš zastíněna.

Re: Myslyvší Maria k andělu jest řekla,
kterak to můž býti, bych já ta byla
a já muže nepoznala.

Re: Však k andělaké řeči odpověděla,
jáť sem mého pána dívka poslušná,
staň se vedle tvého slova.

Píseň č. 71, Tep 1566, f, 42r Radujme se v milém Bohu
kontrafaktum k č. 70, inc

1. Radujme se v milém Bohu na čest Panně Marii,
kteroužto chválí lid věrný, neb jí Pán Bůh nesmírný
Re: dal veliké dary, svěřil poklady
nebeské moudrosti, všelikých ctností,
také sebe samého.
Re: Kteréhož bez hříchu měla v svém břichu,
nosila i v srdci nad všechny věci,
jej pravě milující.

2. Zachovajíc jeho slova i také přikázání,
ve cti i vši šlechtnosti měla jest přebývání.

Re: Varujíc se všeho, což jest neslušné,
s studem, s Boží bázní, velmi prospěšné,¹⁴⁹
šla k Alžbětě Maria.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 83v, částečně porušen text, nápěv totožný

f. 85r Radujme se v milém Bohu, SN

Kla 1537: f. 514r Imperatrix gloriosa plena laudum titulis (dodatečně

opraveno na "Virgo mater gloriosa"), frg

Chr 1530: f. 259v Imperatrix gloriosa plena laudum titulis

FRA: f. 251v Imperatrix gloriosa plena laudum titulis

II A 19: 72 Imperator gloriose regum rex fortissime, frg

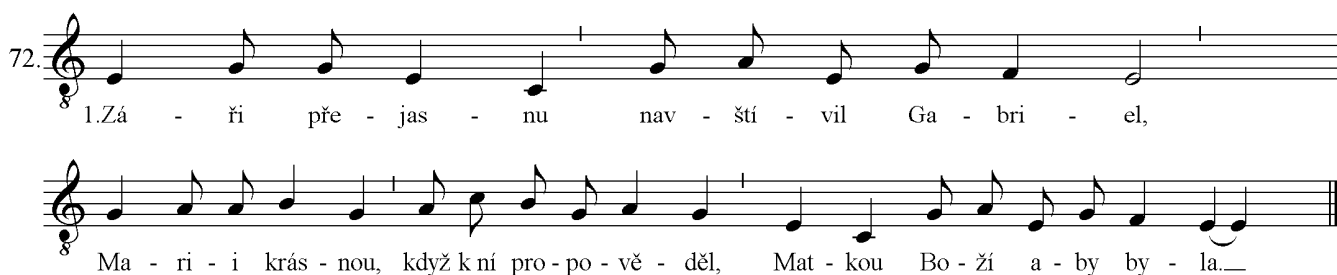
120 Virtuosissime matris filium celebremus, frg

II A 11: f. 282v Otce nebeského lásku k lidskému pokolení, frg

B-AJ: 55 V čem spasení založeno podle slova Božího

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 42 v

72.

I. Zá - ři pře - jas - nu nav - ští - vil Ga - bri - el,
Ma - ri - i krás - nou, když k ní pro - po - vě - děl, Mat - kou Bo - ží a - by by - la...

2. Toho nepoznal žádný ve všem světě,
když se skonal čas v pět tisícím létě
třístém dvacátém a sedmém.

¹⁴⁹ "prospěšné"?, s Vod 1543 nebylo možno porovnat, protože text na tomto foliu je poškozen

Píseň č. 73, Tep 1566, f. 43r Z hvězdy vyšlo slunce nebeské znamení
kontrafaktum k č. 72, inc

1. Z hvězdy vyšlo slunce, nebeské znamení,
Syn dán jest panence proti přirození, (Vod 1543: "změnění")
tobě, ó Panno Maria.

2. Otec Syna poslal z veliké tajnosti,
v služebnost ho poddal z nesmírné milosti,
tebe, Pane Jezu Kriste.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 86r

f. 86v Pannu pokornou navštívil Gabriel, SN, poškozeno

f. 87v Z hvězdy vyšlo slunce, inc

Kla 1537: f. 511v Auroram lucis visitat Gabriel

II A 19: 70 Auroram lucis visitat Gabriel, frg

133 Virginis aurem visitat angelus, inc

II A 11: f. 261r Přišel Mesiáš, král náš zaslíbený

B-AJ: 36 Z hvězdy vyšlo slunce nebeské, změněnýž syn dán jest

v ostatních pramenech nezařazen¹⁵⁰

T 1566, 43 v - 44 r

74.

2. Po svém Synu předustojná, čistá Panna vyzdvižená
nad anděly, nemá jiné sobě rovné i na nebi. (rozměr textu x nápěvu!)

¹⁵⁰ Chr 1530: f. 301v a FRA: f. 295r, SN, v obou případech jako Auroram lucis, ale mimo sledovaný soubor

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

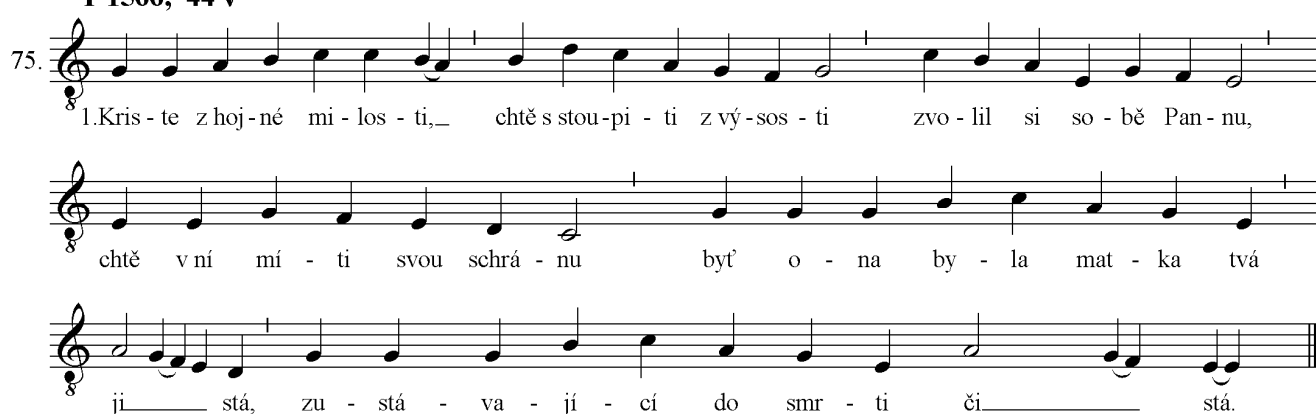
Vod 1543: f. 89r, malá odchylka rytmu (4. subdistinkce, h ve Vod M)

Kla 1537: f. 493r Ad honorem et decorem, inc, pozdější zápis¹⁵¹

II A 11: f. 263v Spasitele Jezu Krista velmi divné a svaté početí, zkrácená verze, která odpovídá 2. sloce Tep 1566

B-AJ: 54 Těžkost věčnú, nekonečnú Adam bídny na nás lidi, mírná varianta nápěvu v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 44 v

75.

1. Kris - te z hoj - né mi - los - ti, - chtě s stou - pi - ti z vý - sos - ti zvo - lil si so - bě Pan - nu,
chtě v ní mí - ti svou schrá - nu byť o - na by - la mat - ka tvá
ji - stá, zu - stá - va - jí - cí do smr - ti či - stá.

2. Poslals k ní svého posla, Gabriele anděla,
jenž řekl Zdráva Maria, milostí's naplněna,
od Boha toliko k potřebě tvé,
Pán Bůh jest s tebou nad ženy jiné.

Píseň č. 76, Tep 1566, f. 45v Zdráva Maria Panno, Trojice svaté schráno
kontrafaktum k č. 75, inc

1. Zdráva Maria Panno, Trojice svaté schráno,
dcero krále věčného, matka synáčka jeho,
našeho milého Krista pána,
jemuž od nás čest, chvála buď dána.

¹⁵¹ jediná píseň souboru psaná bílou menzirální notací, Chr a FRA s textem Ad honorem et decorem nápěv písně č. 46

2. Jemuž slavně zpíváme a pokorně žádáme,
by k nám ráčil přijíti, svou milostí předjíti,
vyčistě hříchy z těla našeho
a v srdce naše vlil Ducha svatého.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 90v, malá rytmická odchylka (4. subdistinkce. 3. a 4. nota ve Vod
SB s tečkou a M), mírně poškozen text

f. 92r Zdráva Maria Panno, SN, odkaz na *Salve mundi domina (JT 1540)*
a pozn. "konec starých ex mi")

Kla 1537: f. 514v *Salve mundi domina* (škrtnuto a opraveno na *Virgo mater Maria*, pozn,
o *pulcherrima*)

II A 19: 74 *Salva nos o domine dulcis hospes animae*, frg

B-AJ: A 2 *Zdráva Maria Panno*, malá melodická odchylka na konci 5. subdistinkce,
poslední ligatura a ultima chybně o sekundu výše, notováno pouze v SB
v ostatních pramenech nezařazen¹⁵²

Píseň č. 77, Tep 1566, f. 46r *Zdráv buď Kriste, Boha věčného Synu*
kontrafaktum k č. 68, kompletní notový zápis

1. Zdráv buď Kriste, Boha věčného,
Synu, jenž z Panny pro človíčka hříšného
světu's narozen a přečistými prsy krměn.
Kterouž od věčnosti vyvolil
Otec nejvyšší, jenž všecky věci stvořil,
zemi i nebe mocně spravuje sám od sebe.

Re: K ní posla z nebe slavného poslal, legáta věrného anděla,
jemuž jméno Gabriel, jenž jest síla jeho,
aby přesilného zvěstoval rození, voděnce toho,
jenž jest byl d'ábla přemožení.

---

¹⁵² FRA: f. 297r SN a mimo sledovaný soubor

2. K nížto všed, míle k ní promluvil,
pozdravení přemilostné jí oznámil,
počneš, porodíš syna, jehož nazůveš Ježíš.
A což se narodí svatého z tebe,
slouti bude Synem najvyššího, nebt' on sám spásy,
lid svuj sloužíc mu po vše časy.

Re: Hned věrná Panna převelmi snažně řeč jeho přijala,
pokorná aj já jsem dívka Páně, tiše promluvila,
vedle slova tvého staň mi se, anděle,
tak ať já všeho světa porodím Spasitele

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 93r, rovněž notováno, frg, odkaz na Salve Jesu proles deica,

(JT 1538)

ostatní paralely nápěvu viz píseň č. 68

pozn.: předposlední subdistinkce č. 77 se jeví jako varianta nápěvu, ale jedná se o chybu
použitého klíče (záměna správného C klíče za F, posun o kvartu dolů)

T 1566, 46 v

78.

1. Jas - ná hvěz - da vy - šla jest z ro - du a z kme - ne Jes - se
z níž - to slun - ce svět - los - ti, spra - vedl - nos - ti vy - šel ješ - tě pl - ný mi - los - ti. —

2. Aronuv prut rozkvetl jest, na němž ukázal se květ,
z růže vyšlo lilium, konvalium,
na spasení věrným křesťanům.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 94v

Chr 1530: f. 256r En emola typica superni molitoris, in C a Re:, které v Tep 1566
chybí

FRA: f. 250r En e mola typica superni molitoris, in C, tatáž verze jako Chr 1530

II A 11: f. 274v Svátek pamatujeme kteříkoli chválíme, frg, text Re: SN
 B-AJ: 49 Divové se mnozí dáli od světa počátku, in E a Re: vnotováno
 v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 47 r - 47 v

79. Musical notation for T 1566, 47 r - 47 v, showing a melody line with lyrics.

1. Vy - kvet - la hul A-ro- no - va, když jest div - ně po-ro - di - la Kris-ta Pan - na čis - tá._

2. Anděl jí míle pozdravil a žie porodí, oznámil,
 Krista, Panna čistá.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 95v, chybí posuvka b

Kla 1537: f. 511r Aron virga iam floruit, in A s posuvkou b, frg

f. 515v Venit tempus christicolis, in E bez posuvky b, frg

FRA: f. 263v Virgo felix et serena, bez klíče¹⁵³

II A 19: 54 Venit tempus christicolis, in G, frg

68 Aaron virga iam floruit, bez klíče, inc

B-AJ: 50 Vykvetla huol Aronova, bez posuvky b

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 48 r

80. Musical notation for T 1566, 48 r, showing two lines of melody with lyrics.

1. Tím - to spí - vá - ním Kris - ta s Mat-kou chval - me a z vtě - le - ní
 je - ho se ra - duj - me, to - ho jenž slo - ve El zvěs - to - val Ga - bri - el._

2. Ó, jaká milost světu se zastkvěla,
 kteráž temnost otcův osvítila,
 Syn od Otce vyšel, s nebe na svět přišel.

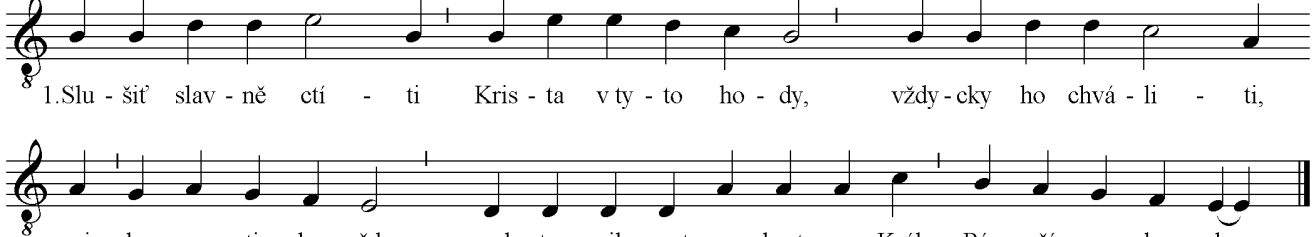
¹⁵³ s textem Aaron virga iam floruit ve FRA: f. 294v, tedy mimo sledovaný soubor, v rkp. II A 19: 57 s textem Virgo felix et serena nápěv písně č. 11 (Tep 1566, f. 7r)

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 96v, odkaz na ?...nunc more virginem laudemus¹⁵⁴

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 48 r - 48 v

81. Musical notation for T 1566, 48 r - 48 v. It consists of two staves of music in G-clef and 8/8 time. The first staff has a treble clef and a common time signature '8'. The second staff has a bass clef and a common time signature '8'. The lyrics are: 1. Slu - šíť slav - ně ctí - ti Kris - ta v ty - to ho - dy, vždy - cky ho chvá - li - ti, mi - lo - va - ti ho vždy, pod - stou - pil smrt u - krut - nou Král, Pán vši svo - bo - dy. _

2. Rozpustil jest ďábel střely své ukrutné,
nebeského krále svedl stvoření krásné,
v ukrutnu smrt uvedl skrz jablko přechutné.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 97v, (*JT 1537*)

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 49 r

82. Musical notation for T 1566, 49 r. It consists of two staves of music in G-clef and 8/8 time. The first staff has a treble clef and a common time signature '8'. The second staff has a bass clef and a common time signature '8'. The lyrics are: 1. Ej, div - ná mi - lost od Je - ži - še Pá - na, Lid - ské - mu po - ko - le - ní dá - na, tr - pěl mno - ho zé - ho, chtě šhlá - di - ti hřích člo - vě - ka prv - ní - ho. _

2. Kteryžto jsa blesk otcovské slavnosti,
rovný jemu v bytu, v mocnosti,
zmařil se samého, vzav spůsob člověka smrtného.

¹⁵⁴ zkratka prvního slova neidentifikována

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 98v, odkaz na En pietas Christum

II A 14: f. 68r, tentýž text, inc

B-RA: 21 Mesiáš, Syn Boží, Spasitel lidský vtělil se jest

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 49 v - 50 r

83.

1. Je - zu Kris - te my za - jis - té to - bě na čest spí - vá - me.
Po - sil - niž nás ny - něj - ší čas ať vtvé chvá - le tr - vá - me

Re: Nebs ty hod - ný a ve - leb - ný, Pán a Král vši slav - nos - ti a my v ne - dos - ta - teč - nos - ti

ty jsi ten Pán, jenž moc - ně sám vlast - ní mo - cí bez po - mo - ci mu - žeš vše u - či - ni - ti

Ó, pris - pěj k nám a po - moz nám hod - ně te - be chvá - li - ti.

2. Jezu Kriste, ty zajisté, vida lidské stvoření

v zavedení, v poblouzení, v bídě a v zlořečení.

Re: Z nebes vyšel, na svět's přišel, zřídils nám požehnání,

vzhlédls na svých věrných stonání.

Neb proroci ve dne, v noci tě žádali a volali,

abys ráčil přijíti.

Když přišel čas, navštívlis nás,

ráčils to učiniti.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Vod 1543: f. 100v, mírné odchylky rytmu i melodie v Re: (špatný přepis

v Tep 1566?, např. v 6. subdistinkci posun o sekundu vzhůru

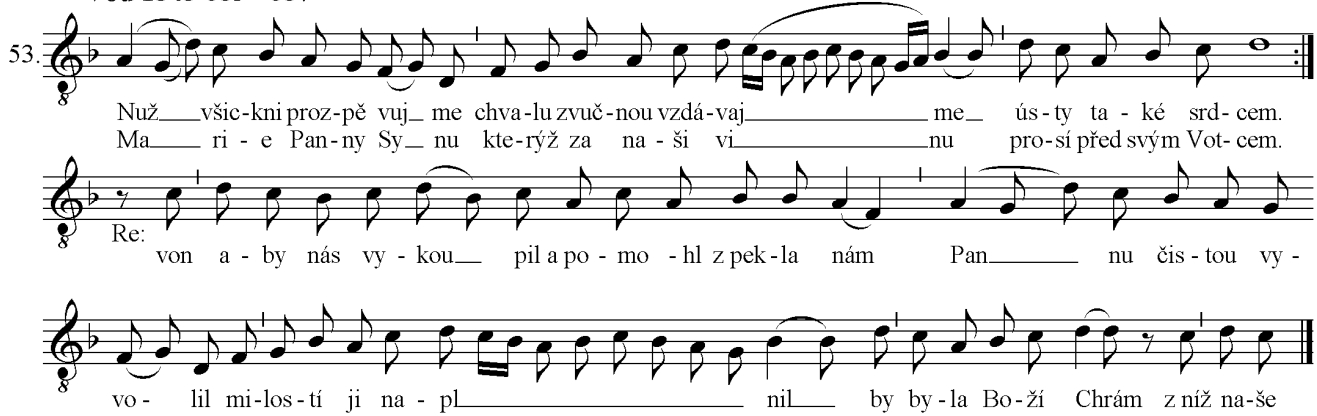
oproti Vod 1543), (*JT 1540*)

II A 11: f. 301v Místra, ochránce našeho, Pána Ježíše Krista, frg

B-AJ: 37 tentýž text, odchylky viz verze Vod 1543

v ostatních pramenech nezařazen

Vod 1543 68r - 68v

53.

Nuž všic-kni proz-pě vuj_ me chva-lu zvuč-nou vzdá-vaj_ me_ ús-ty ta - ké srd- cem.
Ma_ ri - e Pan-ny Sy_ nu kte-rýž za na - ši vi_ nu pro-sí před svým Vot- cem.
Re: von a - by nás vy - kou_ pil a po - mo - hl z pek-la nám Pan_ nu čis - tou vy -
vo - lil mi-los-tí ji na - pl_ nil_ by by - la Bo-ží Chrám z níž na-še

pokračování Re:

tělo přijav naší smrtedlností, s nepřítelem bojoval,
jemu mocně odolal zbrojí spravedlnosti.

2. Jehož příští žádali, zdávna prorokovali

ti svatí proroci,
ó, by nebe proloupil, sstoupil a nás vykoupil
z nepřátelské moci.

Re: A když toho svatého plnost času přišla,
poselství působeno skrz toho, jemuž jméno
Boha votce síla.

Re: A řka, že se narodí světu Emanuel,
kníže pokoje přijde, bránu zavřenou projde,
jíž viděl Ezechiel.

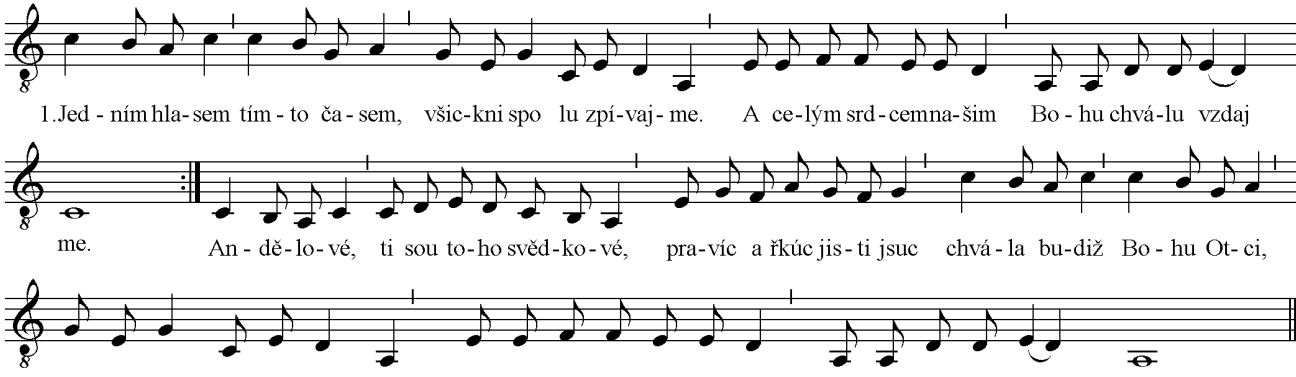
Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

nebyla nalezena žádná paralela¹⁵⁵

¹⁵⁵ ve Vod 1543 kromě (*JT 1538*) u písni č. 53 odkaz na Nunc festum ce: (Nunc festum celebremus landesque decantemus? - viz Černý: *Soupis*, s. 153)

III.3.2 Katalog - vánoční repertoár

T 1566, 56 r

I.

1. Jed - ním hla - sem tím - to ča - sem, všic - kni spo lu zpí - vaj - me. A ce - lým srd - cem na - šim Bo - hu chvá - lu vzdaj me. An - dě - lo - vé, ti sou to - ho svěd - ko - vé, pra - víc a řkúc jis - ti jsuc chvá - la bu - diž Bo - hu Ot - ci, Sy - nu, Du - chu na ne - bí a lí - dem dob - rá vů - le i po - koj na ze - mi.

Text repetice nebylo z technických důvodů možné zařadit do textu, výjimečně jej tedy vypisujeme zvlášť:

1. Žieť nám Bůh dal, toho popřál dočekati vesele.

Syn se jeho narodil, věrnej tomu cele.

Re: Zjeveno jest, dána pastyřům ta čest,

jděte, děťátko vizte,

plenkami jest obvinuté a v jesličkách svinuté.

To mějte za znamení, pravdy oznámení.

2. Izaiáš, ten prorok náš, byl to zdávna předzvěděl,

potom anděl Gabriel panně to pověděl.

Z panny čisté v časy jisté syn se má naroditi

a jméno Emanuel vlastně bude míti.

Re: V Betlémě, v tom městě Davidově Maria porodila

andělského i zemského Pána

i pekelného, pro kterouž věc Herodes

bál se velmi jeho.

Re: Protož kázal a ukrutně přikázal dítky pomordovati,

chtě shladiti, zahubiti, krále narozeného,

byť mohl pánem zůstati království Judského.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Chr 1530, Kla 1537, Vod 1543a a FRA nezařazen

II A 14: f. 97v, fragment in F

ROH: B 16r, totožný nápěv i text

T 1566, 56 v

1. Sta - la se jest věc div - ná, Pan - na sy - na po - ro - di - la, a v jes - lech po -
Duch Pá - ně pro - ro - ko - val, an - děl Gab - ri - el zvěs - to - val, od Bo - ha vy -
lo - ži - la, be - ze vši stras - ti bo - lest - né, toť jest div - né a no - vé a nik - dy ne - slý - cha - né,
pra - vo - val, řka zdra - va pl - na mi - los - ti po - ro - diš bez bo - les - ti, ta - ké be - ze - vši stras - ti
však Bo - hu mož - né. — Re: Ra - důj - me se, ve - sel - me se,
bož - sku moc - nos - tí. —
v Bet - lé - mě ma - lém měs - tě, to viz - me vel mi jis - tě, Bůh na - ro - dil se.

2. Pastyřom anděl zjevil a ty noviny pověděl,

aby lid věrný věděl,

řka: narodilo se dítě, jenž vládne po všem světě,

v smrtedlném zde životě

a velmi mocně.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

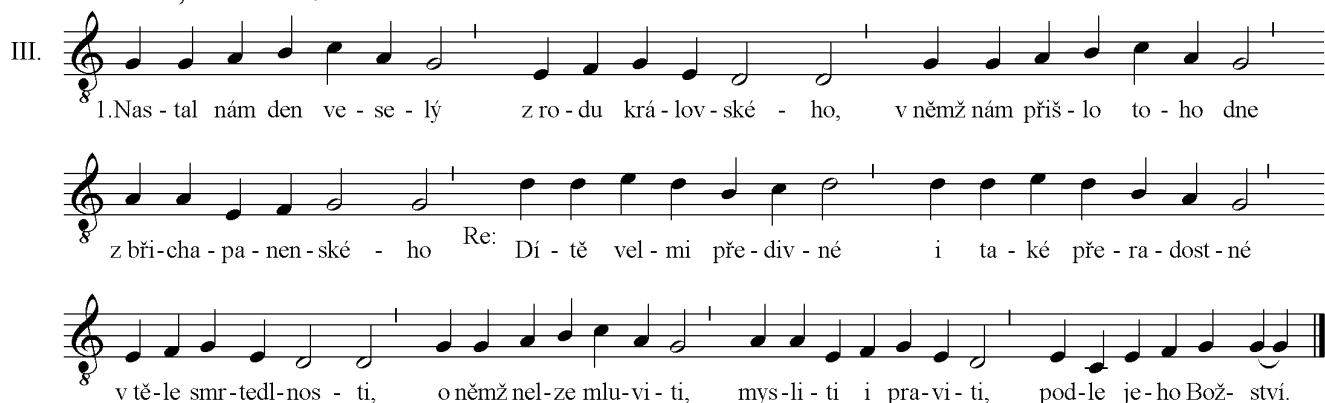
Chr 1530, Kla 1537, Vod 1543 a FRA nezařazen

II A 14: 95v, frg

ROH: B 14v - B 15r, nápěv totožný, text 1. repetic:

"Izaiáš prorokoval, anděl Gabriel zvěstoval, od Boha..." , dál totožné

T 1566, 57 r - 57 v

III.

1. Nas - tal nám den ve - se - lý z ro - du krá - lov - ské - ho, v němž nám přiš - lo to - ho dne
z bři - cha - pa - nen - ské - ho Re: Dí - tě vel - mi pře - div - né i ta - ké pře - ra - dost - né
v tě - le smr - tedl - nos - ti, o němž nel - ze mlu - vi - ti, mys - li - ti i pra - vi - ti, pod - le je - ho Bož - ství.

2. Narodil se Syn Boží z přechisté panenky,
jakžto lilium z růže, toť jest div veliký.

Re: Jehož nesla panenka, stvořitele všeho světa,
jenž jest bez počátku,
jenžto pokrm přechistý bral jest z prsí panenských
za dnův své mladosti.

Píseň č. IV, T 1566, 58r: Velebmež vždy s veselím stvořitele svého
kontrafaktum k č. III, inc

1. Velebmež vždy s veselím stvořitele svého,
neb pro naše spasení z života čistého

Re: Dítě se narodilo, proroctví se splnilo
z jeho narození.
Divné jest dítě toto, neb se jest tu spojilo
božství s člověčenstvím.

2. Předivní narození krále andělského,
neslýchané vtělení Krista syna Božího.

Re: Radují se anděle, zpívající vesele
stvořiteli svému,
neb lidské pokolení skrze své narození
odjal d'áblu zlému.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Chr 1530: Dies est leticie, f. 266v

Kla 1537: Dies est leticie, f. 523r

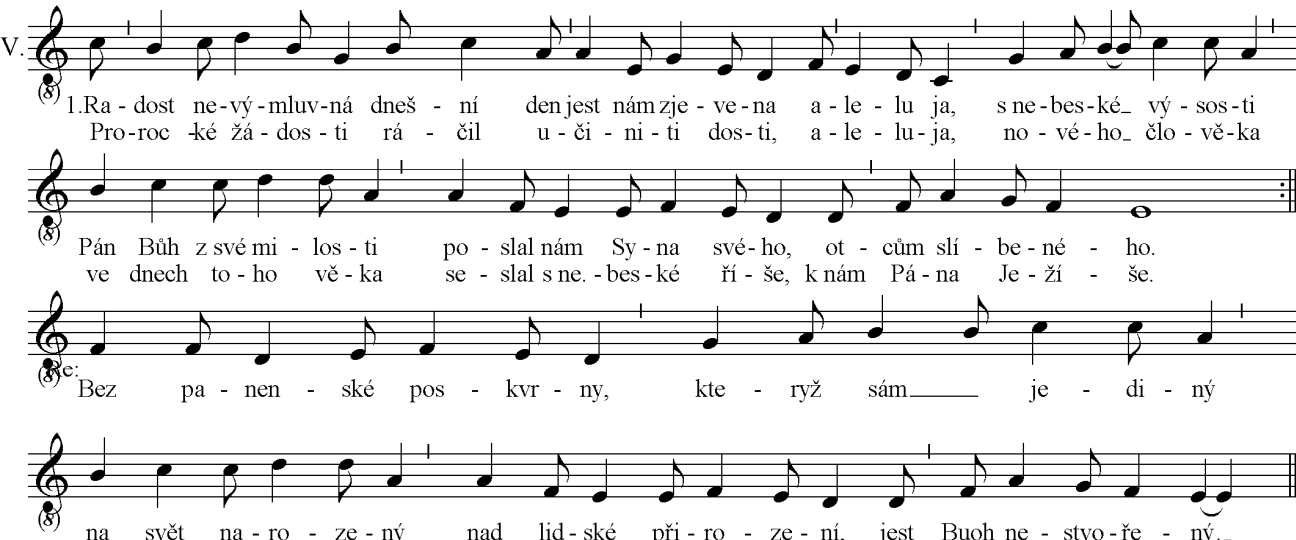
Vod 1543: totožný text, f. 107r, in F

FRA: Dies est leticie, ff.266r - v

II A 14: f. 98v, fragment, in C

ROH: f. B 6r, Velebmež vždy s veselím stvořitele svého

T 1566, 58 v

V.

1. Ra - dost ne - vý - mluv - ná dneš - ní den jest nám zje - ve - na a - le - lu - ja, s ne - bes - ké - vý - sos - ti
Pro - roc - ké žá - dos - ti rá - čil u - či - ni - ti dos - ti, a - le - lu - ja, no - vé - ho - člo - vě - ka

Pán Bůh z své mi - los - ti po - slal nám Sy - na své - ho, ot - cům slí - be - né - ho.
ve dnech to - ho vě - ka se - slal s ne - bes - ké ří - še, k nám Pá - na Je - ží - še.

Bez pa - nen - ské pos - kvr - ny, kte - ryž sám je - di - ný
na svět na - ro - ze - ný nad lid - ské při - ro - ze - ní, jest Buoh ne - stvo - ře - ný...

2. Moudrost neslýchaná, žie všemohucího Pána, alleluja,

ta panna pokorná, příbytek i schrána

Ducha svatého brána jesti' učiněná.

Štědrost dána nová, jížto vina Adamova, alleluja,

mocně jest shlazena, milost nalezena

a chytrost jest potřína lítého Satana.

Re: Najvyšší se ponížil, když se k nám přiblížil,

učiniv spojení dvojího přirození

v tom svém puosobení.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Chr 1530, Kla 1537, Vod 1543 a FRA nezařazen

II A 14: f. 128v

ROH: f. A 17v

T 1566, 59 r - 59 v

VI 1. An - dě - lo - vé ti pos - lo - vé sau zpí - va - li a pas - ty - řom zvěs - to - va - li.

2. Krista Pána vtěleného narození,
jenž jest věrných utěšení.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Kla 1537 a Vod 1543 nezařazen

Chr 1530: f. 266r, Collaudemus collaudemus Christum regem

FRA: f. 270r, Collaudemus collaudemus Christum regem, fragment - varianta (2. část téže písně, pokračování?)

II A 14: f. 108r, frg, malá odchylka v rytmu

ROH: f. B 9v, odkaz na Collaudemus collaudemus Christum regem, malá odchylka v rytmu

T 1566, 59 v

VII 1. Slun - ce z hvěz - dy již vyš - lo ra - duoj - te se, li - dé a na ten - to svět přiš - lo pro
na - še spa - se - ní a - by se na - pl - ni - lo dra - hé za - slí - be - ní.

2. Prorocví se naplnilo zdávna ohlášené
proroky, Duchem svatým nám předpověděné,
že pošle Pan Bůh s výsosti Emanuele.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Chr 1530, Kla 1537, Vod 1543 a FRA nezařazen

II A 14: f. 101v, Již slunce z hvězdy vyšlo, začíná g SB, vynechává 6. notu (d čtvrt'ová)

ROH: f. B 10r, Již slunce z hvězdy vyšlo, začíná f SB, dále viz II A 14, odkaz na

Iam verbum deitatis

T 1566, 60 r

VIII

1. Na - stal jest nám den ve - se - lý, v němž se z Pan - ny čis - té
na - ro - dil Syn Bo - ží, skr - ze nějž se vě - ří - cím spa - se - ní mno - ží.

2. Jemužto slunce i měsíc i hvězdy nebeské

slouží na časy své,
činíce rozkázání k jeho cti božské.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Chr 1530: f. 270v, Nobis est natus hodie, mírná varianta diskantu

FRA: f. 268r, Nobis est natus hodie, stejný nápěv označen jako tenor

II A 14: f. 132v, Nastal nám den veselý, v němžto z panny čisté, in A, frg

ROH: f. B 10v, in A, jinak totožný, odkaz na Nobis est natus hodie

Kla 1537, f. 524r (Nobis est natus hodie) a Vod 1543, f. 109v (Nastal jest nám den veselý - frg) nejsou uváděny v kolaci III (Vánoční repertár I), v obou případech nápěv tenoru Chr 1530 v mírné variantě

T 1566, 60 v

IX

1. Chval - mež Ot - ce ne - bes - ké - ho i je - ho Sy - na mi - lé - ho,
kte - ryž pro - to z mi - los - ti dán, byť byl náš mi - los - ti - vý Pán.

2. O tom svatý Pavel píše, že milost Pána Ježíše

k nám se nyní přiblížila a v synu jeho zjevila.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Chr 1530, Kla 1537, Vod 1543 a FRA nezařazen¹⁵⁶

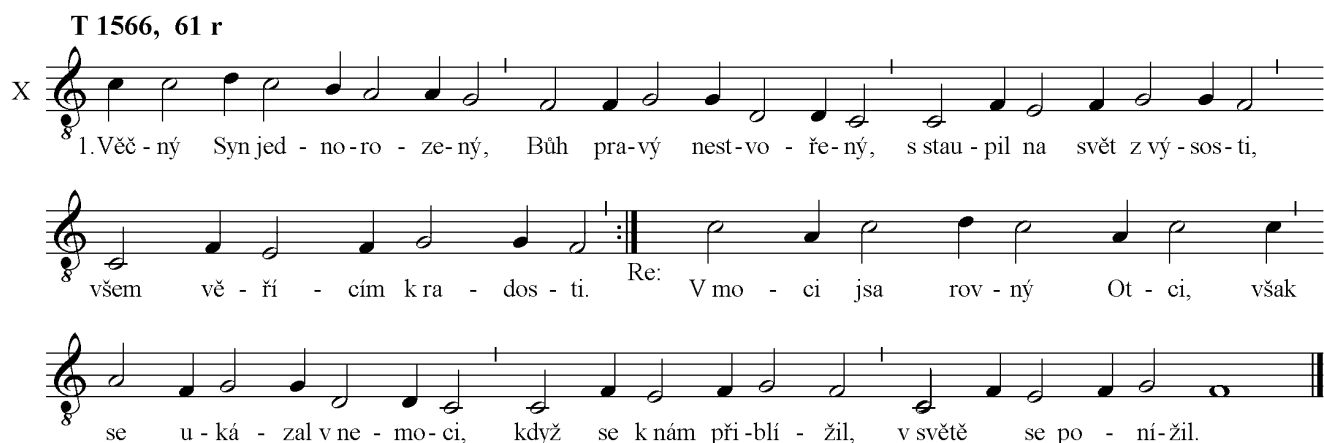
II A 14: f. 124v

ROH: f. B 12r

II A 19: 146 Conditore alme siderum, in F

T 1566, 61 r

X

1. Věč - ný Syn jed - no-ro - ze-ný, Bůh pra-vý nest-vo - ře-ný, s tau - pil na svět z vý - sos - ti,
všem vě - ři - cím k ra - dos - ti. Re: V mo - ci jsa rov - ný Ot - ci, však
se u - cá - zal v ne - mo - ci, když se k nám při - blí - žil, v světě se po - ní - žil.

2. Zvolil sobě chudou matku a jsa Bůh bez počátku,

Mesiáš přežáducí, Kristus král všemohucí.

Re: Počat jest v ní bez viny, byť Adama s jeho syny

od hříchův očistil, věčné smrti zprostil.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Chr 1530, Kla 1537, Vod 1543, FRA a ROH nezařazen

II A 14: f. 102r, frg, od 2. subdistinkce posun o tercii vzhůru

¹⁵⁶ v Chr 1530 se sice nápěv vyskytuje na f. 307r s textem Conditore alme siderum, ale mimo sledovaný vánoční soubor

T 1566, 64 v - 62 r

XI

1.O, pře-do-brý Bo-že náš, jenž pád člo-vě-ka_ těž-ký znáš, dals pro něj Sy-na na svět,
by rod A-da-mů_ za-se zkvět, kte-ryž to byl zka-žen, d'á-blempře-vel-mi_ po_ tla-čen.

2. Zvěstovali proroci, že Bůh přijde silný v moci,
všem věrným ku pomoci, vida je v těžké nemoci,
d'áblem uvedené a jeho lstí obloupené.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Tep 1566: f. 71v kontrafaktum Znamenaj křesťan věrný, samostatně
uvedeno jako č. XXVI a poslední ve vánočním souboru

Chr 1530, Kla 1537 a FRA nezařazen

Vod 1543: f. 110v, Znamenaj křesťan věrný Kristovo vtělení, malá odchylka, totožné s
verzí Tep 1566, f. 71v, notace B a SB
f. 112r, Všemohoucího votce, nebe i země tvorce, frg, pozn. Patrem
vánoční

II A 14: f. 103v, Znamenaj křesťan věrný, frg

ROH: f. B 8v, totožný text, nápěv chybně končí notou e

T 1566, 62 v

XII

1.Ot-ce ne-bes-ké-ho poch-val-me z mi-los-ti. Re: V Bož-ství so-bě rov-né-ho
Neb nám Sy-na své-ho, po-slal z vy-so-kos-ti.
a vel-mi mi-lé-ho, kte-ryž se v Pan-ně vtě-lil, když se čas na-pl-nil, po-tom se na-ro-dil.

2. Jehož narození v veliké nízkosti
řídkým zde na světě bylo jest v známosti.

Re: Žádali prorokové, mnozí i králové

Chtíce viděti v těle věrných Spasitele,
nebeského krále.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

píseň je kontrafaktem k Tep 1566, f. 11r Zdráva růže stkvoucí v souboru adventních písní, proto paralely Chr 1530, Kla 1537 a FRA viz nápěv Ave rubens rosa (Ave florens rosa), taktéž Vod 1543 (Zdráva růže stkvoucí) - v souboru vánočních písní ani v jednom z uvedených pramenů nezařazena

II A 14: f. 111r

ROH: B 11v

T 1566, 63 r - 63 v

XIII

1. Pro tu mi - lost Bo - ha Ot - ce pá - ma - tůj - mež všic - kni věr - ní. Cť - ce - slav - nost
ve - leb - né - ho Pá - na Je - su Kris - ta na - ro - ze - ní. Ne - bo on vi - da za - ve - de - ní vše - li - ké - ho po - ko - le - ní,
lí - tost nad ním ma - je, všech věr - ných na - dě - je. Re: O - tec pos - lal Sy - na své - ho,
před ča - sy za - slí - be - né - ho, vy - vo - livk to - mu Pan - nu, byť by - la je - ho Mat - ku, z Da - vi - do - va ná - ro - du,
a - by On rá - čil od pá - du člo - vě - ka po - zdvih nou - ti a mi - le k so - bě při - vi - nou - ti.

2. Radůjme se, veselme se z Krista Pána narození,

všickni sláva na výsosti řkouce budiž Bohu s velebností.

A na zemi také buď pokoj všemu lidu křesťanskému,

dobrá vůle z narození Spasitele.

Re: Radůjme se, zpívající,

veselme se, plesající,

neb se jest přiblížila chvíle tak utěšená,

vykoupení našeho z ruky lva tak ukrutného

a z žaláře temného,

když se ráčil Kristus zjeviti.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Chr 1530, Kla 1537, Vod 1543 a FRA nezařazen

II A 14: f. 134r, odkaz na Puellari eleganter

ROH: f. B 2v - B 3r, mírné odchylky v textu a v nápěvu, odkaz na Puellari
eleganter

T 1566, 64 r

XIV

1. Ve - leb - mež Bo - ha moc - né - ho chvá - lí - ce vždy jmé - no_ je - ho,
neb jest dob - rý a na vě - ky lás_ ka - vý.

2. V moci své tu věc učinil a moudrostí sám spůsobil,
jsa Bůh věčný, bez konce milosrdný.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Chr 1530, Kla 1537, Vod 1543, FRA a II A 14 nezařazen

ROH: f. B 3v

T 1566, 64 v - 65 r

XV

1. O, Spa - si - te - li náš, ty sám své vě - né znáš, jenž si je zde na ze - mi znal
A pro - tos se vtě - lil, i ta - ké na - ro - dil, nebs je chtěl vy - kou - pi - ti, se -
bý - ti nuz_ ný - mi. Re: Jenž si se - děl na trů - nu, ta - ké che - ru_ bi - ni, na ze - mi si sem stou - pil a
bou zbo ha_ ti - ti.
tak si přis - tou - pil k člo - vě - ku ra - ně - né - mu, zvo - liv so - bě_ Pan - nu.

2. Otcí si vždy rovný i spolu podstatný,
ráčils na svět přijítí, z panny naroditi.
Ty si na svět poslán a v život panny dán,
od anděla zvěstován, s hury nebeský Pán.

Re: Neb Adam zhřešil v háji skrze přestoupení
a přivedl na vešken svět věčné zatracení,
tys to zase napravil skrz své zasloužení.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Kla 1537, Vod 1543 a FRA nezařazen

Chr 1530: f. 271r Quid admiramini quid opinamini

II A 14: f. 126r Předivná moc Boží nám se ukázala, notováno B a SB, malá

odchylka ve vázání ligatur, jinak totožný

f. 127r Spasiteli náš, ty sám své věrné znáš, SN

ROH: f. B 6v Předivná moc Boží nám se ukázala, odkaz na Quid admiramini

malá odchylky v délce not v ligaturách, rovněž B a SB, jinak totožný

T 1566, 65 v

XVI

1. Chval - mež všic - kni Spa - si - te - le, zpí - vaj - jí - ce mu ve - se - le,
z pře - div - né - ho ná - ro - ze - ní v němž věr - ným - u - tě - še - ní.

2. Ten, kterýž nebesa stvořil, zvoliv pannu, v ní se složil,
v níž vzal naše přirození bez panenství zrušení.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

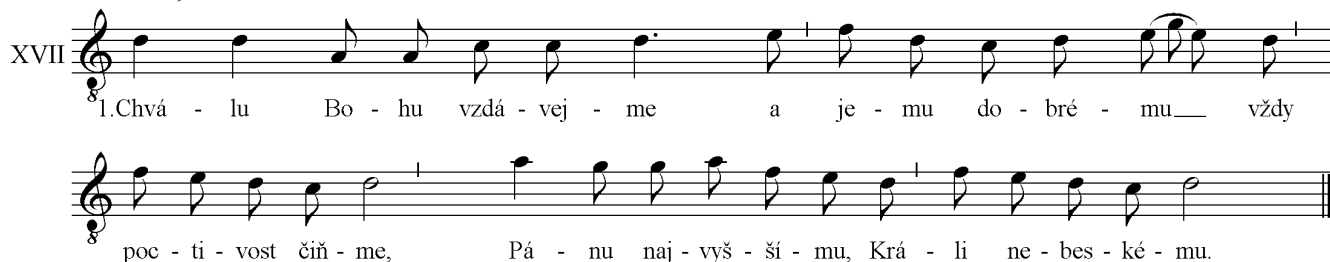
Chr 1530¹⁵⁷, Kla 1537, Vod 1543 a FRA nezařazen

II A 14: f. 113v

ROH: f. B 4v

¹⁵⁷ incipit je téměř totožný s nápěvem písně Nunc angelorum gloria, Chr 1530, f. 270r, od 2. subdistinkce má ale melodie jiný vývoj

T 1566, 66 r

XVII

1. Chvá - lu Bo - hu vzdá - vej - me a je - mu do - bré - mu_ vždy
 poc - ti - vost čiň - me, Pá - nu naj - vyš - ší - mu, Krá - li ne - bes - ké - mu.

2. Radujíce z toho, žiet' on nám zde mnoho
 učinil dobrého z milosti veliké, s nebe ukázané.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

varianta nápěvu písně č. VIII, Tep 1566, f. 60r, mírná odchylka na začátku,

3. subdistinkce má odlišný vývoj melodie, 4. opět totožná
 další paralely viz píseň č. VIII

Píseň č. XVIII, Tep 1566, f. 66v Předivná moc Boží nám se ukázala:

kontrafaktum k č. XV, pouze incipit s odkazem na Quid admiramini quid opinamini

1. Předivná moc Boží nám se ukázala,
 aby panna Maria syna porodila.

Ač jest to předivné, však Bohu podobné,
 učiniti z panny matku bez porušení.

Re: Ten, jenž stvořil nebe, zemi, všecko stvoření,
 ten jest nám dal syna svého na porození,
 aby panna porodila bez porušení.

2. Když pastýři bděli v půlnoční hodinu,
 bdíce sou uslyšeli předivnou novinu.

Jimž světlost nebeská a skvělost andělská
 přejasně se zjevila v tu noční hodinu.

Re: Anděl se jim ukázal převelmi vesele,
 ukázav se, promluvil k nim a velmi mile,
 řka, by se radovali a noviny slyšeli.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:
 paralely viz píseň č. XV

T 1566, 67 r

XIX

1. Ve - se - lým hla - sem zpí - vaj - me, na - ro - ze - ní pa - ma - tuj - me,
 Kris-ta Spa-si - te - le_ své-ho, v chu-do-bě na svět příš-lé - ho_ a po-ní - že-né - ho.

2. Jenž pro nás sem s nebe sstoupil
 a drahou smrtí vykoupil,
 zemdliv moc ďábla přezlostného,
 posilnil srdce lidského, zprostitv moci jeho.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:
 Chr 1530, Kla 1537, Vod 1543 a FRA: nezařazen
 II A 14: f. 123r inc

f. 147r Věřmež v Boha nebeského, Stvořitele přeslavného, frg
 ROH: f. B 9r, malá melodická odchylka v poslední subdistinkci

T 1566, 67 v - 68 r

XX

1. Té - to chví - le všic - kni mi - le hla - sy jas - ný - mi, Re: Bo - hu po - dě - kůj_ me,
 Zpí - va - jí - ce, pro - křik - nu - ce, u - sta - vič - ný - mi,
 srd - ce o - bě - tuj - me, dí - ky vždy vzdá - vej - me.

2. Pro takého, tak milého, světu daného,
 k vykoupení, k spomožení nám poslaného.
 Re: V jehož zasloužení, hříchův zahlazení,
 v život navrácení.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Chr 1530: f. 257v Illustratam venustate sociam soli, in D

Kla 1537: f. 500v Illustratam venustate sociam soli, in D, frg

FRA: f. 252r Illustratam venustate , in C (?), mírná varianta

II A 11: f. 265v Nepřítel náš učiněn velmi přestrasený, in D, frg

B-AJ: 18 Vzdejmež my chválu Bohu srdci pokornými, in D, mírná varianta¹⁵⁸

Vod 1543, II A 14 a ROH: nezařazen

T 1566, 68 v

XXI

1. Kris - tus Syn Bo - ží, na - ro - dil se ny - ní, z ži - vo - ta pa - nen - ské - ho,
vtě - lil se pro člo - vě - ka hříš - né - ho.

2. Žádost prorokův, prvních svatých otcův

Bůh Otec splnil mile,
dav nám syna svého této chvíle.

Píseň č. XXII, Tep 1566, f. 68v Kristus jediný a náš Ježíš milý
kontrafaktum k č. XXI, inc

1. Kristus jediný a náš Ježíš milý,

když se z Panny narodil,
k naději živé počátek zplodil.

2. Slavic rod jeho, Ježíše milého,

krále narozeného,
ochotně, nábožně chvalme jeho.

¹⁵⁸ ani jedna ze zjištěných paralel k tomuto nápěvu není uvedena v kolaci, ve všech případech se totiž jedná o součást adventního, nikoliv vánočního souboru

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

II A 14: f. 108v Kristus, Syn Boží narodil se nyní, inc

f. 109v Kristus jediný a náš Ježíš milý, SN

ROH: f. B 1v Kristus jediný a náš Ježíš milý

f. B 2v Kristus, Syn Boží narodil se nyní, SN

ve vánočních souborech ostatních pramenů nezařazen, paralely nápěvu

viz píseň č. 7 (Tep 1566, f. 5v - adventní část katalogu), jedná se o kontrafaktum nápěvu

Solis previa aurora fulgida

T 1566, 69 v

XXIII

1. Pro - křik - němž všic - kni k chvá - le Bo - ha naj - svě - těj - ší - ho, - kte - rýž li - tu - je nás by - tí
v pá - du za - tra - ce - ní hroz - né - ho, - veňž sme přiš - li ok - la - má - nim a svo - dem ha - da lí - té - ho. ___

2. Z pouhé milosti, ne podle lidských zasloužení,
nezrušiv spravedlnosti své, učinil drahé zaslíbení,
žie chce símě ženy dáti hadovy hlavy k potření.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

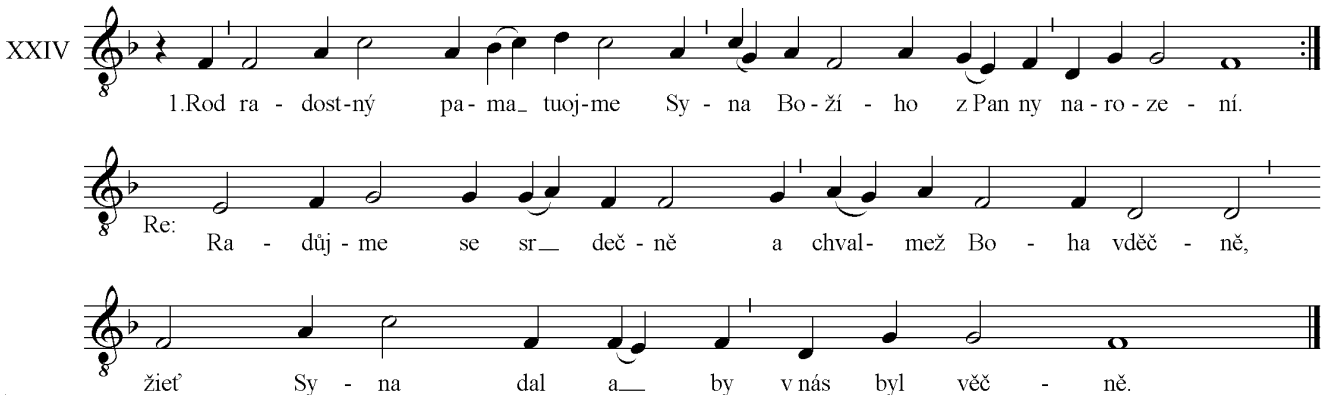
II A 14: f. 142r

ROH: A 16v

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 70 r

XXIV

1.Rod ra - dost-ný pa - ma_ tuoj-me Sy - na Bo - ží - ho z Pan ny na - ro - ze - ní.
Re: Ra - důj - me se sr_ deč - ně a chval- mež Bo - ha vděč - ně,
žiet' Sy - na dal a_ by v nás byl věč - ně.

2. Kterýž jest blesk jeho slávy,
jedné podstaty s ním i s Duchem svatým,
Syn z věčného Otce pravý,
slovo věčné, Bohem jest nepočatým.

Re: Skrze něž vše stvořeno, také i obživeno,
v nebi i v zemi což učiněno.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

Chr 1530: f. 270r Nunc angelorum gloria, malé odchylky v Re:

FRA: f. 267r Nunc angelorum gloria, tatáž verze jako v Chr 1530

v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 71 r

XXV

1. Za cí-sa-ře Au-gus - ta_ Pan-na po-ro-di - la, Pá-na Je-zu Kris - ta_ je-ho mat-ku by - la.

Re: Zpě - vaj - me i chval- me Ot - ce ne - bes - ké_ ho,

jenž z ve - li - ké mi - los - ti ses - lal nám Sy - na své - ho.

2. Aby svu svatu krví vešken lid vykupil,
kterýž jest byl mrtvý, jakž Adam ho přestupil.

Re: Mocného, věčného Pána příkázání,
ale obživení sme pro jeho umučení.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

II A 14: f. 95r, odchylka na začátku (nota d SB, poté totožný), inc
v ostatních pramenech nezařazen

T 1566, 71 v

XXVI

1. Zna - me - naj, křes - ťan věr - ný, Je - zu Kris - to - vo_ vě - le - ní i je - ho na - ro - ze - ní

ne pro na - še za_ slou - že - ní, na - ro - dil se ny - ní, a - le pro své mi_ lo - sr - denst - ví_.

2. Prorokovali proroci, co se stalo o pul noci,
narodil se Bůh v své moci, vida lid v těžké nemoci,
z nesmírné lásky své,
chtě všem od d'ábla spomoci.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

jedná se o kontrafaktum k č. XI, zde samostatně uveden, neboť uzavírá
sledovaný vánoční soubor

T 1566, 102 v

1. Kris - tuov ži - vot zna - me - naj - me, než nás smrt zach - vá - tí,
1. V chu - do - bě se jest na - ro - dil, nic své - ho ne - ma - je,

jakž muož - me s ním se s jed - naj - me, neb on nám chce dá - ti,
v u - bec - ni - ci s mat - kou byd - lil, od ní po - ži - va - je,

za nás - le - do - vá - ní, věč - né kra - lo - vá - ní.
po - krm, po - vi - je - ní, v jes - lech po - lo - že - ní.

Re: Pas - tuš - kám naj - prv zje - ve - no je - ho na - ro - ze - ní,
od an - dě - la po - vě - dí - no a dá - no zna - me - ní.

Jdou - ce, mlá - den - ce na - lez - ne - te v plen - kách po - vi - té -
ho, od Ma - ri - e Mat - ky v jes - lech vlo - že - né - ho.

Re: Poběhněmež s pastuškami k Ježíši chudému

hledající v Církvi svaté chudých uduo jeho.

Duom obecný, oděv sprostný,

pokrm, nápoj skrovný majíc ku potřebě,

v tom ho následujme.

¹⁵⁹ celý cyklus má tato části:

1. Kristuov život znamenajme, 2. Osmý den po narození hned ráčil trpěti, 3. Nová hvězda oznámila Boží narození, 4. Podle zákona starého, když su do chrámu šli, 5. Když byl ve dvanácti letech, s sebu ho pojali, 6. Ve třidceti letech bieše, když křest od Jana vzal, 7. Když se chtěl k Otcí vrátiti, 8. Nazajtrie ráno přivstali, radu učinili, 9. O Kristovu z mrtvých vstanie sluší znamenati, 10. Když chtěl na nebe vstupiti, s jedenácti stolil, 11. O Trojici svaté sluší vieru vyznávatí

Na nové leto, Tep 1566, f. 103r, inc

Osmý den po narození hned ráčil trpěti,
ukrutné obřezování podstoupiti,
krve ucediti, strast, bolest přijíti.

Ten den jméno nové dáno a Ježíš nazváno,
od anděla mu převzděno,
prve než se počal v životě matky své
a děvky pokorné.

Re: Jude měli právě hleděti kdy k životu jeho,
musíme polepšovati náboženství svého,
nejprv se obnoviti a potom se sstarati,
ale po starání vzíti obnovení.

Re: Obyčej nejprv odřežme, člověka starého
a potom naše oblečení člověka nového.
Nové leto, nové roucho, nový život mějme,
nové všecky věci od Krista přijmeme.

Na Boží křtění, Tep 1566, f. 103r, inc

Nová hvězda oznámila Boží narození,
tři krále jest provodila, na ni pilně patříc
třináctý den přijeli a dary přinesli.

A král Erodes ukrutný písmem jistým slyšál,
kde by se měl naroditi, poslav, zbiti kázal
dietky dvojeletce, všecky mladší také.

Re: Ale Jozef ze spaní vstav po napomenutí,
dětie s Marií matku vzav, pospěšil utéci.
Do Egypta, jakož anděl byl jemu pověděl,
až i Erodes umřel, jež ho zabítí chtěl.

Re: Toto se pak všecko dalo pro naše naučení
aby nám obé vděk bylo klid i utíkanie.
Buďmež vděčni obojího, dobrého i zlého,
hledíc na Ježíše i k starostam jeho.

Na Hromnice, Tep 1566, f. 103v, inc

Podle zákona starého když su do chrámu šli,
Jozef a matka Maria dietě s sebu nesli,
tu obětovali a je vyplatili.
Simeon, muž spravedlivý a Bohu báznivý
na svoje ruce vzal dietě a Bohu chválu vzdávaje,
prorokyně Anna, ta o něm svědčila.

Re: Totoť jest všecko zřízené, ve čtení popsáno
a všemu lidu k naučení vespolek vydáno.
Starým, mladým mužom, ženám,
otcům, také matkám,
dětem, pannám, vdovám,
kněžím, kmetuom, babám.

Re: Aby do chrámu choděce s sebu dietky vedli,
sami dobře živi jsuce je témuž učili.
Hled'mež všickni k Ježíšovi, k děťatku milému,
vděčni jsouce jeho příští potřebného.

Výskyt nápěvu ve sledovaných pramenech:

II A 14: f. 139v Kristuv život znamenejme, frg, malá odchylka na začátku
bez posuvky b,

f. 139v Osmý den po narození hned ráčil trpěti, na nové leto, SN

f. 141r Podle zákona starého, když sou do chrámu šli, Na Hromnice, SN

f. 141v Když byl ve dvanácti letech, s sebou ho pojali, SN

ROH: f. B 16v Osmý den po narození hned ráčil trpěti - Na Nové Léto

f. B 17r Podle zákona starého, když sou do chrámu šli, Na Hromnice, SN

f. B 17v Když byl ve dvanácti letech, s sebou ho pojali, SN

v ostatních pramenech nezařazen

III. 4 Kolace rukopisů

Nyní se dostáváme k otázce, k níž směřovala celá naše dosavadní práce: jaké jsou z hlediska složení repertoáru vztahy mezi zpěvníky z dílny Jana Táborského, případně vztah jednotlivých kodexů k jiným rukopisům, vzniklým mimo dílnu Táborského? Jisté náznaky můžeme pozorovat už při pohledu do katalogu, shrňme tedy získané podklady. Nabízí se tři pracovní hypotézy:

1. Osoba redaktora J. Táborského zaručuje kontinuitu repertoáru, nápěvy se budou v období 1530 - 1566 víceméně přenášet a výraznou změnu zaznamenáme pouze ve složce textové (překlady z latiny do češtiny, další české verze).
2. Shodu budou vykazovat první tři soubory, které jsou si časově bližší: oba latinské jsou vzdáleny sedm let, Kla 1537 a Vod 1543 na sebe, jak víme z datací v druhém jmenovaném, prakticky navazují. Dokončení Vod 1543 a Tep 1566 však dělí třicet let. Lišit se tedy bude repertoár Tep 1566.
3. Výrazná míra shody použitých nápěvů v rukopisech J. Táborského nebude zjištěna.

Abychom co nejlépe zachytili sledovaný repertoár, postupovali jsme následujícím způsobem:

- kolace adventního repertoáru I a kolace vánočního repertoáru I vychází ze základního pramene Tep 1566 jako pramene nejmladšího
- číslo odpovídá v čísle písně v katalogu včetně kontrafakt, shodu s ostatními rukopisy však vypisujeme pouze při prvním výskytu nápěvu (např. písně č. 4 a č. 5 mají tentýž nápěv jako č. 3, shodu uvádíme pouze u č. 3)
- výjimku tvoří prameny Vod, II A 14 a ROH, kde výskyt těchto kontrafakt poukazuje na důležité repertoárové vazby, zde je tedy vypisujeme
- kolace adventního repertoáru II a kolace vánočního repertoáru II vychází z pramene Chr 1530 jako pramene nejstaršího, jehož nápěvy jsou zaznamenány v případě shody s Tep 1566 v katalogu nebo jako incipit v chronologicky řazeném rejstříku hudebních

incipitů v příloze, vynechány jsou vícehlasé písně, které nemají paralelu v mladších rukopisech¹⁶⁰

- délka textového incipitu v tabulce je dána mírou jeho zaměnitelnosti s jiným (viz např. písně č. 27, 50 a 51 kolace I)

- zkratky použité v tabulkách jsou totožné se zkratkami v katalogu, pouze u Táborského rukopisů vypouštíme dataci

---

¹⁶⁰ z adventních je do sledovaného souboru zařazena píseň *Solis previa*, z vánočních *In natali domini* a *Nobis est natus hodie*

Výše uvedené tabulky již samy o sobě vypovídají o vzájemných vztazích mezi jednotlivými prameny, přesto je třeba doplňující komentář. Především si ujasněme, jak z hlediska nikoliv počtu písní, ale počtu *nápěvů* vypadají jednotlivé sledované soubory:

Adventní repertoár:

Tep 1566:

83 písní, z toho 1 SN, 22 zjištěných kontrafakt **60 nápěvů**

Vod 1543:

79 písní, z toho 17 SN,¹⁶¹ 3 zjištěná kontrafakta¹⁶² **59 nápěvů**

Kla 1537:

46 písní, z toho 2 SN, 2 zjištěná kontrafakta **42 nápěvů**

Chr 1530:

45 písní, z toho 5 vícehlasých, 1 zařazena do sledovaného souboru,¹⁶³ vše notováno, kontrafakta nezjištěna **41 nápěvů**

FRA:

61 písní, z toho 3 vícehlasé, 1 zařazena do sledovaného souboru, vše notováno, kontrafakta nezjištěna **59 nápěvů**

II A 19:

86 písní, z toho 8 SN, 5 zjištěných kontrafakt **73 nápěvů**

II A 11:

39 písní, z toho 3 zjištěná kontrafakta **36 nápěvů**

II A 14:

33 písní, z toho 2 SN, 1 zjištěné kontrafaktum **30 nápěvů**

---

¹⁶¹ 12 je patrných z kolace adventního repertoáru I, dalších 5 jsou nenotovaná kontrafakta, která Tep 1566 vynechává

¹⁶² č. 54, 73 a 77 adventního repertoáru I

¹⁶³ viz poznámka č.160

B-AJ:¹⁶⁴

72 písní (edice)

72 nápěvů**ROH:**

17 písní, z toho 4 SN, kontrafakta nezjištěna

13 nápěvů**Vánoční repertoár:****Tep 1566:**

26 písní, z toho 4 kontrafakta

22 nápěvů**Vod 1543:**

8 písní, z toho 2 SN, 1 kontrafaktum

5 nápěvů**Kla 1537:**

8 písní

8 nápěvů**Chr 1530:**25 písní, z toho 6 vícehlasých, do souboru zařazeny
pouze 2¹⁶⁵**21 nápěvů****FRA:**

18 písní, z toho 5 SN, kontrafakta nezjištěna

13 nápěvů**II A 14:**

38 písní, z toho 3 SN, 1 vícehlasá

34 nápěvů**ROH:**

31 písní, z toho 5 SN

26 nápěvů**Celkový počet jednohlasých písní adventního repertoáru sledovaných rukopisů
z dílny Jana Táborského:****249, z toho 202 nápěvů (81,1 %)**

---

¹⁶⁴ B-RA pouze doplňuje albajulský soubor, samostatně jej tedy neuvedeme¹⁶⁵ viz poznámka č. 160

**Celkový počet jednohlasých písní vánočního repertoáru sledovaných rukopisů
z dílny Jana Táborského:**

63, z toho 56 nápěvů (88,9 %)

Komparace pramenů nám přinesla tyto výsledky:

sledujeme nejprve vztah mezi zpěvníky z dílny J. Táborského, poté mezi hlavním pramenem Tep 1566 a ostatními prameny a vztah dvojic Chr 1530 a FRA, Kla 1537 a II A 19

Vod 1543 vzhledem k téměř stoprocentní míře shody s Tep 1566 samostatně nesrovnáváme s dalšími rukopisy, čísla zjištěná v případě Tep 1566 jsou s nepatrnou odchylkou¹⁶⁶ platná i pro Vod 1543

procenta vyjadřují vztah počtu společných nápěvů k počtu nápěvů repertoáru daného období konkrétního souboru, který pro nás znamená 100 %, procenta zaokrouhlujeme na jednu desetinu

Adventní repertoár:

soubor / počet nápěvů		soubor / počet nápěvů		shoda:	
Tep 1566	60	Vod 1543	59	58	Tep 96,7 % Vod 98,3 %
Tep 1566	60	Kla 1537	42	31	Tep 51,7 % Kla 73,8 %
Tep 1566	60	Chr 1530	41	16 ¹⁶⁷	Tep 26,7 % Chr 39 %
Chr 1530	41	Kla 1537	42	16	Chr 39 % Kla 38,1 %
Tep 1566	60	FRA	59	15	Tep 25 % FRA 25,4 %

¹⁶⁶ procentuální odchylka jedné písně je v případě Vod 1543 1, 69 % a Tep 1566 1,66 %

¹⁶⁷ tři nápěvy vynechává rkp. Kla 1537, ale jsou v Tep, Vod i Chr: viz adventní repertoár II, č. 7, 16 a 22

Tep 1566	60	II A 19	73	30	Tep 50 % IIA19 41,1 %
Tep 1566	60	II A 11	36	16	Tep 26,7 % IIA11 44,4 %
Tep 1566	60	II A 14	30	19	Tep 31,7 % IIA14 63,3 %
Tep 1566	60	B-AJ	72	38	Tep 63,3 % B-AJ 52,8 %
Tep 1566	60	ROH	13	11	Tep 18,3 % ROH 83,6 %
Chr 1530	41	FRA	59	39	Chr 95,1 % FRA 66,1 %
Kla 1537	42	II A 19	73	40	Kla 95,2 % IIA19 54,8 %

Vánoční repertoár:

Tep 1566	22	Vod 1543	5	2	Tep 9,1 % Vod 40 %
Tep 1566	22	Kla 1537	8	1	Tep 4,5 % Kla 12,5 %
Tep 1566	22	Chr 1530	21	5	Tep 22,7 % Chr 23,8 %
Chr 1530	21	Vod 1543	5	2	Chr 9,5 % Vod 40 %

Chr 1530	21	Kla 1537	8	8	Chr	38,1 %
					Kla	100 %
Tep 1566	22	II A 14	34	18	Tep	81,8 %
					IIA14	52,9 %
Tep 1566	22	ROH	26	17	Tep	77,3 %
					ROH	65,4 %
Chr	21	FRA	13	12	Chr	57,1 %
					FRA	92,3 %

Nápěvy společné pro všechny čtyři rukopisy z dílny Jana Táborského:

adventní repertoár:	13¹⁶⁸	Tep	21,7 %
		Vod	22 %
		Kla	31 %
		Chr	31,7 %

vánoční repertoár:	1¹⁶⁹	Tep	4,5 %
		Vod	20 %
		Kla	12,5 %
		Chr	4,8 %

¹⁶⁸ viz adventní repertoár I: č. 1, 3, 8, 17, 18, 23, 34, 35, 41, 42, 45, 46 a 70, adventní repertoár II: č. 1, 2, 4, 5, 6, 14, 15, 17, 28, 31, 32, 36 a 37

¹⁶⁹ viz vánoční repertoár I: č. III, vánoční repertoár II: č. IV

III. 5 Závěrečná diskuse

Na základě zjištěných skutečností je třeba především konstatovat, že se výrazně liší vztahy mezi repertoárem jednotlivých zpěvníků v adventním a vánočním okruhu. Jednoznačně největší míru shody prokazuje adventní oddíl rukopisů Tep 1566 a Vod 1543: pouze jeden nápěv staršího kancionálu nebyl zařazen v mladším, dva (!) nápěvy nově přináší Tep 1566 (č. 28 a 67 katalogu). Tento fakt popírá platnost druhé a třetí hypotézy a spolu s výskytem akrostichů, zmíněných v kapitole II.1.3 dle našeho názoru dostatečně potvrzuje příslušnost Tep 1566 k dílně Jana Táborského.

Další repertoárové vazby mezi Táborského rukopisy již tak přesvědčivé nejsou. Polovinu nápěvů adventních písní přebírá Tep z Kla 1537¹⁷⁰, podobná shoda je ale i mezi Tep 1566 a II A 19. Zhruba čtvrtina adventního repertoáru pak přechází do Tep 1566 z Chr 1530, což je vzhledem třiceti šesti letům, které dělí od sebe vznik obou rukopisů, přiměřené číslo. Čtvrt století však leží i mezi dokončením rkp. FRA a Chr 1530, přesto je míra shody vysoká, rovněž vnitřní struktura adventních oddílů je velmi blízká a ukazuje na přímou návaznost Chr 1537 na hradecký zpěvník. Obdobně vysokou míru shody zastoupených nápěvů vykazují i rukopisy Kla 1537 a II A 19. Druhý jmenovaný jako pramen mladší ovšem přibírá další duchovní písně příslušného zaměření. Do č. 100 rkp. II A 19 je opět i řazení písní téměř totožné a lze připustit tutéž hypotetickou předlohu, která se v určité fázi vývoje přenášela z jednoho zpěvníku do druhého (vzpomeňme na již zmiňovanou podobnost rkp. II A 19 a II A 12!) Za pozornost stojí i nadpoloviční shoda repertoáru Tep 1566 s nápěvy B-AJ, podobně by pravděpodobně při komparaci Tep 1566 s II A 11 narostlo i číslo totožných nápěvů, pokud bychom brali v úvahu také písňové interpolace chorálu tohoto rorátníku a nikoliv jen ucelený soubor adventních písní.

Vzhledem k téměř absolutní shodě v případě adventního repertoáru překvapuje podoba vánočního oddílu Vod 1543. Zcela evidentně se zde těžiště přeneslo na vícehlasé písně, kde je repertoárová blízkost opět patrná. Rozbor tohoto souboru leží však již mimo naše současné zadání. Vztah dvou kvantitativně srovnatelných souborů Tep 1566 a Chr 1530 nabízí naopak pohled na dobové preference, které jsou, zdá se, podmíněny již zmíněnou

---

¹⁷⁰ 11 písní Kla 1537 není v Tep 1566 zastoupeno

časovou vzdáleností¹⁷¹: z našeho pohledu "atraktivní" části repertoáru Tep 1566 nepřejímá a dává přednost zjevně mladší vrstvě vánočních písní¹⁷². Stoprocentní shoda vánočního oddílu Kla 1537 s nápěvy v Chr 1530 je dána tím, že mladší rukopis vybírá pouze z repertoáru staršího a nepřináší nic nového.

Překvapivá shoda však panuje mezi Tep 1566 a bratrským zpěvníkem z roku 1541, který by již díky době vzniku měl mít jisté vazby spíše k Vod 1543. Projevuje se zde větší důraz na repertoár jednohlasé písně, dané odlišnou konfesijní příslušností tisku. Celkem předpokládané je naopak vysoké procento shody mezi repertoárem Tep 1566 a II A 14.

Dovolme si nyní alespoň stručné srovnání s mnohem větším "vzorkem" Tesařovým¹⁷³, který se týká bratrského repertoáru. Můžeme i v případě Táborského rukopisů potvrdit některé tendence pozorované Tesařem: nárůst počtu kontrafakt po polovině 16. století, s tím související vysoké procento hudebních incipitů a fragmentů písní ve sledovaných rukopisech a uvolňování vazeb nápěvu a textu. V této souvislosti se stále více projevuje výjimečnost rkp. Vod 1543: ve značné míře zde najdeme odkazovou praxi na latinské cantiones (podobně jako ROH z téže doby), což je dokladem obecné znalosti latinských verzí "uživatelů" zpěvníku, počtem kontrafakt však předjímá další vývoj.

Tuto diskusi uzavřeme konstatováním, že se plně nepotvrdila ani jedna z předpokládaných hypotéz. Postupné opouštění staršího repertoáru by bylo možné pozorovat v procentech přejímaných nápěvů v linii Chr 1530 - Kla 1537 - Tep 1566. Mnohem větší repertoárovou spřízněnost však lze pozorovat mezi naznačenými dvojicemi pramenů než mezi rukopisy Táborského vzájemně. Kancionál Vod 1543 se obecné charakteristice rukopisů 1. poloviny 16. století vymyká a všechna dosavadní zjištění nás snad opravňují k tvrzení, že výrazným způsobem ovlivnil podobu českých kancionálů druhé poloviny 16. století.

---

¹⁷¹ která se v podobném vztahu FRA a Chr 1530 opět neprojevuje, z třinácti vánočních písní, zastoupených v rkp. FRA, dvanáct najdeme v Chr 1530

¹⁷² ostatně problém "vánočních písní" či z našeho dnešního pohledu "koled" je rovněž nesmírně zajímavý, již samo terminologické uchopení by vydalo na delší diskusi, srovnáme-li např. přístup k tomuto námětu v poválečné disertaci Z. Nováka *Koleda v Čechách ve středověku* a studii Kouby a Skalické *Koledy v předbělohorských písňových pramenech*

¹⁷³ viz Tesař: *Cantus*, s. 171 - 223

Závěr

Předkládaná práce je, jak jsme se zmínili v úvodu, logickým pokračováním práce diplomové. Pokročili jsme v poznání malé části repertoáru duchovní písně 16. století, ale pořád se jedná pouze o vyplnění jednoho z mnoha bílých míst na poli české hymnologie, zaměřené na tuto problematiku. Nabízí se bezpočet dalších cest: pokračovat v bádání rozšířeném na celý liturgický rok nebo naopak hlouběji prozkoumat již vymezené období - případně v určitém slova smyslu obojí. Rozhodně nyní můžeme definovat vše, co naši dosavadní práci činilo zpracovatelnou, ale zároveň nás omezovalo: bude třeba zahrnout do komparace i vícehlasé soubory, porovnat kontrafakta v dalších částech kancionálů. Více se věnovat jednotlivým nápěvům a snažit se vysledovat jejich nejstarší podobu. Chceme-li jednoznačně říci, zda vývoj repertoáru, jaký jsme mohli pozorovat v písňových souborech našich rukopisů, je obecně platný i pro další písářské dílny, musíme zásadně rozšířit pramennou základnu. Zdá se tedy, že jsme opět na začátku a že se ukazuje platnost teze, že každé dekódování je novým zakódováním... Přesto doufejme, že i v současné podobě přinese naše práce zájemcům o danou problematiku materiál k dalšímu bádání a učiní zlomek repertoáru českých duchovních písní přístupný i těm, kteří jsou tak jako dávní literáti nikoliv badateli, ale uživateli - všem, kteří poznávají kouzlo písní, které je mnohdy překvapí svou svěžestí a nápaditostí a které jsou poté žádanou součástí vánočních posezení s hudbou české renesance.

Předkládaná práce je zhmotněnou snahou lépe poznat tu část českých hudebních dějin, která je v obecné rovině velmi dobře zmapována, ale která stále ještě skýtá dostatek prostoru pro mnohé badatele. Snažili jsme se v ní, jak jsme uvedli výše, přiblížit malou část repertoáru duchovní písně 16. století, úzce vázanou na roční období, které je i pro člověka žijícího ve století jednadvacátém něčím víc než prostě jen několika týdny na sklonku kalendářního roku a na začátku roku dalšího. A podíváme-li se pozorněji na texty písní, zjistíme, že byt' se životní podmínky radikálně změnily, lidská přání a touhy po klidu, míru, radosti a štěstí zůstávají stejné.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny:

- Chr 1530   graduál latinský z roku 1530, rkp, Chrudim, Regionální muzeum, sine sign.
- Kla 1537   graduál latinský z roku 1537, rkp, Klatovy, Vlastivědné muzeum Klatovska, sign. 403
- graduál český z roku 1560, rkp, Klatovy, Vlastivědné muzeum Klatovska, sine sign.
- Vod 1543   kancionál český z roku 1543, rkp, Vodňany, Městské muzeum a galerie, sine sign.
- graduál český z roku 1560, rkp, Teplice v Čechách, Regionální muzeum, sign. MS 1, 832/87
- Tep 1566   kancionál český z roku 1566, rkp, Teplice v Čechách, Regionální muzeum, sign. MS 2, 833/87
- graduál český z roku 1563, rkp, Louny, Městský archiv, sine sign.
- FRA   kancionál latinský z roku 1505, tzv. Franusův, rkp, Hradec Králové, MVČ, sign. II A 6 (B 1, MS 43)
- II A 10   kancionál český, 2. pol. 16. stol., rkp, Hradec Králové, MVČ sign. II A 10 (B 10, MS 50)
- II A 11   rorátník český z roku 1585 - 1586, rkp, Hradec Králové, MVČ, sign. II A 11 (II 7, MS 57)
- II A 12   kancionál latinský, 2. pol. 16. stol., rkp, Hradec Králové, MVČ, sign. II A 12 (B 11, MS 49)
- II A 14   kancionál český, 2. pol. 16. stol., rkp, Hradec Králové, MVČ, sign. II A 14 (B 5, MS 51)
- II A 19   kancionál latinský, 2. pol. 16. stol., rkp, Hradec Králové, MVČ, sign. II A 19 (8704)
- ROH   kancionál bratrský, Písně chval božských...Jan Roh etc. 1541..., tisk, faksimile, vydal Z. Tobolka 1928, MBT III

Literatura:

- Adam* Adam, A.: Liturgický rok. Historický vývoj a současná praxe, Vyšehrad, Praha 1998
- Bahnová* Bahnová, Z.: České roráty v 2. polovici 16. století, dipl. práce, FF UK Praha 1997
- Bobková, L.: Výběr z dokumentů k českým dějinám v období feudalismu I., Léta 1526 - 1546, PF Ústí nad Labem 1982
- Bohatcová, M.a kol.: Česká kniha v proměnách staletí, Panorama, Praha 1990
- Černý, J. a kol.: Historická antologie hudby v českých zemích (do cca 1530), KLP, Praha 2005
- Černý, J.: K nejstarším dějinám moteta v českých zemích, In: MM 24, Praha 1971, s. 7 - 90
- Černý, J.: Petrus Wilhelmi de Grudencz - neznámý skladatel doby Dufayovy v českých pramenech, In: HV 12, Praha 1975, s. 195 - 238
- Černý:Soupis* Černý, J.: Soupis hudebních rukopisů muzea v Hradci Králové, In: MM 19, Praha 1966
- Černý, J.: Středověk (800 - 1420), In: Hudba v českých dějinách, Supraphon, Praha 1989, s. 13 - 81
- Černý, J.: Středověký vícehlas v českých zemích, In: MM 27 - 28, Praha 1975, s. 9 - 110
- Černý, J.: Vícehlasé písně konduktového typu v českých pramenech 15. století, In: MM 31, Praha 1984, s. 39 - 142
- Fojtíková:ČM* Fojtíková, J.: České mešní ordinarium 2. poloviny 16. století, In: MM 31, Praha 1984, s. 227 - 265
- Fojtíková:Hus* Fojtíková, J.: Hudební doklady Husova kultu z 15. a 16. století. Příspěvek ke studiu husitské tradice v době předbělohorské, In: MM 29, Praha 1981, s. 51 - 145
- Franzen, A.: Malé církevní dějiny, Zvon, Praha 1992
- Frei* Frei, J.: Písně Jistebnického kancionálu, dipl. práce, FF UK, Praha 1995
- Graham, Barry F. H.: Bohemian scribes and illuminators in the Jagellonian era, In: Scriptorium, International review of manuscript studies, Tome LIV, 2000/2, Bruxelles, s. 319 - 341

- Graham:Vod* Graham, Barry F. H.: Jan Táborský and the Vodňany kancionál, In: Studie o rukopisech 34, 2001, AAV Praha, s. 215 - 240
- Graham:TM* Graham, Barry F. H.: Three more Jan Táborský graduals, In: Studie o rukopisech 33, 1999 - 2000. AAV Praha, s. 229 - 244
- Hejnic* Hejnic, O.: Příspěvky k životopisu humanisty a iluminátora Jana Táborského z Klokotské Hory, In: Památky archeologické a místopisné, 23, sešit 3, Praha 1908
- Horyna, M.: Česká vícehlasá píseň před Adamem Michnou, In: HV 38, č. 1 - 2, Praha 2001, s. 58 - 63
- Horyna:Vod* Horyna, M.: Vodňanský kancionál, In: Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích 18, 1981, s. 172 - 173
- Hostinský, O.: 36 nápěvů světských písní českého lidu z 16. století, Praha 1892, 2. vydání 1957
- Hrejsa, B.: Kancionály v Jednotě bratrské, In: Reformační sborník 4, 1931, s. 11 - 43
- Hřebcová* Hřebcová, M.: Latinský graduál literátského bratrstva v Klatovech z roku 1537, dipl. práce FF MU, Brno 2003
- Chytil, K.: Malířstvo pražské XV. a XVI. věku a jeho cechovní kniha staroměstská z let 1490 - 1582, Praha 1906
- Kadlec, J.: Přehled českých církevních dějin I. a II., Zvon, Praha 1991
- Kopecký, M.: Úvod do studia staročeských rukopisů a tisků, SPN, Praha 1978
- Konrád* Konrád, K.: Dějiny posvátného zpěvu staročeského od 15. věku do zrušení literátských bratrstev. 1. část: 15. věk a dějiny literátských bratrstev, Praha 1893
- Kouba, J.: Blahoslavův rejstřík autorů českobratrských písní a jeho pozdější zpracování. Edice a komentář, In: MM 17, Praha 1962. s. 102 - 169
- Kouba, J.: Kancionály Václava Miřinského. Příspěvek k dějinám české duchovní písně doby poděbradské a jagellonské, In: MM 8, Praha 1959, s. 3 - 148
- Kouba, J. - Skalická, M.: Koledy v předbělohorských písňových pramenech, In: MM 30, Praha 1983, s. 9 - 37

- Kouba, J.: Nejstarší české písňové tisky do r. 1550, In: MM 32, Praha 1988, s. 21 - 92
- Kouba, J.: Nejstarší český tištěný kancionál z roku 1501 jako hudební pramen, In: AUCPH, 1962/2, Praha, s. 89 - 137
- Kouba, J.: Německé vlivy v české písni 16. století, In: MM 27 - 28, Praha 1975, s. 117 - 177
- HudbavČD* Kouba, J.: Od husitství do Bílé hory (1420 - 1620), In: Hudba v českých dějinách, Supraphon, Praha 1989
- Kouba, J.: Václav Klejch a jeho "Historia o vydání kancionálů v národu českém". Příspěvek k bibliografii české duchovní písně, In: MM 13, Praha 1960, s. 61 - 203
- Macek, J.: Víra a zbožnost Jagellonského věku, Argo, Praha 2001
- Mužík, F.: Die Tyrnauer Handschrift, In: AUCPH, Praha 1965, s. 5 - 44
- Mužík, F.: Christ ist erstanden - Buoh všemohúci, In: MM 21 - 23, Praha 1970, s. 7 - 45
- Mužik:SR* Mužík, F.: Systém rytmiky české písně 14. století, In: MM 20, Praha 1967, s. 7 - 48
- Mužík, F.: Úvod do kritiky hudebního zápisu, In: AUCPH, Praha 1961
- Nejedlý, Z.: Dějiny husitského zpěvu, sv. I - VI, Praha 1954 - 1956, 2. vydání
- Nováček, Z.: Koleda v Čechách ve středověku, disertace, FF UK Praha 1948
- Orel:ČK* Orel, D.: Český kancionál, Praha 1921
- Orel:JTP* Orel, D.: Jana Táborského prosa o Mistru Janovi z Husince, Bratislava, sb., 6, 1932, s. 196 - 237
- Orel:KF* Orel, D.: Kancionál Franusův, Praha 1922
- Ostrovská, S.: Předehry k velkému zápasu aneb cestami 16. a 17. století, Nakladatelství Jan Krigl, Praha 2001
- Pudilová* Pudilová, J.: Dílna Jana Táborského z Klokotské Hory, dipl. práce, FF UK Praha 1973
- Šmahel, F.: Mezi středověkem a renesancí, Argo, Praha 2002

- Štědroň-V* Štědroň, M. - Válka, J.: Radost z hudby. Úvahy o martinu Lutherovi, reformaci, protireformaci a hudbě, In: OM 15, Brno 1983/9, s. 257 - 263
- Tadra, F. Sborové literátův čili: kůry literátské v Čechách, Památník pražského Hlaholu, Praha 1886, s. 1 - 72
- Tesař, S.: České kancionály reformační doby. Metody klasifikace a systematizace jejich písňového repertoáru, dipl. práce, FF UJEP Brno, 1974
- Tesař:Cantus* Tesař, S.: Cantus unitatis fratrum. Analýza repertoáru českého jednohlasu 16. století, disertace, FF UJEP, Brno 1976
- Truhlář, A. - Hrdina, K. - Hejnic, J. - Martínek, J.: Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě, Díl 3, Praha 1969, s. 339 - 361
- Válka-Š* Válka, J. - Štědroň, M.: Svátky a slavnosti v dějinách kultury, In: OM 17, Brno 1985/10, s. 289 - 297
- Vanišová, D.: Literáti latinského kůru v Lounech před rokem 1620, In: Sborník okresního archivu v Lounech, 1985, s. 43 - 48
- Vavřinová* Vavřinová, V.: Malá encyklopedie vánoc, Libri, Praha 2001, 2. vydání
- Winter, Z.: Český průmysl a obchod v XVI. věku, Zvláštní výtisk pro Matici českou, Spisů musejních číslo CLXXIV, Praha 1913
- Winter, Z.: Dějiny řemesel a obchodu v Čechách 14. a 15. století, Praha 1906
- Winter, Z.: Kulturní obraz českých měst, 2 svazky, Praha 1890-1892
- Winter:Řem* Winter, Z.: Řemeslnictvo a živnosti 16. věku v Čechách 1526 - 1620, Praha 1909
- Winter, Z.: Život a učení na partikulárních školách v Čechách v 15. a 16. století, Praha 1901
- Winter:ŽivC* Winter, Z.: Život církevní v Čechách, 2 svazky, Praha 1895 - 1896
- Žižková* Žižková, J.: Kancionál literátského bratrstva v Teplicích z roku 1566, dipl. práce, FF UK, Praha 1994
- Žižková, J.: Rukopisné zpěvníky jako doklad hudební aktivity teplických měšťanů v 2. polovině 16. století, In: Zprávy a studie Regionálního muzea v Teplicích, 1995/20

Žižková, J.: Vodňanský kancionál a jeho význam pro pochopení vývoje repertoáru české duchovní písně 16. století, In: Vodňany a Vodňansko, 2004/6

Použité zkratky:

AUCPH	Acta universitatis Carolinae, Philosophica et Historica, sborník, Praha
FF UK	Filozofická fakultu Univerzity Karlovy
FF MU	Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno
FF UJEP	Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, Brno
HV	Hudební věda, časopis Československé akademie věd, Praha
KLP	Koniasch Latin Press
MM	Miscellanea musicologica, sborník filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Praha
MBT	Monumenta bohemiae typographica
MVČ	Muzeum východních Čech, Hradec Králové
OM	Opus musicum, časopis Státní filharmonie Brno, Českého hudebního fondu a Svazu českých skladatelů a koncertních umělců, Brno
PF	Pedagogická fakulta, Ústí nad Labem
sb.	sborník
SPN	Státní pedagogické nakladatelství

Přílohy

Seznam příloh:

1. Počátek adventního oddílu Tep 1566, f. 2r
2. Počátek vánočního oddílu Tep 1566, f. 56r
3. Charakteristický monogram Jana Táborského z Klokotské Hory, přetištěno z *Graham:TM*, s. 234
4. Tep 1566, ff. 15r - 15v: akrostich WARHANYK JAN TABORSKJ
5. Vod 1543, ff. 31r - 33r, tentýž akrostich
6. Tep 1566, ff. 102v - 105v, cyklus písní o životě Krista
7. Chronologicky řazený rejstřík hudebních incipitů adventního souboru Chr 1530
8. Chronologicky řazený rejstřík hudebních incipitů vánočního souboru Chr 1530
9. Chronologicky řazený rejstřík hudebních incipitů adventního souboru Kla 1537
10. Chronologicky řazený rejstřík hudebních incipitů vánočního souboru Kla 1537
11. Hudební incipity vánočních písní Vod 1543, nezařazených v katalogu
12. Abecední rejstřík textových incipitů latinských písní repertoáru rukopisů z dílny Jana Táborského
13. Abecední rejstřík textových incipitů českých písní repertoáru rukopisů z dílny Jana Táborského

